

การศึกษาสภาพแวดล้อมกับพฤติกรรมวัฒนธรรมทางสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖
โรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร

ปริญญาโท

ของ

ประมวล น้อยเจริญ

15 ต.ค. 2534

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประธานมิตร

เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าอิสระ

ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต

กุมภาพันธ์ ๒๕๓๒

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

การศึกษาสภาพแวดล้อมกับพฤติกรรมวัฒนธรรมทางสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6
โรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร

บทคัดย่อ
ของ
ประมวล น้อยเจริญ

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต
กุมภาพันธ์ 2532

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาเปรียบเทียบปริมาณการมีพฤติกรรม
วัฒนธรรมทางสังคมของนักเรียนในเรื่องความเคารพเชื่อฟังผู้ใหญ่ ความมีมารยาท
ในการพูด ความมีระเบียบวินัย และความรับผิดชอบ โดยศึกษาตามตัวแปร เพศ
สภาพเศรษฐกิจสังคมของนักเรียน การอบรมเลี้ยงดู โรงเรียนที่เป็นศูนย์วัฒนธรรม
หรือ โรงเรียนที่ไม่เป็นศูนย์วัฒนธรรม โรงเรียนเอกเทศ หรือ โรงเรียนสหศึกษา
และศึกษาเปรียบเทียบปริมาณการได้รับถ่ายทอดวัฒนธรรมทางสังคมจากสภาพแวดล้อม
4 ประเภท ได้แก่ ครอบครัว โรงเรียน สถาบันทางศาสนา และสื่อมวลชน สำหรับ
ปริมาณการได้รับถ่ายทอดวัฒนธรรมทางสังคมจากครอบครัว สถาบันทางศาสนา และ
สื่อมวลชน จำแนกตามสภาพเศรษฐกิจสังคมของนักเรียน ส่วนปริมาณการได้รับถ่ายทอด
วัฒนธรรมทางสังคมจากโรงเรียนนั้น จำแนกตามโรงเรียนที่เป็นศูนย์วัฒนธรรม
และไม่เป็นศูนย์วัฒนธรรม

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งกำลัง
เรียนอยู่ในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ปีการศึกษา 2531
ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 1,041 คน เครื่องมือที่ใช้คือ แบบกรอกข้อมูลเกี่ยวกับ
ตัวของนักเรียน แบบสอบถามการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางสังคม แบบสอบถามพฤติกรรม
วัฒนธรรมทางสังคม แบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดู

การวิจัยปรากฏผลดังนี้

1. นักเรียนหญิงมีพฤติกรรมวัฒนธรรมทางสังคมมากกว่านักเรียนชายอย่าง
มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
2. นักเรียนที่มีเศรษฐกิจสังคมแตกต่างกัน มีพฤติกรรมวัฒนธรรมทางสังคม
ไม่แตกต่างกัน
3. การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรม
วัฒนธรรมทางสังคม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนการอบรมเลี้ยงดูแบบ
ปล่อยปละละเลย และแบบเข้มงวดกวดขัน มีความสัมพันธ์ทางลบกับพฤติกรรมวัฒนธรรม
ทางสังคมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
4. นักเรียนที่อยู่ในโรงเรียนซึ่งเป็นศูนย์วัฒนธรรมและนักเรียนที่อยู่ใน
โรงเรียนซึ่งไม่เป็นศูนย์วัฒนธรรม มีพฤติกรรมวัฒนธรรมทางสังคมแตกต่างกันอย่าง
มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5. นักเรียนที่อยู่ในโรงเรียนเอกเทศ และนักเรียนที่อยู่ในโรงเรียนสหศึกษา มีพฤติกรรมวัฒนธรรมทางสังคมไม่แตกต่างกัน

6. ไม่พบปฏิสัมพันธ์ระหว่างสภาพเศรษฐกิจสังคมของนักเรียนและเพศของนักเรียนต่อพฤติกรรมวัฒนธรรมทางสังคม

7. นักเรียนที่มีสภาพเศรษฐกิจสังคมแตกต่างกัน ได้รับการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางสังคม จากครอบครัว สถาบันทางศาสนา และสื่อมวลชน ไม่แตกต่างกัน

8. นักเรียนที่อยู่ในโรงเรียนซึ่งเป็นศูนย์วัฒนธรรม และนักเรียนที่อยู่ในโรงเรียนซึ่งไม่เป็นศูนย์วัฒนธรรม ได้รับการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางสังคมจากทางโรงเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

9. นักเรียนที่ได้รับการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางสังคมมาก มีพฤติกรรมวัฒนธรรมทางสังคมมากกว่านักเรียนที่ได้รับการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางสังคมน้อย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คณะกรรมการที่ปรึกษาประจำตัวนิสิตและคณะกรรมการสอบ ได้พิจารณาปฏิญานิพนธ์
ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

คณะกรรมการที่ปรึกษา

.....*กาญจนา หาสีตะพันธ์*..... ประธาน

(ศ. คร. กาญจนา หาสีตะพันธ์)

.....*ประพนธ์ เค้าฉิม*..... กรรมการ

(ศ. ประพนธ์ เค้าฉิม)

คณะกรรมการสอบ

.....*กาญจนา หาสีตะพันธ์*..... ประธาน

(ศ. คร. กาญจนา หาสีตะพันธ์)

.....*ประพนธ์ เค้าฉิม*..... กรรมการ

(ศ. ประพนธ์ เค้าฉิม)

.....*วันเพ็ญ พงศ์ประยูร*..... กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม

(ศ. วันเพ็ญ พงศ์ประยูร)

บัณฑิตวิทยาลัยอนุมัติให้รับปฏิญานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิตของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

.....*สมพร บัวทอง*..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(ศ. คร. สมพร บัวทอง)

วันที่....*9*....เดือน....*มีนาคม*.....พ.ศ. 2532

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ ได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ และได้รับความกรุณาจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กาญจนา หาดิระพันธุ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประพนธ์ เก้านิม และผู้ช่วยศาสตราจารย์วันเพ็ญ พงศ์ประยูร ที่ได้ให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะต่าง ๆ ตลอดจนกรุณาตรวจแก้ไข ปริญญานิพนธ์นี้จนเสร็จสมบูรณ์ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้ง และขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ในโอกาสนี้ด้วย

ขอกราบขอบพระคุณ ดร. วีระ บำรุงรักษ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พิสิษฐ์ สารวิจิตร ดร. เกียรติศักดิ์ อิชยานันท์ รองศาสตราจารย์ ดร. นื่องพรรณ เกิดพิทักษ์ และอาจารย์ระงับ วัฒนะสิงห์ ที่ได้กรุณาตรวจสอบและได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับเครื่องมือในการวิจัย

นอกจากนี้ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณผู้อำนวยการโรงเรียน และขอขอบคุณนักเรียนโรงเรียนที่มีรายชื่อดังต่อไปนี้ ที่ได้ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามด้วยความเต็มใจจริง คือ โรงเรียนเบญจมราชานุสรณ์ โรงเรียนเทพศิรินทร์ โรงเรียนทวิธาภิเศก โรงเรียนศึกษานารี โรงเรียนบางกะปิ โรงเรียนนนทรีวิทยา โรงเรียนยานนาวาเวชวิทยาคม โรงเรียนชินโรสวิทยาสัย โรงเรียนคอนเมืองทหารอากาศบำรุง โรงเรียนเบดินทร์เคษา "สิงห์ สิงหเสนี" โรงเรียนสตรีวิทยา

สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ศักดิ์วดี เกษมเนตร ที่ได้ช่วยกรุณาเขียนโปรแกรมเพื่อใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ขอขอบคุณอาจารย์สุทธิแสงจันทร์ อาจารย์อนุวัฒน์ ทั้งสมบูรณ์ คุณพ่อวิบูล พลไพรินทร์ และเพื่อน ๆ ข้าราชการสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติทุกท่านที่ได้ให้ความช่วยเหลือและเป็นกำลังใจในการวิจัยครั้งนี้ ความดีที่พึงมีขอน้อมอุทิศแด่ พระครูมโนธรรมวิชัย และคุณพ่อ คุณแม่ ของผู้วิจัย

ประมวล น้อยเจริญ

สารบัญ

บทที่		หน้า
1	บทนำ	1
	ภูมิหลัง	1
	วัตถุประสงค์ของการศึกษาค้นคว้า	9
	ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า	10
	ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า	10
	คำนิยามศัพท์เฉพาะ	11
2	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	15
	ความหมายของวัฒนธรรม	15
	ความสำคัญของวัฒนธรรม	19
	เนื้อหาของวัฒนธรรม	21
	ขอบข่ายพฤติกรรมวัฒนธรรม	24
	การถ่ายทอดวัฒนธรรม	31
	สถานันต่าง ๆ ของสังคมประกิต	32
	แนวคิดและทฤษฎีที่สำคัญ	47
	ทฤษฎีทางจริยธรรม	52
	สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า	55
3	วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า	57
	ประชากร	57
	กลุ่มตัวอย่าง	57

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า	60
การสร้างเครื่องมือ	61
การหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม	71
การเก็บรวบรวมข้อมูล	73
การจัดกระทำกับข้อมูล	73
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	74
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	77
สัญลักษณ์และอักษรย่อในการวิเคราะห์ข้อมูล	77
5 สรุปผล อภิปรายผล และขอเสนอแนะ	94
วัตถุประสงค์ของการศึกษาค้นคว้า	94
กลุ่มตัวอย่าง	94
สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า	95
เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า	96
วิธีดำเนินการวิจัย	96
การวิเคราะห์ข้อมูล	96
สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล	97
อภิปรายผล	98
ขอเสนอแนะ	106
บรรณานุกรม	108
ภาคผนวก	119
ประวัติย่อของผู้วิจัย	143

บัญชีตาราง

ตาราง		หน้า
1	จำนวนโรงเรียนและจำนวนนักเรียน	58
2	จำนวนนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างแยกตามโรงเรียนและเพศ ...	59
3	ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของแบบสอบถามแต่ละเรื่อง	72
4	ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนพฤติกรรมวัฒนธรรมทางสังคมแต่ละด้าน และรวมทุกด้านของนักเรียนในกลุ่มรวม	78
5	เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมวัฒนธรรมทางสังคมแต่ละด้าน และรวมทุกด้านระหว่างนักเรียนชายกับนักเรียนหญิง	79
6	วิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนพฤติกรรมวัฒนธรรมทางสังคม แต่ละด้านและรวมทุกด้าน เมื่อพิจารณาตามตัวแปรสภาพเศรษฐกิจ สังคมของนักเรียน	80
7	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนพฤติกรรมวัฒนธรรม ทางสังคมของนักเรียนแต่ละด้าน กับการอบรมเลี้ยงดู ทั้ง 3 แบบ	81
8	เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมวัฒนธรรมทางสังคม แต่ละด้านและรวมทุกด้าน ระหว่างนักเรียนที่อยู่ในโรงเรียน ซึ่งเป็นศูนย์วัฒนธรรมและโรงเรียนซึ่งไม่เป็นศูนย์ วัฒนธรรม	82
9	เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมวัฒนธรรมทางสังคม แต่ละด้านและรวมทุกด้านของนักเรียน ที่อยู่ในโรงเรียนเอกเทศ และโรงเรียนสหศึกษา	83

10	วิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนพฤติกรรมวัฒนธรรมทางสังคม เรื่องความเคารพเชื่อฟังผู้ใหญ่ โดยพิจารณาตามสภาพ เศรษฐกิจสังคม และเพศของนักเรียน	84
11	วิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนพฤติกรรมวัฒนธรรมทางสังคม เรื่องความมีมารยาทในการพูด โดยพิจารณาตามสภาพ เศรษฐกิจสังคมและเพศของนักเรียน	85
12	วิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนพฤติกรรมวัฒนธรรมทางสังคม เรื่องความมีระเบียบวินัย โดยพิจารณาตามสภาพ เศรษฐกิจสังคม และเพศของนักเรียน	86
13	วิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนพฤติกรรมวัฒนธรรมทางสังคม เรื่องความรับผิดชอบ โดยพิจารณาตามสภาพ เศรษฐกิจสังคม และเพศของนักเรียน	87
14	วิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนพฤติกรรมวัฒนธรรมทางสังคม รวมทุกด้าน โดยพิจารณาตามสภาพเศรษฐกิจสังคม และเพศ ของนักเรียน	88
15	วิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนถ่ายทอดวัฒนธรรมทางสังคม แยกแต่ละประเภท และรวม 3 ประเภท เพื่อพิจารณาตาม ตัวแปรสภาพเศรษฐกิจสังคมของนักเรียน	89
16	การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางสังคม จากโรงเรียน ของนักเรียนที่อยู่ในโรงเรียนซึ่งเป็นศูนย์ วัฒนธรรม และไม่เป็นศูนย์วัฒนธรรม	91
17	เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมวัฒนธรรมทางสังคม แต่ละด้านและรวมทุกด้าน ระหว่างนักเรียนที่ได้รับการถ่ายทอด วัฒนธรรมทางสังคมมาก กับนักเรียนที่ได้รับการถ่ายทอดทางสังคม น้อย	92

ภูมิหลัง

ในปัจจุบันนี้ สภาพของสังคมไทยกำลังอยู่ในระยะเปลี่ยนแปลง เนื่องด้วยความเจริญทางวิทยาศาสตร์ได้ก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว ประกอบกับเป้าหมายอันสำคัญของชาติคือการสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าและความอยู่กินดีให้บังเกิดขึ้นกับประชาชน ประเทศไทยจึงได้มีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เพื่อพัฒนาประเทศติดต่อกันมา 5 แผน รวมเป็นเวลา 25 ปี แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้เน้นการพัฒนาค้นเศรษฐกิจและวัตถุโดยการพยายามเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร อุตสาหกรรม ตลอดจนการพัฒนาเทคโนโลยีต่าง ๆ ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ความเจริญทางด้านวัตถุและเครื่องมือเครื่องใช้ในการครองชีพที่สะดวก รวดเร็ว ทันสมัย เป็นเหตุให้วิถีการดำรงชีวิตของคนไทยต้องเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพแวดล้อมอย่างใหม่ที่แตกต่างไปจากเดิม เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงไป การปฏิบัติหน้าที่ก็เปลี่ยนไปด้วย ก็กฤษณ์ ปราโมช (2520: 7) กล่าวว่า

ทุกวันนี้สภาพเศรษฐกิจกำลังพัฒนา ต้องการความรวดเร็ว การปรับตัวให้ทันต่อสถานะและเหตุการณ์ต่าง ๆ ไม่มีเวลาที่จะพิจารณาทางด้านวัฒนธรรมและศีลธรรมกันมากนัก เพราะเหตุขาดเวลา และมีความเปลี่ยนแปลงในสภาพแวดล้อมต่าง ๆ จึงทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลยิ่งขึ้น บิดามารดากับบุตรก็มีความสัมพันธ์กันไม่เหมือนก่อน คือบุตรไม่ได้อยู่ในโอวาทหรือนับถือบิดามารดามากเท่าที่คนไทยเชื่อกันนับถือกันมา เรื่องนี้เกิดจากความจำเป็นทั้งด้านเพราะบิดามารดามีภาระหลายอย่างที่ต้องทำมาหาเลี้ยงชีพ เวลาที่จะอยู่กับบุตรหลานมีน้อยลง ครูกับศิษย์ก็เช่นเดียวกัน ทุกวันนี้เป็นเรื่องให้การศึกษาแก่คนเป็นจำนวนมาก ครูต้องสอนเด็กเป็นจำนวนร้อย ๆ หรือเป็นพันขึ้นไป ความสัมพันธ์ใกล้ชิดระหว่างครูกับศิษย์จะมีอย่างแต่ก่อนไม่ได้ ต้องเปลี่ยนแปลงไป

วัฒนธรรมได้วิวัฒนาการ หรือได้เปลี่ยนแปลงต่อเนื่องกันมาหลายยุคหลายสมัยและหลายชั่วอายุคน หากจะเริ่มประวัติศาสตร์ของชาติกันที่การก่อตั้งกรุงสุโขทัยเป็นราชธานี ราชชนยุคนั้นกรุงรัตนโกสินทร์ในปัจจุบัน งานวัฒนธรรมทั้งทางค่านิยมและจิตใจของคนไทยได้มีการสร้างสรรค์ปรากฏเป็นหลักฐานและเป็นมรดกตกทอดจนถึงปัจจุบันมากมาย กล่าวได้ว่าประเทศไทยมีวัฒนธรรมที่ภาคภูมิใจ ควรค่าแก่การรักษาหวงแหนและพัฒนา เพื่อให้เกิดความสงบสุขร่มเย็น และความเจริญในสังคม หลวงวิจิตรวาทการ (2505 : 117) กล่าวว่า วัฒนธรรมเป็นสิ่งสำคัญมาก ไม่เพียงแต่เป็นเครื่องหมายที่แสดงแก่โลกว่าเจริญเท่านั้น แต่มีผลลึกซึ้งถึงจิตใจของคน วัฒนธรรมเป็นเครื่องผูกมัดศีลธรรม เป็นปัจจัยแห่งความเจริญของงานและแข็งแรงมั่นคงในชาติ

แต่สภาพที่ปรากฏในปัจจุบัน ประเทศชาติขาดแคลนการสร้างสรรค์วัฒนธรรมที่เหมาะสมกับกาลเวลา มรดกทางวัฒนธรรมที่คงมาถูกทอดทิ้งด้วยความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ของคนรุ่นหลัง โดยเฉพาะเยาวชน ปัญหาวัฒนธรรมทางค่านิยมยังไม่ได้รับความสนใจเท่าที่ควร ได้แก่ ปัญหาค่านิยม จริยธรรมในสังคม ปัญหาการเปลี่ยนแปลงเจตคติ และค่านิยมที่เน้นหนักในทางวัตถุ ขณะเดียวกันแหล่งขยายมรดกต่าง ๆ ได้เกิดขึ้นอย่างมากมายโดยปราศจากการระมัดระวังเท่าที่ควร วัดและศาสนาก็ได้เป็นที่พึ่งทางจิตใจของเยาวชนเช่นในอดีต จารีตประเพณีขนบธรรมเนียมแบบไทยกำลังเปลี่ยนแปลงไปจากความนิยมในหมู่เยาวชน ทั้งนี้เนื่องจากเหตุผลต่อไปนี้คือ (คณะกรรมการฝ่ายวัฒนธรรม. 2515 : 62)

1. ประชาชนพลเมืองจำนวนไม่น้อย มักขาดความรับผิดชอบต่อส่วนรวม มีพฤติกรรมบางอย่างแสดงให้เห็นว่า จะทำการมุ่งประโยชน์ส่วนตนเป็นใหญ่ มีใจคำนึงถึงความเสียหายที่จะเกิดขึ้นกับบุคคลอื่นและประเทศชาติของตน เช่น กรณีชาวพุทธวิบัติในวงการต่าง ๆ เป็นต้น

2. อิทธิพลทางความคิดและความประพฤติที่ไม่เหมาะสมจากต่างประเทศ
หลังให้สวนสนเขมาในประเทศไทยอย่างจริงจัง คนไทยทั้งเด็กและผู้ใหญ่
ต่างก็รับเอาไว้เป็นแบบอย่างถือปฏิบัติโดยมิได้ปรับปรุงให้เหมาะสมแก่ชีวิตและ
สภาพบ้านเมือง เช่น การหลงใหลคลั่งไคล้ในการดนตรีและการเต้นรำที่รสนแรง
การขาดความเคารพต่อผู้อาวุโสและครูอาจารย์ เป็นต้น

3. คนจำนวนมากหลงใหลในการเสี่ยงโชคและการพนัน ไม่คิดประกอบอาชีพ
ให้บังเกิดผลผลิต ทำงานต่าง ๆ มุ่งหวังให้ได้เงินมารวดเร็ว ใฝ่มากและไถ่ขาย
โดยวิธีหลบเลี่ยง คดโกง หลอกหลวง ทำให้ฐานะเศรษฐกิจของชาติตกต่ำลง

4. คนบางพวกเกิดความฟุ้งเฟ้อเห่อเหิม สุ่มสุรายในการครองชีพ ขาดความ
นิยมไทย เช่น การแต่งกายแบบต่างประเทศ ที่ไม่เหมาะสมกับวัฒนธรรมไทย นิยม
ใช้ของที่ทำในต่างประเทศ รับประทานอาหารฟุ่มเฟือยในภัตตาคารหรูหรา มีดนตรี
บรรเลง ทำให้รายได้น้อยพอเพียงรายจ่าย จนมีชาวทุจริตในวงการต่าง ๆ

5. วัฒนธรรมอันดีงามของไทยที่เคยปฏิบัติกันมา ก็ถูกเด็กวัยรุ่นหรือคนหนุ่มสาว
ยุคปัจจุบันนี้กล่าวหาว่าคร่ำครึ ไม่ทันสมัยเพราะความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ขาดผู้ชักนำ
ปลุกฝังในทางที่ถูกต้อง เช่น ออกเสียงภาษาไทยซึ่งเป็นภาษาของชนไม่ชัด
ไม่ถูกต้อง ทำความเคารพแบบไทยไม่เป็น ไม่รู้จักประเพณีไทยคือพอ ขาดความรู้
เกี่ยวกับการเมืองไทย ไม่รู้เรื่องศาสนาประจำชาติของไทย ทำให้ชาติเสีย
ความเป็นไทย

รัฐบาลเห็นความสำคัญและตระหนักถึงปัญหาการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของ
คนในชาติ จำเป็นที่จะต้องแก้ไขปัญหาดังกล่าวข้างต้น จึงได้กำหนดนโยบายการศึกษาศิลป
วัฒนธรรม และศาสนา โดยแถลงต่อรัฐสภา เมื่อวันที่ 20 พฤษภาคม 2526 ดังนี้ (สำนักงาน
ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. 2526 : 38)

ข้อ 6. การศึกษา รัฐบาลมีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาการศึกษาทั้งทางปริมาณ และคุณภาพ เพื่อเสริมสร้างให้บุคคลมีความรู้สํานึกและมีความรับผิดชอบ ทั้งต่อ สังคมและตนเอง มีความคิดและความสามารถในการประกอบอาชีพ มีจริยธรรม คุณธรรม วัฒนธรรม พละมานัย ระเบียบวินัย มีความรักและซื่อสัตย์ต่อวัฒนธรรม ความเป็นไทย ห่วงแค้นแค้นเกิด ตลอดจนมีความซื่อซึ้งและสามารถมีส่วนร่วม ในการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

กมลใจ

✓ จะเห็นได้ว่า การแก้ไขปัญหาด้านวัฒนธรรมนั้นมุ่งคํานึงถึงการพัฒนาคุณภาพของ ประชากร โดยเชื่อว่า ประเทศชาติจะเจริญก้าวหน้าไปได้นาน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับ ประชากรที่มีคุณภาพ การพัฒนาคนให้มีประสิทธิภาพนั้น จะต้องอาศัยการศึกษาเป็นเครื่องมือ ที่สำคัญที่สุด (พจน์ สารสิน. 2509 : 19) โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดการศึกษาให้กับ เด็กนักเรียนที่อยู่ในระดับมัธยมศึกษา ซึ่งอยู่ในระยะหัวเลี้ยวหัวต่อของชีวิต นับว่าเป็นเรื่อง สำคัญอย่างยิ่ง เพราะเด็กในวัยนี้คือเด็กวัยรุ่น ซึ่งเป็นผู้ที่ต้องมีการเปลี่ยนแปลงและรับ การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วมาก เป็นช่วงชีวิตที่ปรับตัวยากและมีปัญหามากที่สุด (อาคม สรสุชาติ. 2518 : 14) วัยรุ่นเป็นวัยหัวเลี้ยวหัวต่อ วัยแห่งปัญหา และวัยแห่งความเครียด ทางอารมณ์ คัดสินใจรวดเร็วและรุนแรง สาเหตุเพียงเล็กน้อย อาจเป็นเรื่องใหญ่ได้ (ชลธิ์ กุลประสิทธิ์. 2527 : 4 ; อ้างอิงมาจาก Hurlock. 1964 : 3)

นอกจากนี้ วัฒนธรรมยังมีลักษณะเป็นแนวทางแห่งพฤติกรรมที่มีการเรียนรู้ และ ถ่ายทอดกันได้ (Bierstedt. 1964 : 134 - 137) จึงอาจกล่าวได้ว่า วัฒนธรรมเป็น สิ่งที่มีมนุษย์ต้องเรียนรู้จากการที่เป็นสมาชิกของกลุ่มทางสังคม ดังนั้นการเรียนรู้ว่าบุคคลจะ ปฏิบัติตนทางสังคมให้เหมาะสมอย่างไร จะทำให้เกิดพฤติกรรมที่วัฒนธรรมใดระบุไว้ว่า เป็นพฤติกรรมที่เหมาะสมสำหรับบุคคลที่มีสถานภาพทางสังคมนั้น ๆ ด้วยวิธีการเช่นนี้เอง จึงเกิดการถ่ายทอดวัฒนธรรมขึ้น ตัวแทนในการถ่ายทอดวัฒนธรรมที่เห็นได้ชัดที่สุดคือ พ่อแม่ เกรือญาติ และครู บุคคลเหล่านี้เป็นบุคคลที่เด็กจะยึดถือเป็นแบบอย่าง เพราะเป็นต้นกำเนิด ของการเรียนรู้วัฒนธรรมต่าง ๆ วิธีการเลี้ยงดูและอบรมเด็กของแต่ละครอบครัวนั้น มีความ สำคัญมากต่อการวางรูปแบบพื้นฐาน อุปนิสัยและบุคลิกภาพให้เด็ก เพราะถ้าพ่อแม่มีความรู้

๗๕๖๖

ความเข้าใจในการเลี้ยงดูลูกของตนเองได้อย่างถูกต้องพอสมควรแล้ว แม้ว่าจะอยู่ใน
สิ่งแวดล้อมทางสังคมที่ไม่ดีนักก็อาจช่วยปกป้องลูกหลานของตน ไม่ให้ปัญหาทางวัฒนธรรม
แวดล้อมนั้นได้ แม่จะตกอยู่ในความกดดันทางสังคมที่รุนแรงเพียงใดก็ตาม หากมีพื้นฐาน
อุปนิสัยและบุคลิกลักษณะที่คงที่ตั้งแต่แรก โดยได้รับการป้อนแนวทางที่ถูกต้องมาจากการเลี้ยงดู
อบรมที่เหมาะสมแล้ว เด็กก็จะสามารถเข้าใจอารมณ์แก้ไข ทักษะปัญหาได้อย่างเป็นตัวของ
ตัวเอง ไม่หวั่นไหว แปรผันไปตามอิทธิพลสิ่งซึ่งจะมารบกวนไปในทางที่ผิด (ประจิตต์
ประจักษ์จิตต์ และปิยะนุช ประจักษ์จิตต์. 2524 : 68)

สำหรับสถาบันการศึกษานั้น ได้กำหนดการอบรมสั่งสอนวัฒนธรรม จริยธรรม
คุณธรรม ไว้ในหลักสูตรทุกระดับชั้น ตั้งแต่หลักสูตรระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช
2524 ได้กำหนดจุดมุ่งหมายที่สอดคล้องกับพฤติกรรมวัฒนธรรมไว้ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ.
2525 : 7 - 8)

เพื่อให้รู้จักดำรงชีวิตบนพื้นฐานแห่งคุณธรรม ไม่เบียดเบียนผู้อื่น มีความซื่อสัตย์สุจริต
และยุติธรรม มีระเบียบวินัย มีน้ำใจเป็นนักกีฬา มีสุขภาพสมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและ
จิตใจ มีความรับผิดชอบต่องานของตนเอง ครอบครัว ท้องถิ่น และประเทศชาติ มุ่งปลูกฝัง
คุณธรรมและความกล้าหาญทางจริยธรรม ทั้งนี้ให้เน้นการประพฤติปฏิบัติเป็นสำคัญ

ดังนั้น โรงเรียน เป็นสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ และเป็นองค์กรสำคัญที่มีอิทธิพลต่อ
การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ทศนคติ คุณค่าและแนวความคิดความเชื่อของเด็ก กล่าวได้ว่า
ประสบการณ์ทางการศึกษาสามารถพัฒนาความสามารถ รูปแบบพฤติกรรมอื่น ๆ ซึ่งมีคุณค่า
ทางบวกต่อสังคม ช่วยให้บุคคลมีความรู้และพิจารณาเพื่อรับคุณค่าใหม่ในความเปลี่ยนแปลง
ของสังคม ความสำคัญโดยเฉพาะของโรงเรียนคือ การเอาเด็กมาอยู่ในสภาพแวดล้อมพิเศษ
เพื่อหยิบยกคุณค่าพิเศษบางอย่างให้แก่เด็กไปใช้ยึดถือเป็นหลักชีวิต โรงเรียนจึงมีความสำคัญ
อย่างยิ่งในการอบรม (ป้าณี สุทธิวัฒนา. 2523 : 41 - 42) การอบรมสั่งสอนใน
โรงเรียนยังช่วยย้ำพฤติกรรมวัฒนธรรมที่เด็กได้รับการถ่ายทอดมาจากทางบ้านอีกด้วย เช่น
ความเคารพเชื่อฟังผู้ใหญ่ มารยาทในการพูด ความมีระเบียบวินัย และความรับผิดชอบต่อ
เป็นต้น

สภาพแวดล้อมอีกอย่างหนึ่งซึ่งมีอิทธิพลในการถ่ายทอดวัฒนธรรมไปสู่เยาวชนก็คือ (สถาบันศาสนา เพราะเหตุว่าศาสนาเป็นรากฐานทางวัฒนธรรม เป็นพื้นฐานแห่งวัฒนธรรมทางวัตถุและวัฒนธรรมทางจิตใจ (ชาเลื่อง วุฒิจันทร์. 2519 : 110) วัฒนธรรมของกลุ่มคนล้วนแล้วแต่มีรากฐานและสาระแก่นสารมาจากคตินิยมทางศาสนา เพื่อความดีความงาม ความเจริญก้าวหน้าและความสมบูรณ์ในการดำรงชีวิตรวมกันในทุกยุคของชน ทั้งนั้น แต่ในปัจจุบันนี้ เยาวชนและประชาชนได้ห่างเหินจากศาสนา มีความสนใจศาสนาน้อยลง มีทัศนคติที่ผิดเกี่ยวกับศาสนา เช่น เห็นว่าศาสนาเป็นของกร่ำกรี้ ล้าสมัย ทำให้หลงงมงาย ขัดขวางความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจและสังคม (สมพร เทพพิทยา. 2524 : 27) ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะไม่ได้รับการปลูกฝังฐานที่มั่นคง จนขาดซึ่งในความหมายที่ถูกต้องเบื้องหลังการนับถือและปฏิบัติตามศาสนาก็เป็นได้ พฤติกรรมทางศาสนาส่วนใหญ่จึงเป็นเรื่องที่ความหมายในบทบาทมากกว่า สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2524 : 7 - 26) สาเหตุที่เยาวชนห่างเหินจากศาสนา มีดังนี้

1. ที่ห่างจากทำพฤติกรรมทางศาสนา เช่น ไปวัด ทำบุญตักบาตร เพราะทางบ้านไม่มีใครทำ นาเบือและไม่มีเวลา เป็นเรื่องของผู้ใหญ่
2. ที่ไม่สนใจที่จะศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมทางศาสนาพุทธ เพราะไม่เห็นเข้าใจ นาเบือ ไม่น่าสนใจ
3. ไม่เชื่อเรื่องบาปบุญคุณโทษเมื่อทำผิดหรือทำชั่ว เพราะสังคมที่เป็นจริงไม่เห็นมีกฎเกณฑ์แน่ชัดเรื่องทำดีทำชั่ว เห็นคนทำผิดแล้วได้คัมมากมาย จะให้เชื่อได้อย่างไร

จากการสำรวจของกรมการศาสนาในปี พ.ศ. 2522 เปรียบเทียบกับปี พ.ศ. 2503 ปรากฏว่า จำนวนศาสนสถานเพิ่มขึ้น จำนวนผู้นับถือศาสนาต่าง ๆ มีสัดส่วนเฉลี่ยเพิ่มและลดไม่เปลี่ยนแปลงจนเห็นได้ชัด แสดงให้เห็นว่าศาสนาแต่ละศาสนายังเป็นเครื่องยึดมั่นทางจิตใจของประชาชน และการยึดหลักการพื้นฐานในชีวิตของประชาชนยังคงยึดมั่นตามกลุ่มศาสนาของตน สืบทอดมาอย่างไม่เปลี่ยนแปลง นอกจากนี้ยังปรากฏว่า ศาสนาพุทธเป็นศาสนาของ

คนกลุ่มใหญ่ในชาติ คือประมาณร้อยละ 95 รัฐบาลได้กำหนดแนวนโยบายเพื่อ
แก้ปัญหาทางศาสนาไว้ดังนี้ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม
แห่งชาติ. 2524 : 228 - 232)

1. เร่งทำนุ บำรุง ส่งเสริมศาสนาให้เป็นที่ยึดมั่นทางจิตใจ และพัฒนา
จริยธรรม คุณธรรมของประชาชน ให้มีระเบียบวินัยทั้งส่วนตนและส่วนรวม
2. เร่งส่งเสริมการศึกษาของเยาวชน โดยให้มีการเรียนธรรมศึกษาทุกระดับ
และส่งเสริมให้เยาวชนประกอบกิจกรรมทางศาสนาตามจารีตประเพณี
3. ส่งเสริมให้เยาวชนและข้าราชการ ประกอบกิจกรรมทางศาสนาประจำ
สัปดาห์

จากที่กล่าวมานี้ จะเห็นได้ว่า ศาสนาเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะถ่ายทอดวัฒนธรรม
ไปสู่เยาวชน ศาสนาเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาสังคม ถ้าเยาวชนและประชาชนยึดมั่นประพฤติก
ฎีตามหลักธรรมแห่งศาสนาอย่างถูกต้องจริงจังแล้ว สังคมไทยจะเป็นสังคมที่เฟื่องฟูพร้อม
ด้วยคุณธรรม จริยธรรม มีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ มีความซื่อสัตย์สุจริตในกิจการงาน
ต่าง ๆ ทุกสาขา และสามัคคีกันอย่างกลมเกลียวแน่นแฟ้น ส่งเสริมให้ชาติมีความมั่นคงอีกด้วย
(ชาเลื่อง วิจิตร. 2526 : 236)

สำหรับสื่อมวลชนนั้น ปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกันแล้วว่า มีอิทธิพลต่อความเจริญก้าวหน้า
ของสังคมเป็นอย่างมาก สื่อมวลชน เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ และภาพยนตร์ยังเป็นแหล่ง
ที่ให้ความรู้ ความบันเทิง ความเข้าใจเหตุการณ์ต่าง ๆ ทันกับความเปลี่ยนแปลงของโลก
นอกจากยังก่อให้เกิดความเชื่อ ความคิดเห็นและพฤติกรรมในรูปแบบต่าง ๆ ไว้อีก ทั้งนี้
เพราะลักษณะของสื่อมวลชนนั้น เมื่อส่งข่าวสารออกไป ผู้รับก็จะมีความหมายเอาเองตาม
ประสบการณ์ของตน ถ้าสื่อมวลชนบิดเบือนข้อเท็จจริง ขาดความรับผิดชอบ ขาดความบริสุทธิ์ใจ
บุคคลผู้รับข่าวสารอาจเข้าใจผิดและหลงเชื่อได้ ดังนั้นสื่อมวลชนจึงควรมีหน้าที่ที่จะต้อง
รับผิดชอบต่อสังคม ในฐานะเป็นผู้กระจายข่าวสาร ความรู้ ความคิดเห็น และประสบการณ์
ใหม่ ๆ ตลอดจนให้ความบันเทิงแก่ประชาชนอีกด้วย

หน้าที่ที่สำคัญประการหนึ่งของสื่อมวลชนคือการถ่ายทอดทางสังคมและวัฒนธรรม

ไปยังอนุชนรุ่นหลัง โดยเฉพาะเยาวชนกำลังอยู่ในวัยที่สนใจสิ่งแปลกใหม่ และทันสมัย ยอมรับเอาพาประเพณีปฏิบัติตามใจง่าย สิ่งใดที่สื่อมวลชนนำเสนอเผยแพร่ มีประชาชนนิยมสนใจกันมาก ก็ย่อมมีการเลียนแบบกันมาก สื่อมวลชนจึงมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมของสังคม ซึ่งตามธรรมชาติวัฒนธรรมนั้นย่อมมีการเปลี่ยนแปลงตามยุคและสมัยอยู่แล้ว แต่ในปัจจุบัน การขยายตัวและวิวัฒนาการของสื่อมวลชนเป็นไปไ้รวดเร็วรวดเร็วจน ก็ยังเป็นเครื่องชักนำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมได้ง่ายขึ้น อยางไรก็ดี การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวอาจจะมีได้ทั้งทางดีและทางเสีย ถ้าสื่อมวลชนเสนอตัวอย่างพฤติกรรมที่ดี บุคคลย่อมกลอยตาม ตรงกันข้ามถ้าสื่อมวลชนเสนอตัวอย่างที่ไม่เหมาะสม ขาดความรับผิดชอบ ขาดการพิจารณาเลือกสรร บุคคลก็พลอยนิยมตามสิ่งนั้นไปด้วย

ในปัจจุบัน หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ และภาพยนตร์ มีแพร่หลายมากขึ้น ย่อมมีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อจิตใจและความประพฤติของเยาวชน อาจจะทำให้เยาวชนมีจิตใจสูงชัน มีความประพฤติดีงาม และมีพฤติกรรมทางวัฒนธรรมที่เหมาะสม หรืออาจจะทำให้เยาวชนมีจิตใจและความประพฤติเสื่อมลง สื่อมวลชนจึงควรตระหนักและมีความรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ของตน ในการถ่ายทอดวัฒนธรรมและปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่ดีให้แก่เยาวชนมากยิ่งขึ้น

จากที่กล่าวมาแล้วจะเห็นว่า สภาพแวดล้อมในสังคมอันได้แก่ ครอบครัว โรงเรียน สถาบันทางศาสนา และสื่อมวลชนนั้น เป็นแหล่งที่ก่อให้เกิดกระบวนการ สังคมประกิต (Socialization) ซึ่งมีอิทธิพลในการถ่ายทอดวัฒนธรรมไปสู่บุคคล โดยเฉพาะอย่างยิ่งเยาวชน มีผลให้เกิดการพัฒนาความประพฤติ อุดมนิสัยใจคอและพฤติกรรมวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับสังคมอันเหมาะสมและถูกต้อง ดังนั้น ครอบครัว โรงเรียน สถาบันทางศาสนา และสื่อมวลชน จึงควรมีความสัมพันธ์ต่อกัน ร่วมมือกันพัฒนาเยาวชนของชาติ เพื่อที่จะคาดหวังได้ว่า ในอนาคตเยาวชนเหล่านั้นจะสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข

ด้วยเหตุผลข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาพฤติกรรมทางวัฒนธรรมของนักเรียน โดยมุ่งศึกษาว่า สภาพแวดล้อมอันใดแก่ ครอบครัว โรงเรียน สถาบันทางศาสนา และ สื่อมวลชนจะถ่ายทอดวัฒนธรรมไปสู่นักเรียนได้มากน้อยเพียงใด และจะเป็นผลทำให้ พฤติกรรมวัฒนธรรมทางสังคมที่นักเรียนแสดงออกแตกต่างกันหรือไม่ โดยคำนึงถึง เพศ สภาพเศรษฐกิจสังคมของนักเรียน และการอบรมเลี้ยงดู การที่ผู้วิจัยเลือกศึกษานักเรียน ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งเป็นระยะวัยรุ่น ก็เนื่องจากบุคคลเหล่านี้จะมีบทบาทที่สำคัญในการพัฒนาประเทศต่อไป ถ้าวัยรุ่นเหล่านี้เติบโตเป็นประชากรที่ขาดคุณภาพ มีพฤติกรรมวัฒนธรรม ไม่เหมาะสม การพัฒนาประเทศย่อมประสบอุปสรรค และอาจล้มเหลวได้ พฤติกรรมวัฒนธรรม ทางสังคม อันใดแก่ การเคารพเชื่อฟังผู้ใหญ่ มารยาทในการพูด ความมีระเบียบวินัย และ ความรับผิดชอบนั้น เป็นพื้นฐานของบุคคลจะทรงปฏิบัติต่อตนเองและสังคม เขาวชนไทยจึง ควรได้รับการถ่ายทอดวัฒนธรรมที่ดีงาม เพื่อให้มีพฤติกรรมที่เหมาะสม ถูกต้อง มีเหตุผลที่ดี อยู่ในทิศทางที่จะนำความสำเร็จมาสู่ตนเองและประเทศชาติ/ประกอบกับในปัจจุบันนี้ เรื่อง วัฒนธรรม จริยธรรม และคุณธรรม เป็นเรื่องสำคัญที่กำลังได้รับความสนใจศึกษากันกว้างไกลอย่างกว้างขวาง รวมทั้งมีการกำหนดนโยบายลงในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตลอดจนปรากฏอยู่ในใจของหลักสูตรการศึกษาทุกระดับอีกด้วย จึงเชื่อว่าผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจ นักการศึกษา บิดามารดา ผู้ปกครองนักเรียนและผู้ปฏิบัติงานแนะแนวเป็นอย่างมาก

วัตถุประสงค์ของการศึกษาค้นคว้า

ในการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับ สภาพแวดล้อมกับพฤติกรรมวัฒนธรรมทางสังคมของ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในเขตกรุงเทพมหานคร ครั้งนี้วัตถุประสงค์คือ

1. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบปริมาณการมีพฤติกรรมวัฒนธรรมทางสังคมของ นักเรียนในเรื่อง ความเคารพเชื่อฟังผู้ใหญ่ ความมีมารยาทในการพูด ความมีระเบียบวินัย และความรับผิดชอบต่อ แยกออกตามตัวแปร เพศ สภาพเศรษฐกิจสังคมของ นักเรียน การอบรมเลี้ยงดู โรงเรียนที่เป็นศูนย์วัฒนธรรม หรือโรงเรียนที่ไม่เป็นศูนย์วัฒนธรรม โรงเรียนเอกชน (โรงเรียนชาย โรงเรียนหญิง) หรือโรงเรียนสหศึกษา

2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบปริมาณการได้รับการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางสังคมจากสภาพแวดล้อม 4 ประเภท ได้แก่ ครอบครัว โรงเรียน สถาบันทางศาสนา และสื่อมวลชน สำหรับปริมาณการได้รับการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางสังคม จากครอบครัว สถาบันทางศาสนา และสื่อมวลชนนั้น จำแนกตามสภาพเศรษฐกิจสังคมของนักเรียน ส่วนปริมาณการได้รับการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางสังคมจากโรงเรียนนั้น จำแนกตามโรงเรียนที่เป็นศูนย์วัฒนธรรม และไม่เป็นศูนย์วัฒนธรรม

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

ผลของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ มีความสำคัญและมีประโยชน์คือ

1. เพื่อแสดงผลให้ทราบว่า นักเรียนวัยรุ่นในกรุงเทพมหานคร มีพฤติกรรมวัฒนธรรมทางสังคมอย่างไร เนื่องจากกรุงเทพมหานครเป็นศูนย์กลางทางด้านการปกครอง เศรษฐกิจ การเมือง การศึกษาและวัฒนธรรม ตลอดจนการคมนาคมขนส่ง และการสื่อสาร นอกจากนั้น สภาพของกรุงเทพมหานคร ยังเป็นเขตที่มีประชากรอาศัยอยู่หนาแน่นและมีปัญหาสังคมต่าง ๆ มาก

2. เพื่อเป็นแนวทางให้ครู ผู้ปกครอง และผู้นำที่ในการอบรม นำไปใช้ในการพัฒนาเยาวชน ให้เป็นผู้นำวัฒนธรรมทางสังคมอันถูกต้องเหมาะสม

3. เพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนงาน สำหรับหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการปลูกฝังส่งเสริมและเผยแพร่วัฒนธรรมไทยแก่เยาวชน เพื่อจะได้เป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพของประเทศต่อไปในอนาคต

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชาย - หญิง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2531 โรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษตามเกณฑ์มาตรฐานของกรมสามัญศึกษา

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชาย - หญิง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2531 โรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ จำนวน 1,041 คน

3. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

3.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่

3.1.1 เพศ แบ่งเป็น ชายและหญิง

3.1.2 สภาพเศรษฐกิจสังคมของนักเรียน แบ่งเป็น สูงปานกลาง และ ต่ำ

3.1.3 ลักษณะโรงเรียน แบ่งเป็น โรงเรียนที่เป็นศูนย์วัฒนธรรม และโรงเรียนที่ไม่เป็นศูนย์วัฒนธรรม

3.1.4 ชนิดโรงเรียน แบ่งเป็น โรงเรียนเอกเทศ และโรงเรียนสหศึกษา

3.1.5 การอบรมเลี้ยงดู แบ่งเป็นการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย แบบเข้มงวดกวดขัน และแบบประชาธิปไตย

3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่

3.2.1 พฤติกรรมวัฒนธรรมทางสังคมของนักเรียน ในเรื่องความเคารพเชื่อฟังผู้ใหญ่ ความมีมารยาทในการพูด ความมีระเบียบวินัย และความรับผิดชอบ

3.2.2 การได้รับการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางสังคมของนักเรียน จากสภาพแวดล้อม 4 ประเภท ได้แก่ ครอบครัว โรงเรียน สถาบันทางศาสนา และสื่อมวลชน

คำนิยามศัพท์เฉพาะ

1. พฤติกรรมวัฒนธรรมทางสังคม หมายถึง การกระทำที่แสดงออก หรือความประพฤติต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันของนักเรียน ซึ่งเกี่ยวกับคุณธรรมที่ทำให้คนอยู่ร่วมกันอย่างผาสุก ถ้อยทีถ้อยอาศัยกัน โดยปฏิบัติต่อกัน ครอบครัว สาธารณชน และประเทศชาติ ในที่นี้ได้แก่ พฤติกรรมดังต่อไปนี้

1.1 พฤติกรรมความเคารพเชื่อฟังผู้ใหญ่ คือการเคารพ นับถือ เชื่อฟัง ปฏิบัติตาม และการสำรวมกิริยาวาจาศอบิคา มารดา ครู อาจารย์ ญาติผู้ใหญ่

1.2 พฤติกรรมความมีมารยาทในการพูด คือพูดด้วยถ้อยคำที่สุภาพ ประกอบด้วยกิริยาไม้นวด เหมาะสมแก่บุคคลและโอกาส

1.3 พฤติกรรมความระเบียบวินัย คือการประพฤติตนให้เป็นระเบียบเรียบร้อย และปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ แบบแผน ขอบบังคับที่กำหนดขึ้นโดยชอบธรรม

1.4 พฤติกรรมความรับผิดชอบ คือการปฏิบัติหน้าที่การงานที่ได้รับมอบหมาย ให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี โดยเพิ่มความสามารถ และยอมรับผลแห่งการกระทำของตน

2. การถ่ายทอดวัฒนธรรม หมายถึง การอบรมสั่งสอน การกระทำเป็นตัวอย่าง ตลอดจนการปลูกฝัง เผยแพร่ ชักจูง เสนอแนะ ให้แก่เรียนรู้จักแบบแผนของสังคม เช่น ระเบียบวินัย กฎเกณฑ์ ขอบบังคับ ขนบธรรมเนียม ประเพณี ค่านิยม วัฒนธรรม ความเชื่อ หลักปฏิบัติทางศาสนา ผู้ทำหน้าที่ถ่ายทอดวัฒนธรรมให้แก่เด็กเรียน ได้แก่ บิดา มารดา ครู อาจารย์ ญาติผู้ใหญ่ ผู้ทำหน้าที่อบรมสั่งสอนศาสนา และสื่อมวลชน

3. สภาพแวดล้อม หมายถึง สิ่งที่อยู่ใกล้ตัวนักเรียน หรือองค์กรทางสังคม ซึ่งถ่ายทอดวัฒนธรรมไปสู่เด็กเรียน ในพื้นน้ำมาศึกษา 4 ประเภท ได้แก่ ครอบครัว โรงเรียน สถาบันทางศาสนา และสื่อมวลชน

3.1 ครอบครัว หมายถึง พ่อแม่ ญาติผู้ใหญ่ หรือบุคคลที่ควบคุมดูแลบังคับดูแลนักเรียนมาเป็นเวลานาน

3.2 โรงเรียน หมายถึง สถานที่ทำให้การศึกษาเล่าเรียนแก่เด็กเรียน โดยมี ครู อาจารย์ ทำหน้าที่อบรมสั่งสอนความรู้ ความประพฤติ แก่เด็กเรียน

3.3 สถาบันทางศาสนา หมายถึง วัดหรือสถานที่ประกอบพิธีทางศาสนา ได้แก่ โบสถ์ ศาลา มัสยิด ซึ่งมีผู้ทำหน้าที่เผยแพร่สั่งสอนหลักธรรมทางศาสนาแก่บุคคลทั่วไป

3.4 สื่อมวลชน หมายถึง วิทยุ โทรทัศน์ ภาพยนตร์ หนังสือพิมพ์ ซึ่งให้ข่าวสาร ความรู้ ความบันเทิงแก่บุคคลทั่วไป

4. นักเรียน หมายถึง นักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2531 ซึ่งเป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษตามเกณฑ์มาตรฐาน มีนักเรียน 2,500 คน ขึ้นไป

5. โรงเรียนที่เป็นศูนย์วัฒนธรรม หมายถึง โรงเรียนที่ได้รับ

การจัดตั้งเป็นศูนย์วัฒนธรรมตามประกาศของกระทรวงศึกษาธิการ มีหน้าที่จัดกิจกรรมส่งเสริมอ่านวนยต่อการปลูกฝัง ความรู้ ความเข้าใจ แก่นักเรียน ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม ได้แก่ การจัดงานประเพณีในวันสำคัญต่าง ๆ การจัดนิทรรศการ การอภิปราย การปาฐกถา การแสดงธรรม การประกวด การฝึกอบรมมารยาท การสาธิต การสวนมนต์ ไหว้พระ การจัดตั้งชุมนุมหรือชมรมวัฒนธรรม โดยได้รับเงินอุดหนุนจากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ เพื่อดำเนินงานตามโครงการซึ่งจัดกิจกรรมดังกล่าวข้างต้น

6. สภาพเศรษฐกิจสังคมของนักเรียน หมายถึง อาชีพ การศึกษา รายได้ของบิดา มารดา หรือผู้ปกครองของนักเรียน ซึ่งแบ่งเป็น 3 ระดับ คือสภาพเศรษฐกิจ สังคมต่ำ ปานกลาง และสูง

7. การยอมรับเลี้ยงดู หมายถึง วิธีการยอมรับเลี้ยงดูของพ่อแม่ แบ่งออกได้เป็น 3 แบบ คือการยอมรับเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย แบบเข้มงวดกวดขัน และแบบประชาธิปไตย โดยประเมินจากคะแนนจากการทดสอบความรู้สึกรักของนักเรียนในกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อวิธีปฏิบัติของพ่อแม่

8. การยอมรับเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย หมายถึง วิธีการยอมรับเลี้ยงดูที่ตัวนักเรียนมีความรู้สึกรู้ว่าตนเองไม่ได้รับการเอาใจใส่ การสนับสนุน หรือคำแนะนำจากพ่อแม่ มักถูกปล่อยให้อะไรตามชอบใจ พ่อแม่ไม่ให้ความอบอุ่นเท่าที่ควร ในพื้นที่ หมายถึง คะแนนที่ได้จากแบบทดสอบการยอมรับเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย

9. การยอมรับเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน หมายถึง วิธีการยอมรับเลี้ยงดูที่ตัวนักเรียน มีความรู้สึกรู้ว่าตนเองไม่ได้รับอิสระเท่าที่ควร ต้องอยู่ใ้ระเบียบวินัยที่พ่อแม่กำหนดไว้ หรือถูกควบคุมไม่ให้ได้รับความสะดวกในการกระทำตามตนเองต้องการ ในพื้นที่ หมายถึง คะแนนที่ได้จากแบบทดสอบการยอมรับเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน

10. การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย หมายถึง วิธีการอบรมเลี้ยงดูที่
 ตัวนักเรียนมีความรู้สึกรู้าตนเองได้รับการปฏิบัติด้วยความยุติธรรม ผู้ปกครองให้ความรัก
 ความอบอุ่น มีเหตุผล รู้จักยอมรับความสามารถ และความคิดเห็นของนักเรียน ให้ความ
 รวมมือตามโอกาสอันควร ในที่นี้หมายถึง คะแนนที่ได้จากแบบทดสอบการอบรมเลี้ยงดูแบบ
 ประชาธิปไตย

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ความหมายของวัฒนธรรม

มนุษย์มีลักษณะทางชีววิทยาหลายประการคล้ายคลึงกับสัตว์ เป็นต้นว่า มีวงจรชีวิต มีการสืบพันธุ์ มีความรู้สึก ใช้พลังงาน และต้องบริโภคอาหาร แต่พฤติกรรมของสัตว์ เป็นไปตามแนวโน้ตทางพันธุกรรมที่มรดกสิ่งแวกล้อม ส่วนพฤติกรรมของมนุษย์นั้นเป็นไปด้วยการเรียนรู้ ลักษณะสำคัญที่แสดงให้เห็นว่า มนุษย์แตกต่างจากสัตว์คือ การที่มนุษย์มีมโนสำนึกที่เชื่อมส่วนกับร่างกายแล้ว มีขนาดใหญ่กว่าสมองของสัตว์ พัฒนาการในด้านสมองของมนุษย์ สามารถถ่ายทอดแนวความคิดต่อกันได้ด้วยการใช้เสียงและสัญลักษณ์ มนุษย์รู้จักสร้างวัฒนธรรมขึ้นสำหรับเป็นวิถีชีวิตของแต่ละหมู่คณะ ส่วนสัตว์ไม่สามารถทำเช่นนั้นได้

คำว่า "วัฒนธรรม" ตรงกับคำภาษาอังกฤษว่า Culture ซึ่งมีรากศัพท์มาจาก Cultura ในภาษาละติน นักมานุษยวิทยาชื่อ Klemm เป็นผู้เริ่มใช้คำนี้ เมื่อปี ค.ศ. 1843 ซึ่งหมายถึง ประเพณี คีตปะ ตัษณะ และแบบแผนความเป็นอยู่ของชุมชนหรือพวกใดพวกหนึ่ง ต่อมา Tylor นักมานุษยวิทยาชาวอังกฤษ ได้ขยายความออกไปอีก โดยอธิบายว่า วัฒนธรรมนั้นหมายถึง "ส่วนใหญ่อันประกอบด้วยส่วนย่อยทั้งหลายที่เกี่ยวข้องกันอย่างซับซ้อน เป็นต้นว่า ความรู้ ความเชื่อ คีตปะ กฎหมาย คีตธรรม ประเพณี และสิ่งอื่น ๆ ที่มนุษย์จะพึงมีได้ รวมทั้งนิสัยหรือความเคยชิน สิ่งทั้งหลายเหล่านี้ มนุษย์ได้มาหรือยึดถือปฏิบัติกันเช่นนั้น เพราะอยู่รวมกับคนอื่นในสังคม" (ประสพ หลัทธิลา. 2528 : 16) คำนิยามนี้ เป็นคำนิยามแรกที่คนทั่วไปยอมรับกันมาก แต่ในทางปฏิบัติได้ให้ความหมายไปคนละอย่าง จนในปัจจุบันนี้ นิยามของวัฒนธรรมมีมากมาย และไม่มีนิยามใดที่เหมือนกันทุกประการ แต่ละนิยามมีประโยชน์ในการที่จะศึกษาลักษณะเฉพาะอย่างอีกด้วย เช่น วัฒนธรรม หมายถึง วิถีชีวิตเฉพาะของคนกลุ่มหนึ่ง (Kluckhohn. 1966 : 21) วัฒนธรรม หมายถึง แบบแผนการดำเนินชีวิตของกลุ่มซึ่งสมาชิกเรียนรู้ รับถ่ายทอดกัน โดยการส่งส่อนอบรมทั้งทางตรงและทางอ้อม (พิทยา สายบุญ. 2514 : 3) วัฒนธรรม หมายถึง พฤติกรรมทั้งหมดของมนุษย์อันเกิดจากการเรียนรู้

และพฤติกรรมนั้น ถูกกำหนดจากประเพณี (Herskovits, 1952 : 21) วัฒนธรรม หมายถึง รูปแบบของพฤติกรรมอันเกิดจากการเรียนรู้ (Linton, 1945 : 21) วัฒนธรรมเป็นลักษณะของพฤติกรรมทั้งมวลที่เกิดจากการเรียนรู้ เป็นสิ่งที่ปรากฏออกมาและ สมาชิกในสังคมใช้ร่วมกัน (Hoebel, 1956 : 168) วัฒนธรรม หมายถึง วิถีชีวิตของ บุคคลกลุ่มหนึ่ง เป็นลักษณะรวมของพฤติกรรม พฤติกรรมเหล่านั้นเกิดจากการเรียนรู้ และมีการถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปยังอีกรุ่นหนึ่ง (Barnouw, 1964 : 5) วัฒนธรรม หมายถึง วิถีชีวิตของคนในสังคมกำหนด (Valentine, 1968 : 3) ทั้งหมดเป็นนิยามของ วัฒนธรรมที่พยายามให้เห็นเป็นตัวอย่าง ซึ่งเป็นการให้ความหมายในลักษณะกว้าง ๆ สรุปได้ว่า วัฒนธรรม หมายถึง วิถีชีวิตหรือพฤติกรรมทั้งมวลที่เกิดจากการเรียนรู้ จากการถ่ายทอดจาก คนรุ่นหนึ่งไปยังคนอีกรุ่นหนึ่ง ทั้งโดยทางตรงและโดยทางอ้อม (ไพศาล ไกรสิทธิ์, 2524 : 36)

เมื่อมีการศึกษาเรื่องของมนุษย์ในถิ่นต่าง ๆ มากขึ้น มีผู้ให้ความหมายของวัฒนธรรม ไว้อีกมากมาย โดยไม่สอดคล้องเป็นแนวเดียวกัน จนเมื่อปี ค.ศ. 1950 โกรเบอและคลัคฮอห์น (ประสาธน์ พลัทธิลา, 2528 : 16 ; อ้างอิงมาจาก Kroeber and Kluckhohn, 1952) ได้ตรวจสอบความหมายของวัฒนธรรมที่มีผู้ให้ไว้กว่าสองร้อยความหมาย เพื่อกำหนด เสียใหม่ให้เป็นแนวเดียวกัน ทั้งสองคนสรุปผลการศึกษาของตนว่า "วัฒนธรรมประกอบด้วย กระบวนการพฤติกรรมซึ่งมนุษย์มีพฤติกรรมเช่นนั้นได้ และถ่ายทอดให้แก่กันได้" คำว่าวิถีการใช้สัญลักษณ์ และศิลปวัตถุ อาทิเช่น ภาษาและศิลปะ กระบวนการพฤติกรรมดังกล่าวย่อมแสดงลักษณะของบุคคล กลุ่มหนึ่งกลุ่มใดโดยเฉพาะให้เห็นได้"

"วัฒนธรรม" เป็นคำสมาสเกิดจาก 2 คำ คือ "วัฒน" ซึ่งหมายถึง ความเจริญงอกงาม และ "ธรรม" หมายถึง คุณความดี พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 (ราชบัณฑิตยสภา, 2525 : 734) ได้ให้ความหมายคำว่า "วัฒนธรรม" ว่า สิ่งที่ทำให้ เจริญงอกงามแก่บุคคล วิถีชีวิตของบุคคล ในพระราชบัญญัติวัฒนธรรมพุทธศักราช 2485 หมายถึง ลักษณะที่แสดงถึงความ เป็นระเบียบเรียบร้อย ความกลมเกลียวก้าวหน้าของชาติ และศีลธรรมอันดีของประชาชน ทางวิชาการ หมายถึง พฤติกรรมและสิ่งที่คนในมนุษยชาติ สร้างขึ้นด้วยการเรียนรู้จากกันและกัน และรวมไว้อยู่ในมนุษยภาพของตน

พระยาอนุมานราชชน (2503 : 87) อธิบายว่า

วัฒนธรรมคือ สิ่งที่มีมนุษย์เปลี่ยนแปลงปรับปรุง หรือผลิตสร้างขึ้นเพื่อความเจริญ
งอกงามในวิถีชีวิตมนุษย์ ในส่วนรวมที่ถ่ายทอดกันได้ เอาอย่างกันได้ เลียนกันได้
วัฒนธรรมคือ สิ่งอันเป็นผลผลิตของส่วนรวมที่มนุษย์ได้เรียนรู้มาจากคนแก่ก่อนสืบต่อ
เป็นประเพณีขึ้นมา

วัฒนธรรมคือ ความคิดเห็น ความรู้สึก ความประพฤติ และกิจวิธการ หรือการ
กระทำใด ๆ ของมนุษย์ในส่วนรวม ลงรูปเป็นพิมพ์เดียวกัน และสืบลำออกมาให้
ปรากฏเป็นภาษา ศิลปะ ความเชื่อถือ ระเบียบประเพณี เป็นต้น วัฒนธรรมคือ
มรดกแห่งสังคม ซึ่งสังคมยอมรับและรักษาไว้ให้เจริญงอกงาม

เบียร์สเต็ดท์ (รัตนฯ สติทานนท์. 2520 : 14 ; อ้างอิงมาจาก
Bierstedt. 1965) กล่าวว่า วัฒนธรรมมีลักษณะดังนี้ คือ

1. เป็นแนวทางแห่งพฤติกรรมอันเกิดจากการเรียนรู้ วัฒนธรรมมีลักษณะเป็น
แนวทางแห่งพฤติกรรมที่มนุษย์ได้ มิใช่เกิดขึ้นเองโดยปราศจากการเรียนรู้มาก่อน
ลักษณะเองทำให้มนุษย์แตกต่างจากสัตว์ กล่าวคือพฤติกรรมส่วนใหญ่ของสัตว์ปราศจาก
การเรียนรู้มาก่อน แต่เกิดจากการเร้าของสัญชาตเวก (Instinct) ส่วนมนุษย์มีมันสมอง
อันทรงคุณภาพ จึงสามารถรู้จักคิด ถายทอด และเรียนรู้ กระบวนการดังกล่าวเกิดขึ้นจาก
การที่บุคคลมีการติดต่อกับบุคคลอื่นในฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคม เพราะฉะนั้นการเรียนรู้
จึงเป็นลักษณะที่สำคัญยิ่งของวัฒนธรรม

2. เป็นมรดกแห่งสังคม วัฒนธรรมเป็นผลของการถ่ายทอดและการเรียนรู้ดังกล่าว
มาแล้ว เครื่องมือที่ใช้ในกระบวนการดังกล่าวคือ การสื่อสารโดยวิธีสัญลักษณ์ ได้แก่ การที่
มนุษย์มีภาษาใช้ที่แน่นอน ซึ่งมีส่วนช่วยให้เกิดการถ่ายทอดวัฒนธรรมจากคนรุ่นก่อนมายังคน
รุ่นหลัง ๆ คำเนิ่นทอขึ้นมาโดยมิขาดสาย เพราะฉะนั้น วัฒนธรรมจึงมีลักษณะเป็น "มรดก
แห่งสังคม" (Social Heritage)

3. วัฒนธรรมมีลักษณะเป็น Super Organic หมายความว่า สิ่งที่เป็นปรากฏการณ์อย่างเดียวกันในแง่ของกายภาพหรือชีวภาพ อาจจะเป็นปรากฏการณ์ที่แตกต่างกันได้ ในแง่ของวัฒนธรรม กล่าวคือ ของสิ่งหนึ่งอาจมีความหมายหรือเอามาใช้ต่างกันออกไปในแต่ละสังคม

4. เป็นวิถีชีวิตของมนุษย์ หรือแบบการดำเนินชีวิต วัฒนธรรมเป็นระบบการดำเนินชีวิตที่จดจำสืบทอดเนื่องกันมา มีการแสดงออกให้เห็นได้โดยแจ่มชัดและโดยปริยาย ซึ่งสมาชิกทุกคนหรือทุกหน่วยทางชนพิเศษ เป็นกลุ่มใดมีส่วนร่วมในการแสดงออกนั้น ๆ ด้วย

รัชนีกร เศรษฐ (2523 : 9) ยังได้กล่าวถึงลักษณะที่สำคัญบางอย่างของวัฒนธรรมว่า

1. วัฒนธรรมไม่ได้เกิดมาพร้อมกันบุคคล แต่เป็นสิ่งที่บุคคลจะต้องเรียนรู้จากสังคมคนเราเมื่อเกิดมานั้น ไม่ได้ว่าวัฒนธรรมติดตัวมาด้วย เช่น พูดไม่ได้ แต่งตัวไม่เป็น หรือทำนาไม่เป็น สิ่งที่เป็นวัฒนธรรมเหล่านี้เราจะค่อย ๆ ำเรียนและสะสมจากประสบการณ์ในชีวิตประจำวันที่เราได้จากบุคคลอื่น ๆ ในชั้นแรกก็ได้จากพ่อแม่ และผู้ใหญ่ใกล้ชิด ต่อไปก็เป็นญาติพี่น้อง เพื่อนฝูงในโรงเรียน และจากบุคคลอื่น ๆ ในสังคมทั่วไป

2. วัฒนธรรมจะต้องถือปฏิบัติร่วมกัน วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่สมาชิกในสังคมเดียวกันจะต้องมีหรือถือปฏิบัติร่วมกัน บุคคลในสังคมเดียวกันจะต้องรวมมีวัฒนธรรมที่เป็นพื้นฐานแห่งการครองชีพของสังคมนั้นรวมกัน เช่น มีภาษา กฎหมาย ขนบธรรมเนียม ประเพณี การกิน การอยู่ การแต่งตัวเหมือนกัน

3. วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ถ่ายทอดจากบุคคลหนึ่งไปยังบุคคลหนึ่งได้ วัฒนธรรมจะถูกถ่ายทอดจากบุคคลหนึ่งไปยังบุคคลหนึ่ง และจากกลุ่มหนึ่งไปยังอีกกลุ่มหนึ่ง หรือจากสังคมหนึ่งไปยังอีกสังคมหนึ่งได้ เช่น การมีนิกกับเพื่อนต่างเพศ ซึ่งเป็นวัฒนธรรมของชาวตะวันตก เดิมนั้นก็ได้ถ่ายทอดมาเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปในระหว่างวัยรุ่นของไทย เป็นต้น

นอกจากลักษณะสำคัญของวัฒนธรรมดังกล่าวแล้ว ยังมีส่วนประกอบอย่างอื่นอีกของวัฒนธรรม ได้แก่ "กระบวนพฤติกรรม" และ "สถาบัน"

"กระสวนพฤติกรรม" หมายถึง พฤติกรรมหลาย ๆ อย่างที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน เช่น การแสดงภาพเงา เป็นกระสวนพฤติกรรมซึ่งประกอบด้วยการประนมมือ การยกมือขึ้น พร้อมกับกำมือที่ระดับเล็กน้อย และการแสดงความรู้สึกการะ ดังนั้นเป็นต้น กระสวนพฤติกรรมทั้งหลาย เป็นสิ่งที่สังคมกำหนดขึ้น เพื่อควบคุมพฤติกรรมของบรรดาสมาชิกในสังคมให้ปฏิบัติไปในลักษณะที่สังคมต้องการ

"สถาบัน" เป็นให้สถานทางสังคมที่กำหนดขึ้นไว้ เพื่อการดำรงอยู่ของสังคมมนุษย์ สถาบันเป็นระบบสังคมซึ่งประกอบด้วยพฤติกรรมต่าง ๆ เข้ามาเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน เช่น การที่คนเราอยู่กันเป็นครอบครัว เป็นสถาบันอย่างหนึ่ง การดำรงชีวิตของคนเราย่อมอาศัยการประกอบอาชีพ เป็นสถาบันอย่างหนึ่ง การปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนา ตามความเชื่อถือของผู้นั้น เป็นสถาบันอย่างหนึ่ง เป็นต้น (ประสาธน์ หลีกศิลา. 2514 : 18 - 19)

ความสำคัญของวัฒนธรรม

ความสำคัญของวัฒนธรรม อาจจำแนกออกได้เป็นข้อ ๆ ดังนี้

1. วัฒนธรรมไม่เพียงแต่มีอิทธิพลต่อการประพฤติกของแต่ละบุคคลที่มีต่อคนอื่น แต่ยังช่วยให้คาดหวังได้ว่า บุคคลเหล่านั้นจะปฏิบัติต่อเราในลักษณะใด และวัฒนธรรม จึงเป็นระบบของความคาดหมาย (Expectancies) คือวัฒนธรรมจะช่วยให้สามารถคาดหมายได้ว่าพฤติกรรมใดเมื่อทำแล้วจะได้รับรางวัล พฤติกรรมใดเมื่อทำแล้วจะถูกลงโทษ และสามารถคาดหมายต่อไปได้อีกว่า รางวัลหรือการลงโทษประกอบด้วยอะไร กิจกรรมใดเมื่อทำแล้วทำให้เกิดความภูมิใจ พฤติกรรมใดเมื่อทำแล้วทำให้เกิดความคับข้องใจ (Goodman. 1967 : 37)

2. วัฒนธรรมจะแนะแนวทางอันจำเป็นแก่สมาชิกของสังคมในทุก ๆ เรื่องของชีวิต และจะเป็นไปไม่ได้สำหรับสมาชิกในสังคมที่จะทำหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ถ้าขาดวัฒนธรรม วัฒนธรรมทำให้สมาชิกส่วนมากในสังคมมีปฏิริยาตอบสนองการเกี่ยวข้องกัน ในลักษณะเดียวกัน ซึ่งช่วยให้คนอื่นสามารถทำนายพฤติกรรมได้ถูกต้องค่อนข้างมาก แม้ว่าจะไม่ถูกต้องสมบูรณ์ก็ตาม ความสามารถที่จะทำนายล่วงหน้าเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับสังคม ถ้าใคร

คนหนึ่งในสังคมทำสิ่งต่าง ๆ ให้ผู้อื่นหนึ่งในสังคมเดียวกัน เขาย่อมจะแน่ใจได้ว่า เขา จะได้รับการกระทำดั่งกันและกัน นอกจากนั้น ถ้าบุคคลในสังคมทำตามวัฒนธรรมเขาจะ ได้รับผลตอบแทนในทางดี และจะได้รับผลตอบแทนในทางตรงกันข้ามถ้าเขาไม่ทำตาม วัฒนธรรม (Linton. 1945 : 19)

3. วัฒนธรรมจะกำหนดพฤติกรรมของมนุษย์ (White. 1975 : 8) ดังนั้น วัฒนธรรมจึงใช้ในการอธิบายพฤติกรรมของมนุษย์ได้ (Weiss. 1973 : 1379)

4. วัฒนธรรมทำให้สังคมมีระบบ และช่วยให้สมาชิกใหม่ปรับตัวเข้ากับสังคมได้ (Linton. 1945 : 21)

5. ถ้าสมาชิกในสังคมไม่ประพฤติปฏิบัติตามรูปแบบที่วัฒนธรรมกำหนด จะได้รับการลงโทษทางสังคม (Hoebel. 1956 : 168)

6. วัฒนธรรมเป็นแหล่งของแนวทางแก้ปัญหาสำเร็จรูป ปัญหาเหล่านั้นเป็นปัญหา ที่มนุษย์พบ และจะต้องแก้ไขอยู่เสมอ (Barnouw. 1964 : 6)

7. วัฒนธรรมเป็นเครื่องมือช่วยให้เข้าใจกฎเกณฑ์ของเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่ เกี่ยวข้องกับมนุษย์

8. วัฒนธรรมมีอิทธิพลและสะท้อนให้เห็นถึงโลกทัศน์ (World View) ของบุคคลที่อยู่ในวัฒนธรรมนั้น ๆ (Valentine. 1968 : 8) นอกจากนั้นวัฒนธรรม ยังมีอิทธิพลเหนือระบบการจูงใจ (Kluckhohn and Murray. 1967 : 58) และ ความคิด (Cole. 1974 : 25) ของแต่ละคน

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ได้กล่าวถึงความสำคัญของวัฒนธรรม ไว้ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. 2525 : 6 - 7)

1. วัฒนธรรมช่วยสร้างความมั่นคงให้กับประเทศชาติ
2. วัฒนธรรมช่วยพัฒนาจิตใจของประชาชน พัฒนาเศรษฐกิจ พัฒนาสังคม และ พัฒนาประเทศ
3. วัฒนธรรมสร้างสันติสุข ในการอยู่ร่วมกันระหว่างคนในชาติ และระหว่าง ประเทศ

เนื้อหาของวัฒนธรรม

ออกเบิร์น (ริทนา สติกาแนท. 2520 : 15 ; อ้างอิงมาจาก Ogburn. 1950) แบ่งวัฒนธรรมออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1. วัฒนธรรมทางวัตถุ (Material Culture) ได้แก่ สิ่งที่เป็นเบื้องต้นในชีวิต 4 อย่าง และสิ่งอื่น ๆ เช่น เครื่องมือ เครื่องใช้ ยานพาหนะ ตลอดจนอาวุธ ยุทโธปกรณ์ เครื่องป้องกันอันตราย สิ่งประดิษฐ์ และเทคโนโลยีต่าง ๆ

2. วัฒนธรรมทางจิตใจ หรือวัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ (Non - Material Culture) แบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ

2.1 Social Culture คือวัฒนธรรมทางสังคม เป็นวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติตนตามมารยาทในสังคม แบบพิธีการโคตomy ในสังคม เช่น การจับมือทักทาย การไหว้ การคำนับ มารยาทในการรับประทานอาหาร การติดต่อกันในสังคม เป็นต้น

2.2 Legal Culture คือวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับกฎหมาย เพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบและกฎเกณฑ์ใดกัน ในสังคมหนึ่ง ๆ อยู่ร่วมกันด้วยความสุขสงบ รวมทั้งการรู้จักใช้สิทธิและหน้าที่ของตนตามกฎหมายและต่อส่วนรวม

2.3 Moral Culture คือวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับจิตใจและศีลธรรม ซึ่งใช้เป็นแนวทาง ในการดำเนินชีวิตในสังคม เช่น ความกตัญญู ความซื่อสัตย์ ความโอบอ้อมอารี เป็นต้น

องค์ประกอบของวัฒนธรรม ประกอบด้วย

1. องค์คติ หรือโน้ตส์ (Concepts) หมายถึง ความเชื่อ ความกติก ความเข้าใจและอุดมการณ์ต่าง ๆ เช่น ความเชื่อมั่นในเรื่องตายแล้วเกิดใหม่ เชื่อในเรื่องพระเจ้าองค์เดียวหรือหลายองค์ ตลอดจนอุดมการณ์ ศีลนิกาย การยอมรับว่าสิ่งใดมีค่าสิ่งใดถูก บัณฑิตหรือไม่ว่า ซึ่งแล้วแล้วชนกลุ่มใดจะใช้อะไรเป็นมาตรฐานในการตัดสินหรือเป็นเครื่องวัด

2. องค์พิธีการ (Usages) หมายถึง ขนบธรรมเนียมประเพณีที่แสดงออกมาในรูปพิธีกรรมต่าง ๆ เช่น ประเพณีการหมั้น การแต่งงาน โกนผมไฟ ภวนาค พิธีตั้งศพ พิธีฝังศพ หรือเขาศพ พิธีการแต่งกาย ตลอดจนพิธีการรับประทานอาหาร ล้วนเป็นขนบธรรมเนียมประเพณี ซึ่งมีอยู่ในแต่ละวัฒนธรรม แตกต่างกันไปบ้าง มากบ้าง น้อยบ้าง พิธีการเหล่านี้มักจะได้รับอิทธิพลของศาสนาเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย เช่น ประเพณีการเกิด การตาย การแต่งงาน เป็นต้น

3. องค์การ (Organization) หมายถึง สถาบันต่าง ๆ เช่นกลุ่ม สโมสร องค์การ ซึ่งมีการก่อตั้งอย่างมีระเบียบแบบแผน มีกฎเกณฑ์ระเบียบข้อบังคับ และวิธีดำเนินงานวางไว้เป็นที่แน่นอน องค์การที่ใหญ่ที่สุดคือ สหประชาชาติ ส่วนองค์การที่เล็กที่สุดคือ ครอบครัว ซึ่งเป็นองค์การที่ใกล้ชิดกันมากที่สุด

4. องค์วัตถุ (Instrumental) หมายถึง วัฒนธรรมทางวัตถุทั้งหลายนั้นเอง มีรูปร่างสามารถจับต้องได้ ได้แก่ เครื่องมือ เครื่องใช้ต่าง ๆ ตลอดจนผลิตภัณฑ์ทางศิลปกรรมของมนุษย์ ภาพเขียน ภาพวาด ดนตรี ส่วนภาษาและตัวอักษรก็จัดเป็นองค์วัตถุ แต่ไม่มีรูปร่าง เป็นเพียงเครื่องหมายซึ่งแสดงให้เห็นเข้าใจถึงสัญลักษณ์ในการติดต่อ ทำให้เกิดความคิด ความเข้าใจ ซึ่งเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุด้วย

สุชีพ ปุญญานุภาพ (2526 : 14 และ 128) ได้แบ่งเนื้อหาวัฒนธรรมอันเป็นแบบของไทย ตามลักษณะวัฒนธรรมและการปฏิบัติ โดยตั้งเป็นแบบชาวไทย เมื่อมีสภาวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2445 มี 4 อย่าง ได้แก่

1. คติธรรม (Moral Culture) คือวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับหลักในการดำเนินชีวิต ส่วนใหญ่เป็นเรื่องขง จิตใจ และไดมามาจากทางศาสนา

2. เสนิธรรม (Legal Culture) คือวัฒนธรรมทางกฎหมาย รวมทั้งระเบียบประเพณีที่ยอมรับนับถือกันว่า มีความสำคัญพอ ๆ กับกฎหมาย

3. วัตถุธรรม (Material Culture) คือวัฒนธรรมทางวัตถุ เช่น ที่เกี่ยวกับการกิน อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม ภาชนะเรือน และอื่น ๆ

4. สหกรรม (Social Culture) คือวัฒนธรรมทางสังคม นอกจากจะหมายถึง คุณธรรมต่าง ๆ ที่ทำให้คนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขที่ถ้อยอาศัยกันแล้ว ยังรวมถึง มารยาทต่าง ๆ ที่จะติดก่อเกิดของกับสังคมทุกชนิด และยังหมายถึงวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับ ครอบครัว สาธารณชน และประเทศชาติอีกด้วย (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. 2525 : 4)

หลังจากที่ได้มีการจัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ขึ้นในปี พ.ศ. 2522 และเนื่องจากประเทศไทยเป็นสมาชิกองค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) จึงได้จัดทำแนวนโยบายวัฒนธรรมแห่งชาติและแบ่งวัฒนธรรมออกเป็น 5 สาขา คือ

1. สาขามนุษยศาสตร์ (The Humanities) ได้แก่ วัฒนธรรมที่ถ่ายทอดชนบทนิยม ประเพณี คุณธรรม ศีลธรรม จริยธรรม ค่านิยม ศาสนา ปรัชญา ประวัติศาสตร์ โบราณคดี มารยาทในสังคม การปกครอง กฎหมาย เป็นต้น
2. สาขาศิลปะ (The Arts) ได้แก่ วัฒนธรรมในเรื่องภาษา วรรณคดี ดนตรี ละคร จิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรม เป็นต้น
3. สาขาช่างฝีมือ (The Practical Crafts) ได้แก่ วัฒนธรรมในเรื่องการเย็บปักถักร้อย การแกะสลัก การทอผ้า การจักสาน การทำเครื่องเงิน เครื่องทอง เครื่องหวด การจักสานไม้ การทำตุ๊กตา การทอเสื่อ การประดิษฐ์ การทำเครื่องปั้นดินเผา เป็นต้น
4. สาขานหกรรมศิลป์ (The Domestic Arts) ได้แก่ วัฒนธรรมในเรื่องอาหาร เสื้อผ้า การแต่งกาย บ้าน ขา การดูแลเด็ก ครอบครัว การรู้จักประกอบอาชีพ ช่วยเสริมรู้จักในครอบครัว เป็นต้น
5. สาขากีฬาและนันทนาการ (The Sport and Recreation) ได้แก่ วัฒนธรรมในเรื่องการละเล่น มวยไทย ฟันดาบสองมือ กระบี่กระบอง กีฬาพื้นบ้าน เป็นต้น

สรุปได้ว่า วัฒนธรรมนั้นอาจแบ่งได้หลายประเภท สำหรับการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยคัดค้านแนวทางที่ สภาวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ.2485 ได้แบ่งเนื้อหาวัฒนธรรมออกเป็น 4 อย่าง และมุ่งเน้นในรายละเอียดสำคัญเฉพาะเรื่อง วัฒนธรรมทางสังคม (Social Culture) ซึ่งเป็นวัฒนธรรมทางจิตใจ และเป็นคุณธรรมที่ทำให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

ขอบข่ายพฤติกรรมวัฒนธรรมทางสังคม

การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาพฤติกรรมวัฒนธรรมทางสังคมในความหมายที่เป็นแนวทางของการประพฤติตามหลักคุณธรรมที่ทำให้คนอยู่รวมกันอย่างมีความสุขต่อกัน เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการประพฤติและปฏิบัติตนต่อครอบครัว สังคม ประเทศชาติ โดยศึกษาเรื่อง ความเคารพเชื่อฟังผู้ใหญ่ มารยาทในการพูด ความมีระเบียบวินัย และความรับผิดชอบ

1. ความเคารพเชื่อฟังผู้ใหญ่

สุวรรณ เพรณิด (2522 : 133) ได้ให้ความหมายของคำว่า "ความเคารพ" ว่า หมายถึง การยกย่อง การนับถือ การเชิดชู ปรากฏได้ทั้งทางกาย เช่น กริยาอันน้อม ปรากฏทางวาจา เช่น การกล่าวคำอ่อนโยน ปรากฏทางใจคือ การยอมรับนับถือ ส่วนการเชื่อฟังผู้ใหญ่ หมายถึง การปฏิบัติตามคำสั่งของบิดามารดาครูอาจารย์ และอยู่ภายใต้การปกครอง การเชื่อฟังผู้ใหญ่ อ่อนน้อม เคารพยกย่องนับถือ หรือการอยู่ต่อหน้าพระคุณ เหล่านี้ น่าจะจัดว่าเป็นแบบของการคิด (Cognitive Style) ที่ เป็นนิงเยอร์ (เพ็ญกุล สุทธิวงศ์. 2516 : 13 ; อ้างอิงมาจาก Menninger. 1959) ได้ชี้ให้เห็นว่าบุคคลที่ได้ปรับตัวให้เข้ากับแบบของการคิดเมื่อเผชิญต่อพฤติกรรมของเขานั้น สืบเนื่องมาจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างสิ่งใดก็ตามกับอำนาจของสิ่งแวดล้อม

สังคมไทยถือว่า การเคารพเชื่อฟังผู้ใหญ่ เป็นสิ่งที่ควรอย่างหนึ่ง เลิศพร การะสกล (2516 : 5) กล่าวว่า ความเป็นเด็กดีในวัฒนธรรมไทยนั้น หมายถึง เป็นเด็กที่สุภาพเรียบร้อย มีสัมมาคารวะ เชื่อฟังผู้ใหญ่ ไม่ดื้อดึง ง่าย ๆ ไม่ก้าวร้าว อาดคิด ต่อผู้ใหญ่ เป็นการปลูกฝังค่านิยมอันสำคัญในการเสริมสร้างลักษณะนิสัยของคนไทย ลักษณะเช่นนี้

เป็นการถ่ายทอดวัฒนธรรมที่เห็นได้ชัดที่สุด คือการที่พ่อแม่สอนลูกว่าอะไรควรทำ อะไรไม่ควร เช่น พ่อแม่สอนลูกให้ไหว้ผู้ใหญ่อย่างสุภาพ ผู้ใหญ่ไม่ควรยื่นคำถ่มน้ำลายใหญ่ เป็นต้น (สุจิต บุญบงการ. 2516 : 77)

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาพฤติกรรม ความเคารพเชื่อฟังผู้ใหญ่ ซึ่งได้แก่ บิดา มารดา ครู อาจารย์ ผู้ใหญ่ ในเรื่องต่อไปนี้

1. การเคารพนับถือ ยกย่อง บิดา มารดา ครู อาจารย์ และผู้ใหญ่
2. การเชื่อฟัง ปฏิบัติตามคำสั่ง
3. การเข้าร่วมกิจกรรม

2. มารยาทในการพูด

มารยาท เป็นองค์ประกอบย่อยของวัฒนธรรม ชาติไทยมีเอกลักษณ์ประจำชาติ และมีองค์ประกอบหลายอย่างที่สามารถจำแนกได้ว่าเป็นคนไทย เป็นชาติไทย เช่น ภาษา พิธีกรรมบางอย่าง และการแต่งกาย เป็นต้น คนไทยมีมารยาทซึ่งสั่งสมมาหลายสมัย สมควรถ่ายทอดเป็นมรดกส่งมอบต่อไป (สุทธิ ภิบาลแทน. 2527 : 104 - 105) มารยาทในการพูด นั้น หมายถึง คำสุภาพที่ใช้พูดกับบุคคลอื่น ลักษณะของคำสุภาพคือ ไม่เป็นคำห้วน คำกระด้าง ไม่เป็นคำหยาม ทัศนเพชร (2513 : 37) กล่าวว่า การพูดเป็นสิ่งสำคัญมากสำหรับทุกคน ทั้งหญิงทั้งชาย เพราะคำพูดทำให้เกิดความรักได้ เกิดความโกรธได้ เกิดความเคารพนับถือได้ การใช้ถ้อยคำน้ำเสียงทำให้ผู้อื่นได้ฟังทราบได้ว่า ผู้พูดเป็นคนสุภาพหรือไม่สุภาพ เป็นคนนอบน้อมหรือไม

บุญ ภาราลุด อ. อมุธยา (2511 : 2) ได้ให้ความหมายของ มารยาทว่า หมายถึง กิจกรรมที่สุภาพเรียบร้อย ซึ่งบางขณะต้องประกอบด้วยการเล่นสละความพอใจส่วนตัว เพื่อทำความพอใจให้ผู้อื่น

เอกสารเรื่อง วัฒนธรรมของกรมการศาสนา (2521 : 154) ได้กล่าวถึง วัฒนธรรมทางภาษา ไว้ดังนี้

1. กล่าวกำสวดสัจในเมื่อแรกพบและจากกัน
 2. กล่าวกำขอมฤตในเมื่อได้รับอนุเคราะห์จากผู้อื่น
 3. กล่าวกำขอโทษในเมื่อทำผิดพลาดหรือล่วงเกิน
 4. ไม่ควรพูดคำหยาบคาย ลามก อนาจาร
 5. รู้จักใช้ภาษาพูด และภาษาเขียนให้เหมาะสมกับชั้นของบุคคลที่จะพูดด้วย
- เช่น พระสงฆ์ เจ้านาย ผู้ใหญ่ขึ้นถึง ผู้มีเกียรติ ฯลฯ
- สุทธิ ภิบาลแทน (2527 : 106) ได้ให้หลักในการใช้คำพูดกับบุคคลทั่วไป

ดังนี้

1. ใช้คำพูดแทนข้อผู้พูด และผู้ที่จะพูดด้วย ให้สุภาพเหมาะสมกับวัยวุฒิและ

อาวุโส

จะ เป็นต้น

2. เลือกใช้คำรับและคำขานรับให้ถูกต้อง ได้แก่ คำ ทรรับ ขอรับ ละ
3. เลือกใช้คำที่สุภาพในการพูด
4. ถ้าจำเป็นต้องกล่าวกำหยาบ ต้องขอโทษเสียก่อน
5. รู้จักคำปฏิเสธที่แน่นอน สุภาพ ไม่แข็งกระด้าง
6. นำเสียงในการพูด ดังพอได้ยิน ถ้อยคำมีนวล มีหางเสียง
7. ใช้คำพูดแทนกัน เป็นพี่ น้อง ดุง บ้า น้า อา ลูกตู่ อาจารย์ จะช่วย

ให้การสนทนานั้นมีความเป็นกันเองยิ่งขึ้น

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาพฤติกรรม มารยาทในการพูด ในเรื่อง

ต่อไปนี้ คือ

1. การพูดด้วยถ้อยคำที่สุภาพ
2. การพูดที่เหมาะสมกับบุคคลและโอกาส

3. ความระเบียบวินัย

กองวัฒนธรรม กรมการศาสนา (2521 : 5) ให้คำจำกัดความ "วินัย" ว่าได้แก่ ขอบังคับ หรือระเบียบที่ตราไว้เพื่อควบคุมหมู่หรือคณะให้อยู่ในสภาพเรียบร้อยและความประพฤติดีงาม เช่น วินัยของพระ วินัยของข้าราชการพลเรือน ตำรวจและทหาร ตลอดจนถึงกฎหมายและจารีตประเพณีของบ้านเมือง หรือของท้องถิ่น รวมทั้งขนบธรรมเนียมของตระกูลหรือภายในบ้าน

กัทยานุกรมระดับประถมศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ. 2528 : 446) ให้ความหมาย "ระเบียบ" ว่าหมายถึง แบบแผนที่ตั้งไว้เป็นแนวปฏิบัติ เช่น ระเบียบของโรงเรียน ระเบียบของข้าราชการ ส่วนคำว่า "วินัย" คือ การปฏิบัติตามขอบังคับ ข้อปฏิบัติ

สนั่น คู่มิตร (2527 : 11) ได้ให้คำจำกัดความของวินัยว่า

1. วินัย คือระเบียบปฏิบัติตามแนวความคิดของชนกลุ่มต่าง ๆ
2. วินัย คือระเบียบปฏิบัติของชนกลุ่มต่าง ๆ เพื่อจุดประสงค์ในการฝึกนิสัย
3. วินัย คือระเบียบปฏิบัติเพื่อความร่มเย็นเป็นสุขของชนกลุ่มต่าง ๆ

วลัย อารุณี (2528 : 34) ได้อธิบายว่า ระเบียบวินัย คือภาษาอังกฤษว่า Discipline มาจากรากศัพท์ว่า Disple ซึ่งหมายถึง การติดตวน หรือการศึกษา ภายใต้อนุนำซึ่งเป็นที่ยอมรับ

สมบัติ ชีพสุชัย (2527 : 20) กล่าวว่า วินัย ซึ่งภาษาอังกฤษว่า Discipline นั้น หมายถึง

1. การฝึกอบรมซึ่งจะพัฒนาการควบคุมตนเอง อุดมนิสัย หรือความเป็นระเบียบ หรือประสิทธิภาพ
2. ผลการฝึกอบรม คือการควบคุมตนเอง ความประพฤติที่เป็นระเบียบ
3. การยอมรับ หรือการปฏิบัติตามการบังคับบัญชา และการควบคุม
4. การปฏิบัติการเพื่อแก้ไขในความประพฤติหรือลงโทษ

เอกสารการประชุมทางวิชาการเกี่ยวกับจริยธรรมไทย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2523 : 146 - 157) ได้กล่าวถึงเรื่องการรักษาระเบียบวินัยไว้ดังนี้

1. การรักษาระเบียบวินัยภายนอก

1.1 ระเบียบวินัยการบริโภค ได้แก่ การรับประทานอาหารให้ถูกต้อง อนามัย มีมารยาทเรียบร้อยในการรับประทานอาหาร

1.2 ระเบียบวินัยในการอุปโภค ได้แก่ การรักษาร่างกาย เสื้อผ้า ที่อยู่อาศัยและเครื่องใช้ให้สะอาด เป็นระเบียบเรียบร้อย

1.3 ระเบียบวินัยต่อสถานที่ ได้แก่ การรักษาความสะอาด และความเป็นระเบียบเรียบร้อย ตลอดจนประพฤติปฏิบัติตามกฎหมายและข้อบังคับของสถานที่นั้น ๆ

1.4 ระเบียบวินัยในการปกครอง ได้แก่ การสร้างวินัยเพื่อถือเป็นหลักปฏิบัติ และมีการปกครองที่มีจรรยา มีวินัย เอาใจใส่กวดขัน ปรับปรุงระเบียบ ให้มีมาตรฐานแก่ความนิยมนับถือ และถือปฏิบัติเป็นแบบอย่าง

2. การรักษาระเบียบวินัยภายใน ได้แก่ การแต่งตนด้วยความท่วงทีกริยาวาจา และใจให้หมดจดงดงาม ควบคุมการละเว้นชั่ว ประพฤติชอบ ทั้งต่อหน้าและลับหลัง ได้แก่ ระเบียบท่วงที ระเบียบกิริยา ระเบียบวาจา และระเบียบใจ

จากความหมายของระเบียบวินัย ที่ได้ยกมากล่าวทั้งหมดนั้น อาจจะสรุปได้ว่า "ความมีระเบียบวินัย" คือ การปฏิบัติตนให้อยู่ในระเบียบแบบแผนและกฎข้อบังคับที่สมาชิกในสังคมร่วมกันกำหนดขึ้น เพื่อความเป็นธรรม ความสงบเรียบร้อย และคุ้มครองสมาชิกในสังคมให้ปลอดภัย มีความเสมอภาคภายใต้กฎเกณฑ์และเงื่อนไขอันเดียวกัน เพื่อประโยชน์ต่อตนเอง และผู้อื่น ซึ่งวิทยุชุมชนรับรองว่าเป็นสิ่งที่งดงาม (วิรัตน์ จ้อยเจริญ, 2528 : 50)

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาพฤติกรรม ความมีระเบียบวินัย ในเรื่องต่อไปนี้คือ

1. การปฏิบัติตนให้เป็นระเบียบเรียบร้อย
2. ปฏิบัติตามกฎหมายข้อบังคับ ระเบียบแบบแผน

4. ความรับผิดชอบ

กองวัฒนธรรม กรมการศาสนา (2521 : 20) ได้ให้คำจำกัดความคำว่า "ความรับผิดชอบต่อ" คือ เมื่อได้รับมอบหมายให้ทำการใด ๆ หรือมีหน้าที่อะไร ก็พยายามทำการ หรือหน้าที่นั้น ๆ อย่างเต็มความสามารถ

รัฐพงษ์ เจริญพิทย (2524 : 12) อธิบายถึงพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อ
ดังนี้

1. เอาใจใส่ในการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ
2. ซื่อสัตย์ต่อหน้าที่โดยไม่คำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนตัว
3. เคารพต่อระเบียบกฎเกณฑ์ และมีวินัยในตนเอง
4. มีอารมณ์หนักแน่นเมื่อเผชิญอุปสรรค
5. รู้จักหน้าที่และกระทำตามหน้าที่ เป็นอย่างดี
6. มีความเพียรพยายาม
7. มีความละเอียดรอบคอบ
8. ใช้ความสามารถอย่างเต็มที่
9. ปรับปรุงงานในหน้าที่ให้ดียิ่งขึ้นทั้งตนเองและสังคม
10. ตรงต่อเวลา
11. ยอมรับผลของการกระทำของตน

ประสิทธิ์ ภาพยกลอน และนิพนธ์ อินสิน (2527 : 2) กล่าวว่า ความรับผิดชอบต่อ คือ ยอมรับรู้และสำนึกในการกระทำของตน ยอมรับผลแห่งการกระทำของตนด้วยความเต็มใจ ไม่ว่าจะเป็นผลดีหรือผลร้าย ไม่ว่าจะเป็นกระทำผิดหรือถูก ไม่ไปกล่าวหาคนอื่นไปให้ผู้อื่น และพร้อมที่จะปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้ได้ผลดียิ่งขึ้น ความรับผิดชอบต่อ เป็นสิ่งที่เกื้อหนุนให้บุคคลปฏิบัติสอดคล้องกับกฎจริยธรรม และหลักเกณฑ์ของสังคม โดยไม่ต้องมีการบังคับควบคุมอย่างเข้มงวดจากบุคคลอื่น

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2515 : 77) กล่าวว่า ความรับผิดชอบ หมายถึง การพยายามปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี มีประสิทธิภาพ และการพยายามปรับปรุงงานและวิธีปฏิบัติงานให้ดียิ่งขึ้น

นิมิตา วิริยะ (2526 : 6) ให้ความหมายคำว่า ความรับผิดชอบ หมายถึง การรู้จักหน้าที่การงาน และตั้งใจที่จะปฏิบัติหน้าที่การงานให้บรรลุผลสำเร็จตามความมุ่งหมายด้วยความละเอียดถี่ถ้วน ยอมรับผลการกระทำนั้น และพยายามปรับปรุงการปฏิบัติหน้าที่ให้ดียิ่งขึ้น

คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ได้ประกาศเชิญชวนประชาชนปฏิบัติตาม ค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการ เมื่อวันที่ 22 มีนาคม 2525 ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. 2525 : 27 - 35)

1. การพึ่งตนเอง ขยันหมั่นเพียรและมีความรับผิดชอบ
2. การประหยัดและออม
3. การมีระเบียบวินัยและเคารพกฎหมาย
4. การปฏิบัติตามคุณธรรมของศาสนา
5. ความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์

เฉพาะในข้อ 1 สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ได้ให้แนวปฏิบัติ ดังนี้ แนวปฏิบัติตามค่านิยมพื้นฐานเรื่อง การพึ่งตนเอง ขยันหมั่นเพียรและมีความรับผิดชอบ

1. ศึกษาหาความรู้อยู่เป็นนิจ
2. พักตนเองให้มีความสามารถและมีความชำนาญ
3. ใช้ความรู้ความสามารถของตนให้เต็มที่ก่อนที่จะขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น
4. มีความเข้มแข็ง อดทน ไม่ย่อท้ออุปสรรคและปัญหาที่ขวาง
5. ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์
6. คิดชอบ ทำชอบ และแก้ปัญหาคิด
7. ขวนขวายประกอบอาชีพสุจริตโดยไม่เลือกงาน
8. รับผิดชอบตนเอง ตลอดจนรวม ต่อหน้าที่และการกระทำ
9. ปฏิบัติงานให้สำเร็จเรียบร้อย ไม่ค้างคาง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาพฤติกรรม ความรับผิดชอบในเรื่องต่อไปนี้คือ

1. การปฏิบัติหน้าที่การทำงานที่ได้รับมอบหมายให้บรรลุผลสำเร็จ
2. ขอบรับผลของการกระทำของตน
3. ขอสัตย์ต่อหน้าที่

การถ่ายทอดวัฒนธรรม

วัฒนธรรม เป็นมรดกทางสังคม การที่บุคคลจะรับเอามรดกทางสังคมไว้ได้ก็ด้วยมีผู้ถ่ายทอดให้ด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การอบรมสั่งสอน การเอาอย่างกับ หรือการเลียนแบบ นอกจากนั้น เมื่อบุคคลเข้ามาอยู่ในกลุ่มสังคม จะต้องเรียนรู้แบบแผนการประพฤติปฏิบัติและการมีความสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ เป็นต้น

สังคมวิทยา (Socialization) คือกระบวนการเรียนรู้ของบุคคลตั้งแต่แรกเกิดเป็นต้นมา เกี่ยวกับแบบแผนของสังคม ได้แก่ ระเบียบ กฎเกณฑ์ ขอบบังคับ วัฒนธรรมนิยม ประเพณี วัฒนธรรม ค่านิยม ฯลฯ เพื่อให้บุคคลรู้จักบทบาท หน้าที่ ความรับผิดชอบที่ควรปฏิบัติ อย่างถูกต้อง เหมาะสม และเป็นที่ยอมรับของบุคคลในสังคมนั้น ๆ (เกนลรัทน์ หล้าสูงเนิน.

2527 : 132)

ชัยพร วิชาฑู และคณะ ฯ ได้ให้ความหมาย Socialization ว่าหมายถึง การอบรมขัดเกลาทางสังคม ซึ่งมีความหมาย 2 นัย ดังนี้ (ชัยพร วิชาฑู และคณะ ฯ .

2526 : 170 - 171 ; อ้างอิงมาจาก Broom and Selznick. 1968 : 84)

1. ในแง่ของสังคม การอบรมขัดเกลาทางสังคม หมายถึง การถ่ายทอดวัฒนธรรมของบุคคลตั้งแต่แรกเกิด จนสามารถเรียนรู้ มีส่วนร่วมในสังคมได้จนกระทั่งเป็นผู้ใหญ่ การอบรมขัดเกลาทางสังคมทำให้ชีวิตของบุคคลเป็นระเบียบ โดยเพิ่มคุณค่าทางของสังคมและของกลุ่มให้สมาชิกของสังคมนั้น หากเขาไปรวมในสังคมและสถาบันใหม่ จะได้เรียนรู้ระเบียบวินัยและพัฒนาคุณค่าใหม่

2. ในแง่ของบุคคล การอบรมขัดเกลา หมายถึง การเพิ่มพูนความสามารถและการพัฒนาบุคคลให้เจริญงอกงาม ทำให้องค์ประกอบทางชีวภาพเป็นมนุษย์ขึ้นมา และแปรสภาพมาเป็น "ตัวตน" เกิดความสำนึกในลักษณะเฉพาะตัว ลักษณะนิสัยอยู่ในระเบียบ ทำให้เกิดอุดมการณ์ คุณค่าและความทะเยอทะยาน การอบรมขัดเกลาทางสังคมจึงเป็นตัวกำหนดคุณนิสัย และเงื่อนไขที่จำเป็นในความเป็นปัจเจกบุคคล

จากความหมายดังกล่าว การอบรมขัดเกลาทางสังคมจึงเป็นทั้งตัวการสำคัญในการถ่ายทอดวัฒนธรรม และช่วยเพิ่มพูนพัฒนาความสามารถของมนุษย์ให้มีลักษณะของความเป็นมนุษย์สมบูรณ์ขึ้น อย่างไรก็ตาม บุคคลหาได้เรียนรู้วัฒนธรรมของตนไปหมดทุกอย่างโดยสมบูรณ์ไม่ และโดยธรรมชาติอัตราการเรียนรู้ระเบียบทางสังคมได้มากน้อยเท่าไร ย่อมขึ้นอยู่กับเวลา สภาพแวดล้อม และความสามารถจะรับรู้สิ่งต่าง ๆ ของบุคคลนั้น สำหรับผู้ที่มีความเฉลียวฉลาดอยู่ในเกณฑ์ปกติ การเรียนรู้ระเบียบทางสังคม จะเกิดขึ้นไปจนตลอดชีวิต โดยจะทำให้บุคคลผู้นั้นมีความเข้าใจสังคมและวัฒนธรรมของตน มีชีวิตอยู่ในชุมชนนั้นอย่างผาสุก ส่วนบุคคลที่ไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคมและวัฒนธรรมของตนเองได้ ก็ย่อมได้ชื่อว่าเป็นผู้ประสบความล้มเหลวด้านสังคมประจักษ์ หรือทางด้านการศึกษาเรียนรู้ระเบียบของสังคม (ปรีชา ชรรมา และถาวร เกิดเกียรติพงศ์. 2516 : 9 - 10)

สถาบันต่าง ๆ ของสังคมประจักษ์

ในการเรียนรู้หรือการถ่ายทอดสิ่งต่าง ๆ ได้แก่ ระเบียบ แบบแผน กฎเกณฑ์ ข้อยังคับ ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม ฯลฯ ของสังคมหนึ่ง ๆ จากชนรุ่นหนึ่งไปสู่ชนอีกชนรุ่นหนึ่งต่อไปนั้น จำเป็นต้องมีตัวเด่นเป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ นั้น ซึ่งเรียกว่า สถาบัน ที่สำคัญมี 3 สถาบัน คือ

1. สถาบันครอบครัว
2. สถาบันการศึกษา หรือโรงเรียน
3. สถาบันสังคม

1. สถาบันครอบครัว ครอบครัวเป็นสถาบันแรกที่มีความสำคัญต่อชีวิตของเด็กในการสร้างลักษณะนิสัยหรือบุคลิกภาพของเด็ก การอบรมเลี้ยงดู การสั่งสอน ตลอดจนความเชื่อ เจตคติ ของบิดามารดา ผู้ปกครอง หรือญาติผู้ใหญ่ในครอบครัว มีผลต่อบุคลิกภาพและพัฒนาการของเด็กในทุก ๆ ด้าน (กมลรัตน์ หาดูวงษ์. 2527 : 133) การอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ที่มีต่อลูก โดยทั่วไปมักจะมี 2 แบบ คือ

แบบที่ 1 การอบรมเลี้ยงดูแบบให้เด็กทำตามหรือให้เชื่อฟัง แบบนี้พ่อแม่ผู้ปกครองมักจะกำหนดแบบความประพฤติลงไปในรายละเอียด เน้นการเชื่อฟัง การเคารพ ในอำนาจหน้าที่ และการควบคุม เด็กไม่มีโอกาสแสดงความคิดเห็น

แบบที่ 2 เป็นการอบรมเลี้ยงดูที่让孩子มีโอกาสและมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น เป็นแบบที่พ่อแม่ให้ความสนิทสนมกับเด็ก พ่อแม่อาจจะทำหน้าที่เป็นเพื่อน เป็นพี่ การอบรมเลี้ยงดูแบบนี้ เด็กจะมีสรีระภาพ มีความคิดเห็นเป็นของตัวเอง

นอกจากนี้ลักษณะการอบรมเลี้ยงดูเด็กยังมีอีกหลายลักษณะ ซึ่งอาจแบ่งตามวิธีการปฏิบัติของพ่อแม่ที่มีต่อเด็ก เช่น การอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความรัก แบบเข้มงวดกวดขัน แบบประชาธิปไตย (ใช้เหตุผล) แบบปล่อยปละละเลย เป็นต้น การอบรมเลี้ยงดูในระยะต้นของชีวิต มีพื้นฐานในการให้ความรัก ความอบอุ่นเป็นสำคัญ และเมื่อเด็กโตขึ้นจำเป็นต้องได้รับสิ่งแวดล้อมที่จะสร้างเสริมพัฒนาการของเขาให้กว้างออกไป สภาพแวดล้อมภายในบ้าน และทัศนคติของพ่อแม่จะเข้ามามีอิทธิพลต่อเด็ก แบบแผนของครอบครัวหรือวิธีการที่พ่อแม่ปฏิบัติต่อเด็ก จะมีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาของเด็กโดยตรง

จากการศึกษาวิจัยพบว่า พ่อแม่ที่อบรมเลี้ยงดูลูกแบบประชาธิปไตย คือให้ความรัก ความอบอุ่น มีเหตุผล ให้อิสระแก่เด็กในการแสดงความคิดเห็น โตขึ้น จะทำให้เด็กมีความกระตือรือร้น มีความคิดสร้างสรรค์ สร้างความอบอุ่น และสร้างสรรค์อารมณ์ ทัศนคติให้กับเด็ก (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี. 2522 : 27 ; อ้างอิงมาจาก Hurlock. 1955)

ในปี ค.ศ. 1971 กุลล และกุลล (Glueck and Glueck. 1971) ได้วิจัยองค์ประกอบที่มีต่อการพัฒนาทางบุคลิกภาพและพฤติกรรมของเด็ก โดยศึกษาจากเด็ก 1,000 คน เป็นเด็กที่ 500 คน เป็นเด็กเกาะ 500 คน พบว่า ถ้าบิดามารดาให้ความรัก ความอบอุ่น แสดงให้บุตรเห็นว่าต้องการบุตร ให้ความดูแลเอาใจใส่ เด็กจะมีความรู้สึกว่าเป็นที่ต้องการของครอบครัว ทำให้เด็กรู้สึกเป็นสุข อบอุ่น มั่นคง ปลอดภัย ซึ่งส่งผลต่อบุคลิกภาพและพฤติกรรมที่แสดงออก คือเด็กจะเป็นคนร่าเริง แจ่มใส มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีเมตตา กรุณา โอบอ้อมอารี มองโลกในแง่ดี และพบว่า มารดาที่มิได้เลี้ยงดูบุตรเอง แต่ปล่อยให้ผู้อื่นเลี้ยงดูแทน ถ้าผู้เลี้ยงมีบุคลิกภาพไม่เหมาะสม เด็กจะมีบุคลิกภาพที่ไม่เหมาะสมตามไปด้วย เด็กอาจจะมีบุคลิกภาพก้าวร้าว คือก้าว ไม่ยอมเชื่อฟัง ส่วนมารดาที่เลี้ยงดูบุตรเอง แต่ไม่เข้าใจวิธีการอบรมเลี้ยงดูบุตรอย่างถูกต้อง อาจบีบบังคับให้เด็กทำสิ่งที่เขายังไม่มีความพร้อม หรือปล่อยให้ละเลย หรือปกป้องจนเกินไปจะทำให้เด็กประพฤติปฏิบัติตนไม่เหมาะสม เช่น มีกิริยาอาการไม่สุภาพ ประพฤติตนไม่เหมาะสมกับกาลเทศะ ถ้ามารดาที่มีความรักมากเกินไปจะเข้มงวดหรือบีบบังคับเด็ก จนทำให้เด็กมีบุคลิกภาพหวาดหวั่น ไม่มีความเชื่อมั่นในตนเอง นอกจากนี้ยังพบว่า บิดาที่ไว้วางใจเข้มงวดกับบุตร บังคับให้บุตรประพฤติตามโดยมิได้คำนึงถึงความพร้อม เด็กจะไม่กล้าตัดสินใจด้วยตนเอง ไม่ระมัดระวังความคิดเห็น ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง บิดาที่ไว้วางใจไม่เข้มงวด โดยการรักษากฎหรือวินัยที่วางไว้ไม่สม่ำเสมอ บางทีก็เข้มงวด บางทีก็ปล่อยปละละเลย เด็กจะมีพฤติกรรมหลายประเภทอยู่ในตัวคนเดียว เด็กจะเกิดความคับข้องใจ ไม่สบายใจ ไม่แน่ใจ เนื่องจากบางครั้งถูกลงโทษในพฤติกรรมนี้ บางครั้งไม่ถูกลงโทษ บิดาที่ไว้วางใจได้เหมาะสมกับเหตุผลและสถานการณ์ โดยการที่บิดาจะวางระเบียบวินัย พร้อมทั้งอธิบายเหตุผลว่าทำไมจึงควรปฏิบัติเช่นนั้น เด็กจะมีบุคลิกภาพที่เหมาะสม มีเหตุผล รู้จักปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับสถานการณ์ต่าง ๆ มีการปรับตัวได้ดี มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ในประการสุดท้าย พบว่า ความรักใคร่ปรองดองกันระหว่างบิดามารดา เด็กจะได้ตัวอย่างหรือแบบฉบับที่ดี เด็กจะมีความรู้สึกอบอุ่น มั่นคง ปลอดภัย ไม่เป็นค้อย ในทางตรงกันข้าม ถ้าบิดามารดาขาดความรักใคร่ปรองดองกัน มีสัมพันธ์ภาพที่ไม่ดีต่อกัน แยกกันอยู่จะมีผลต่อเด็กดังนี้คือ เด็กจะเป็นคนก้าวร้าว ขอบชั้ดคำสั่ง พูดยาหยาดคาย ขนพุกปิด

ขอบทะเลาะวิวาท ขอบบน ขาดความมั่นคงทางอารมณ์ มีพฤติกรรมพาลเกร ขอบรวมกันเป็น
กลุ่มไปทำความเดือดร้อนให้กับผู้อื่น จึงมักพบว่า เด็กประเภทนี้จะก่อการสังคม

สำหรับงานวิจัยในประเทศไทย ที่แสดงถึงความสำคัญของสถาบันครอบครัว
และในเรื่องการอบรมเลี้ยงดูนั้น ส่วนใหญ่ศึกษารวมกับตัวแปรทางด้านจริยธรรม สุขภาพจิต
การกระทำผิด และอาชญากรรม ได้แก่ การวิจัยซึ่งศึกษาคุณลักษณะของวัยรุ่นตอนต้นใน
กรุงเทพฯ (ลัดดาวัลย์ พรศิริสมุทร์ และวิลาสลักษณ์ ชั่ววัลย์. 2524 : 45) พบว่า
วัยรุ่นที่รายงานว่าตนถูกอบรมเลี้ยงดูแบบรักสнисุนุนมาก มีคะแนนความซื่อสัตย์ สนิมาการระ
เอื้อเฟื้อ กตัญญู และการมีกตัญญู สูงกว่าวัยรุ่นที่รายงานว่าตนถูกอบรมเลี้ยงดูแบบรัก
สнисุนุนน้อย

ชูศรี หล็กเพชร (2517 : 96 - 98) ได้ทำการวิจัย เรื่องความสัมพันธ์
ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูกับความเชื่อมั่นในตนเอง และคุณธรรมแห่งพลเมืองดี โดยศึกษา
จากกลุ่มตัวอย่าง นักเรียนที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ปีการศึกษา 2515 จังหวัดเพชรบุรี พบว่า
เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูต่างกัน จะมีความเชื่อมั่นในตนเองต่างกัน

นอกจากนี้ยังพบว่าการศึกษา การอบรมเลี้ยงดูที่เกี่ยวข้องกับความสามารถใน
การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม สรุปได้ว่า การศึกษาเยาวชนเกือบทุกช่วงอายุ ตั้งแต่เด็กวัย
ก่อนเรียน (ทิพวรรณ กิตติวิบูลย์. 2522) จนถึงนิสิตมหาวิทยาลัย (ดวงเคื่อน พันธุนานวิน.
และเพ็ญแข ประจณปัจจันิก. 2524 : 66 - 68) ผลปรากฏว่า ผู้ที่รายงานว่าตนถูกอบรม
เลี้ยงดูแบบรักสнисุนุนมาก มีเหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่าผู้ที่รายงานว่าตนถูกอบรมเลี้ยงดูแบบ
รักสнисุนุนน้อย ผลนี้ปรากฏในปริมาณที่ยอมรับได้ตั้งแต่วัยรุ่นตอนต้น จนถึงวัยรุ่นใหญ่ตอนต้น
แต่ไม่ปรากฏในวัยเด็ก (ดวงเคื่อน พันธุนานวิน และคนอื่น ๆ . 2528 : 6) การอบรม
เลี้ยงดูแบบรักสнисุนุนมาก ยังเกี่ยวข้องกับการมีสุขภาพจิตที่ดี ส่วนผู้ที่มีสุขภาพจิตที่ดีในระดับ
สูงเท่าใด ก็มีความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงตามไปด้วยนั้น พบแต่ใน
วัยรุ่นหญิง (ดวงเคื่อน พันธุนานวิน และเพ็ญแข ประจณปัจจันิก. 2524)

จากการวิจัยของ นายแพทย์วิจารณ์ วิชัยยะ แห่งโรงพยาบาลสมเด็จพระยา
เมื่อปี พ.ศ. 2516 ที่ศึกษาถึงสาเหตุของการเกิดอาชญากรรม พบว่าความรักความอบอุ่นของ
บิดามารดา มีความสำคัญต่อเด็กมาก ถ้าเด็กขาดความรักความอบอุ่นจากบิดามารดาแล้วจะทำ
ให้ได้มีพฤติกรรมก้าวร้าว ทอทานบุคคล ทอทานสังคม ชอบปฏิบัติสิ่งที่ไม่เป็นการผ่านข้อห้าม
ของสังคมและกฎหมาย

ตามทฤษฎีของ เจียร์ส และคนอื่น ๆ (กมลรัตน์ หล้าสูงเนิน. 2527 : 404 ;
อ้างอิงมาจาก Sears, Maccoby and Levin. 1957) กล่าวว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบ
รักของบิดามารดา ยังมีความสัมพันธ์กับการถ่ายทอดทางวัฒนธรรม เด็กจะต้องเรียนรู้ที่จะ
เกิดความรัก ความพอใจในผู้เลี้ยงดูตน ก่อนที่เด็กจะยอมรับการถ่ายทอดค่านิยมทางสังคม
จากบุคคลนั้น นอกจากนั้นเด็กจะต้องเกิดความรักในผู้เลี้ยงดูตนเป็นอันดับแรก ก่อนที่จะ
สามารถรักบุคคลอื่น ๆ และยอมเลียนแบบบุคคลอื่น ๆ ต่อไป ดังนั้นบิดามารดา จึงควรให้
การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนมาก ควบคู่ไปกับการสั่งสอนและการกระทำเป็นตัวอย่างที่ดี
แก่บุตร

จากผลวิจัยและทฤษฎีดังกล่าวมาข้างต้น ชี้ให้เห็นว่า ครอบครัวเป็นสถาบันที่
สำคัญที่สุดในการหล่อหลอมพฤติกรรมและบุคลิกภาพของเด็ก ทั้งนี้ เด็กจะมีชีวิตและความผูกพัน
ในครอบครัวมากกว่าสถาบันอื่น ๆ ฉะนั้นการอบรมสั่งสอน การถ่ายทอด ปลูกฝัง คุณธรรม
ศีลธรรม และวัฒนธรรม ซึ่งมีตัวอย่างหรือแบบฉบับการประพฤติของบิดามารดา จึงมีอิทธิพล
ต่อเด็กเป็นอย่างมาก

2. สถาบันการศึกษา ได้แก่ โรงเรียน วิทยาลัย มหาวิทยาลัย หรือสถานที่ให้
ความรู้ ซึ่งมีบทบาทในการให้ความรู้และวิชาการต่าง ๆ ตลอดจนอบรมสั่งสอนนักเรียน
ทั้งทางตรงและทางอ้อม เพื่อให้มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและบุคลิกภาพให้เป็นไปในทาง
ที่สังคมปรารถนา

ผู้มีอิทธิพลต่อการพัฒนาการของเด็กต่อบิดามารดา คือ ครู ผู้ประสิทธิ์ประสาท
ความรู้และอบรมศีลธรรมจรรยาแก่เด็กภายในโรงเรียน เพื่อให้เด็กสามารถปฏิบัติชอบต่อสังคม
เมื่อถึงวัยผู้ใหญ่ บรรยายภาคทางสังคมภายในโรงเรียนที่มีคุณภาพจะช่วยให้หล่อเด็ก โดยเฉพาะ
เด็กวัยรุ่นซึ่งเป็นวัยค้นหา ใฝ่หาความรู้ ให้สามารถปรับปรุงตัวเอง รู้จักควบคุมพฤติกรรมของตน

และรู้จักไปหาสิ่งที่เป็นคุณค่าอันถาวรของชีวิต เพื่อฝึกตนเองให้เป็นสมาชิกที่ดีของสังคมได้
(ดวงเดือน พินิจนาวัน และบุญยิ่ง เจริญยิ่ง. 2518 : 1)

กมลรัตน์ หล้าสุวรรณ (2527 : 137) กล่าวว่า สถาบันการศึกษา จะทำหน้าที่ให้การศึกษามอบมรดกแก่เด็กนักเรียน โดยอาศัยกระบวนการทางสังคม (Social Process) 4 ประการ คือ

(1) กระบวนการสังคมประภักดิ์ (Socialization Process) เป็นกระบวนการที่บุคคลปรับตัวให้เข้ากับสังคม เพื่อให้สามารถดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข โดยสถาบันการศึกษาจะช่วยอบรมนิสิต แก่ไขปรับปรุงนักเรียนให้เข้ากับสังคมในหน้าที่ที่เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม เช่น สอนให้รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา สอนให้รู้จักทำงานกลุ่มร่วมกับผู้อื่น เป็นต้น

(2) กระบวนการพัฒนาคนให้วัฒนธรรม (Enculturation Process) สถาบันการศึกษาจะถ่ายทอดความรู้ ความคิดในด้านวัฒนธรรมต่าง ๆ ทั้งวัฒนธรรมไทยและวัฒนธรรมต่างประเทศ เพื่อให้แก่นักเรียนนำไปปรับปรุงใช้ให้ได้เหมาะสมในแต่ละสังคม เช่น วัฒนธรรมไทยชอบทักทายด้วยการยกมือไหว้และกล่าวคำสวัสดิ์ วัฒนธรรมตะวันตกชอบทักทายด้วยการจับมือเขย่า และถามว่าสบายดีหรือไม่ เป็นต้น

(3) กระบวนการพัฒนาคนให้พัฒนาทั้งทางสังคมและบุคคล (Modernization Process) เป็นกระบวนการที่สถาบันการศึกษาจัดประสบการณ์และกิจกรรมต่าง ๆ ให้แก่นักเรียน เพื่อเสริมสร้างทักษะและเจตคติที่ดี ตลอดจนขีดความสามารถและบุคลิกภาพของนักเรียน เป็นการเตรียมนักเรียนให้พร้อมที่จะออกไปประกอบอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร การจัดนิทรรศการ การจัดทัศนศึกษา เป็นต้น

(4) กระบวนการใช้การศึกษาเสริมสร้างชีวิตความเป็นอยู่ในแนวประชาธิปไตย (Democratization Process) เป็นกระบวนการที่ให้ความรู้ในด้านการดำรงชีวิตความเป็นอยู่ในสังคม และความรู้ในด้านการเมือง ให้รู้จัก เข้าใจ และยึดมั่นในอุดมการณ์แห่งการปกครองระบอบประชาธิปไตย เช่น สอนให้เคารพความคิดเห็นของผู้อื่น รู้จักเคารพสิทธิของผู้อื่น รู้จักสิทธิเสรีภาพ หน้าที่ และความรับผิดชอบของตนเองที่ถูกต้องและเหมาะสม เป็นต้น

หน้าที่ให้การศึกษาอบรมแก่นักเรียนโดยอาศัยกระบวนการดังกล่าวข้างต้น
 ขอบเขตเป็นภาระแก่ครู ครูนี้เป็นผู้อำนาจเฉพาะในการสอน การอบรม มีความรู้ในเรื่อง
 ทฤษฎีการสอนมากกว่าคนในอาชีพอื่น ควรถือเป็นหน้าที่ที่จะต้องหากวิธีและพัฒนางานวิธีการ
 ต่าง ๆ เพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมที่พึงประสงค์ หรือปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ให้
 ถูกต้องขึ้น

การสอนและการถ่ายทอดอบรมวัฒนธรรมแก่นักเรียน เป็นเพียงเป้าหมายย่อย
 เป้าหมายหนึ่งของงานทั้งหมดของครู เป็นการสอนที่ค่อนข้างยาก เนื่องจากจะไม่มีคำตอบ
 เพียงคำตอบเดียวที่ถูกต้องในทุก ๆ สถานการณ์ ยิ่งเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับนามธรรม เช่น
 คุณธรรมต่าง ๆ ที่ต้องเกี่ยวข้องกับความรู้สึก หรือความคิดเห็นด้วยแล้ว ยิ่งมีความซับซ้อน
 มากขึ้น นักเรียนอาจจะต้องใช้พุทธศาสตร์ในการคิด และกระบวนการต่าง ๆ ที่จะนำไปสู่
 การตัดสินใจด้วยตัวของนักเรียนเอง จะได้ผลดีกว่าการที่ครูจะบอกทุกสิ่งทุกอย่างให้กับ
 นักเรียน

จากสภาพที่เป็นจริงพบว่า การสอนลักษณะวิชาในเชิงสังคมศาสตร์ ถ้าใช้
 วิธีบอกจะได้ผลสำเร็จน้อย ดังปรากฏในรายงานการวิจัยเรื่อง พฤติกรรมของครูในโรงเรียน
 มัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ด้านการปลูกฝังจริยธรรมในห้องเรียนของศึกษานิเทศก์
 ฝ่ายวิจัยและบริหารการศึกษา หน่วยงานนิเทศส่วนกลางและเขตการศึกษา ได้ทำการวิจัย
 เมื่อ พ.ศ. 2523 พบว่า วิธีการที่ครูใช้ในการสอนเพื่อปลูกฝังจริยธรรม มากที่สุดคือการบอก
 และแนะนำ รองลงมาคือ การให้นักเรียนฝึกพฤติกรรม การให้รางวัลและการลงโทษ การให้
 นักเรียนอภิปรายหาเหตุผล และให้นักเรียนสังเกตพฤติกรรมตนเอง ตามลำดับ (สำนักงาน
 คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. 2525 : 17)

บุญกอบ วิสมิตะนันท์ (2527) ได้ทำการวิจัยเรื่องจริยธรรมจริยาของครูไทย
 พบว่า ครูที่จะสอนให้เด็กมีจริยธรรมสูงได้ จะต้องฝึกฝนอย่างน้อย 3 ประการ คือ

- (1) ครูต้องเป็นผู้ที่รักและหวังดีต่อเด็กอย่างจริงจังและเด็กก็ทราบดีด้วย
- (2) ครูต้องอบรมสั่งสอนเด็กอย่างถูกวิธี
- (3) ครูเองต้องมีจริยธรรมสูงด้วย

การวิจัยที่กล่าวมายังทำให้ทราบว่า ครูที่มีหน้าที่สอนจริยธรรมและวัฒนธรรมโดยตรงนั้น มีความรักความพอใจ และการยอมรับนักเรียนน้อยกว่าครูประจำชั้น หรือครูที่สอนหลายวิชา ครูประจำชั้นมักรักใคร่พองใจนักเรียน (มีทัศนคติที่ดีต่อนักเรียน) มากกว่าครูสอนวิชาเฉพาะ ฉะนั้นครูประจำชั้นจึงอาจเป็นที่รักใคร่ศรัทธาของเด็กนักเรียนมากกว่าครูประเภทอื่น ครูประจำชั้นจึงมีโอกาสที่จะอบรมสั่งสอนเด็กนักเรียนในชั้นของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพสูง

อย่างไรก็ตาม ครู อาจารย์ ต้องตระหนักว่า การปลูกฝังและเสริมสร้างจริยธรรมวัฒนธรรมแก่นักเรียนนั้น มิได้เกิดขึ้นได้แต่เฉพาะในชั้นเรียน หรือในวิชาจริยศึกษาเท่านั้น แต่ครู อาจารย์สามารถที่จะปลูกฝัง ส่งเสริม จริยธรรมของนักเรียนได้ทั้งนอกห้องและในห้องเรียน ทั้งเมื่อครูเกี่ยวข้องกับเด็กโดยตรง หรือเด็กสังเกตเห็นการกระทำของครูโดยบังเอิญ หรือเมื่อเด็กได้ทราบเรื่องราวของครูจากผู้อื่น ทั้งหมดคนจะมีผลกระทบต่อจิตใจและการเรียนรู้จริยธรรมของเด็กทั้งสิ้น (ดวงเดือน พันธุมนาวิน. 2526 : 61)

ในปี พ.ศ.2522 วีระวรรณ อามระดิษ (2522 : 62 - 64) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความคิดเห็นเกี่ยวกับค่านิยมทางจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย" เพื่อศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับค่านิยมทางจริยธรรมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ในกรุงเทพมหานคร ในเรื่อง ความรับผิดชอบ ความเสียสละ ความอดทน ความยุติธรรม ความอุทิศตน การประหยัดและออมทรัพย์ การเคารพอาวุโส กับองค์ประกอบต่าง ๆ คือฐานะทางเศรษฐกิจ ฐานะทางการศึกษา ลักษณะอาชีพ ที่อยู่อาศัย การเลี้ยงดูอบรมของบิดามารดา โดยใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 500 คน พบว่า นักเรียนชาย - หญิง ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับค่านิยมทางจริยธรรมอยู่ในเกณฑ์ที่น่าพอใจและพบว่าความคิดเห็นเกี่ยวกับค่านิยมทางจริยธรรมของนักเรียนชาย - หญิง ไม่แตกต่างกัน ส่วนนักเรียนที่บิดามารดาฐานะทางเศรษฐกิจ การศึกษา อาชีพ ที่อยู่อาศัย และการเลี้ยงดูอบรมที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับค่านิยมทางจริยธรรมแตกต่างกัน

สำหรับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการถ่ายทอดวัฒนธรรมแก่เด็กวัยรุ่นนั้น ในปี พ.ศ.2523 อุบลวรรณ ภักฐานนท์ (2523) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การทดลองถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นแก่เด็กวัยรุ่นในจังหวัดนครราชสีมา" เพื่อศึกษาเปรียบเทียบผล

การทดลองฉายทอดมรกตทางวัฒนธรรมท้องถิ่น ระหว่างกลุ่มทดลองที่ได้รับการฉายทอดควย วิชสอนในห้องเรียน วิชอยู่กายพักแรม กับกลุ่มควบคุมที่มีทอดควย ความเข้าใจ และทัศนคติ ทอดมรกตทางวัฒนธรรมท้องถิ่นของเด็กวัยรุ่นในจังหวัดนครราชสีมา กลุ่มตัวอย่างจำนวน 60 คน สุ่มจากนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยแบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 2 กลุ่ม กลุ่มควบคุม 1 กลุ่ม กลุ่มละ 20 คน เครื่องมือที่ใช้คือ แบบทดสอบวัดความรู้ ความเข้าใจในมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่น แบบสอบถามวัดทัศนคติต่อวัฒนธรรมท้องถิ่น และโครงการฉายทอดมรกตทางวัฒนธรรมท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มที่ได้รับการฉายทอดควยวิชสอนในห้องเรียน และวิชอยู่กายพักแรม มีความรู้ความเข้าใจ และทัศนคติต่อมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .05 ส่วนกลุ่มที่ได้รับการฉายทอดควยวิชอยู่กายพักแรม มีความรู้ความเข้าใจ และทัศนคติต่อมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นสูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการฉายทอดควยวิชสอนในห้องเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .05

ในปี พ.ศ. 2527 ธลธิ์ กุลประดิษฐ์ (2527) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติต่อวัฒนธรรมไทยกับการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในเขตเมืองพัทยา" เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติต่อวัฒนธรรมไทยกับการปรับตัวทางสังคม และเปรียบเทียบตามตัวแปรด้านระดับการศึกษา อวสีพูนปกครอง สถานที่ตั้งของที่อยู่อาศัย และเพศ กลุ่มตัวอย่างจำนวน 282 คน เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 6 ในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา เขตเมืองพัทยา เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสอบถามทัศนคติต่อวัฒนธรรมไทย และแบบสอบถามการปรับตัวทางสังคม ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ทัศนคติต่อวัฒนธรรมไทย และการปรับตัวทางสังคม มีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นักเรียนหญิงและนักเรียนชาย มีทัศนคติต่อวัฒนธรรมไทย แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. สถาบันทางสังคม สถาบันนั้นมากมายหลายกลุ่ม แต่ในการวิจัยครั้งนี้จะขอนำมาศึกษาเพียง 2 กลุ่ม คือ

- (1) สถาบันศาสนา (Religious Institution)
- (2) สถาบันสื่อมวลชน (Mass Media)

(1) สถาบันศาสนา ศาสนาทุกศาสนามีจุดมุ่งหมายเดียวกันคือ สอนให้คนเป็นคนดี มีจิตใจเมตตา กรุณา โอบอ้อมอารี มีศีลธรรมจรรยา บุคคลจึงจำเป็นต้องมีศาสนา เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวและเป็นที่พักทางใจ จึงกล่าวได้ว่าศาสนามีส่วนอบรมกล่อมเกลายบุคลิภาพของบุคคลอยู่เป็นอันมาก

สถาบันศาสนามีบทบาทต่อคนไทยในอดีตอย่างมาก ทั้งในแง่ความเป็นประโยชน์และความใกล้ชิดกับประชาชน ความใกล้ชิดนั้นมีมากพอที่จะทำให้คนไทยสมัยนั้นรับเอาค่านิยมทางศาสนาเข้าไว้อย่างเต็มที่ เป็นค่านิยมหลัก เป็นแนวทางในการประกอบกิจกรรมและเป็นเป้าหมายสำหรับบุคลิกลักษณะแต่ละคน และค่านิยมเหล่านั้นก็ได้ถ่ายทอดให้กับคนรุ่นต่อมา ศาสนาจึงมีส่วนสำคัญยิ่งในทางหล่อหลอม ความคิด นิสัย ขนบธรรมเนียม ประเพณี ตลอดจนถึงความเคยชินและจิตใจสำนึกของคนไทยทั่วไป (เลิศพร การะสกล. 2516 : 15)

กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ (2522 : 63 - 64)

ได้ให้คำจำกัดความคำว่า "ศาสนา" แปลตามพจนานุกรมว่า คำสั่งสอน มีความหมายเป็น 3 อย่างคือ

1. คำสั่งสอน ศาสนาเป็นคำสั่งสอนของศาสดาผู้ประกาศและตั้งศาสนาขึ้นจนกลายเป็นธรรมเนียมและระเบียบปฏิบัติสืบต่อกันมา คำสั่ง คือคำชี้แจงและคำตักเตือนให้ลงมือกระทำหรือละเว้นการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง คำสอนเป็นการแนะนำหรือเสนอแนะให้ปฏิบัติตาม คือเป็นการวางแนวทางไว้เพื่อประพฤติและปฏิบัติ คำสั่งจึงมีลักษณะห้าม เช่น มิให้กระทำความชั่วต่าง ๆ คำสอนจึงเป็นคำแนะนำให้กระทำความดีต่าง ๆ
2. การปกครอง ศาสนาถือว่าเป็นระบบการปกครองชนิดหนึ่ง แต่เป็นการปกครองภายใน ซึ่งได้แก่ การปกครองตนเอง คือการที่บุคคลมีความสำนึกชั่วร้ายตนเอง กระทำตนเองให้ระเบียบวินัย ตลอดจนมีคุณธรรมต่าง ๆ เอง โดยไม่จำเป็นต้องมีบุคคลอื่นภายนอกมาคอยบังคับบัญชา ความรู้สึกสำนึกเกิดขึ้นภายใน จนสามารถควบคุมตนเองได้ คือเว้นสิ่งที่ควรเว้นเอง ประพฤติสิ่งที่ควรประพฤติเอง
3. ข่าวสาร ศาสนาถือว่าเป็นการประกาศเรื่องราวหรือข่าวสารชนิดหนึ่งออกมาให้ประชาชนทั่วไปได้ทราบ เมื่อมีการประกาศตั้งศาสนา หรือมีการศึกษา

ศาสนาเกิดขึ้นเมื่อใดก็ตาม ใครว่าเป็นการประกาศข่าวเกี่ยวกับระเบียบปฏิบัติสำหรับ
ดำเนินชีวิตในโลกนี้ เช่น ศาสนาพุทธ ก็เป็นการประกาศวิธีการดำเนินชีวิตของ
ชาวพุทธ ให้คนที่ไม่รู้ ใ้รู้ว่าสิ่งใดควรทำ และสิ่งใดไม่ควรทำ เป็นต้น

คุณประโยชน์ของศาสนา มีดังต่อไปนี้

1. ศาสนาสอนให้คนมีคุณธรรมหรือศีลธรรม จึงเท่ากับทำให้คนเป็น
คนหรือมนุษย์สมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ
2. ศาสนาช่วยให้มนุษย์แยกตนเองออกจากความเป็นสัตว์ ตามแนว
สุภาษิตโบราณที่ว่า "การกินอาหาร การพักผ่อนหลับนอน ความกลัวอันตราย ในระหว่าง
มนุษย์กับสัตว์เหมือนกัน ธรรมเท่านั้นที่ทำให้มนุษย์แตกต่างจากสัตว์ ปราศจากธรรมเสียแล้ว
คนกับสัตว์ก็เหมือนกัน" ธรรม ในที่นี้ก็คือศาสนา หรือศีลธรรมนั่นเอง
3. ศาสนาเป็นหลักยึดเหนี่ยว และปลุกปลอบใจ ศาสนาจะช่วยให้
ความมั่นใจในการดำเนินชีวิต มีความอบอุ่นใจ ในการกระทำสิ่งที่ดีงาม และให้กำลังใจใน
การทำงาน เมื่อมีความทุกข์หรือปัญหาต่าง ๆ ศาสนาจะสอนให้มองเห็นความจริงตามที่เป็นจริง
จนสามารถค้นพบสาเหตุและพบกรรมวิธีแก้ไขได้ในที่สุด
4. ศาสนาช่วยให้เกิดความรู้สึกรับผิดชอบชั่วดี ความอดทนต่อสิ่ง
สว่างไสว ให้เราเห็นสิ่งต่าง ๆ ว่าอะไรเป็นอะไรฉันใด ศาสนาก็จะช่วยส่องแสงปัญญา
ให้เรารู้จักว่าอะไรคืออะไรชั่ว ตลอดจนให้รู้จักหน้าที่ของตนในสังคม และสามารถปฏิบัติตน
อย่างถูกต้องตามนั้น
5. ศาสนาเป็นบ่อเกิดแห่งวัฒนธรรมและอารยธรรม เป็นสัญลักษณ์
แสดงความจริงของชาติ และความเป็นชาติ ตามแนว "ไม่มีวัฒนธรรม ก็ไม่มีชาติ"
(No culture, No Nation)

จากการวิจัยของ เชื้อแซ ประจวบจันทน์ และคณะ ในปี พ.ศ.
2527 เรื่อง "การยึดหลักทางศาสนาในการดำรงชีวิตของชาวนครไทย และแนวโน้มนของการเปลี่ยนแปลง" โดยใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นประชากรชาวนครไทยทั้งหมดจำนวน 320 คน แบ่ง
ออกเป็นประชากรที่อาศัยอยู่ในชุมชนที่เจริญมากกว่า กับชุมชนที่เจริญน้อยกว่า เพื่อดูความ

สัมพันธ์ระหว่างระดับของการพัฒนาทางค่านิยมหรือสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ กับระดับการยึดถือ ค่านิยม ความเชื่อ และหลักคำสอนทางพุทธศาสนา แนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงทางค่านิยมสัมพันธ์ ในอนาคตทว่า พบว่าทั้งในกลุ่มผู้ใหญ่และกลุ่มเด็กกับเยาวชน การเปลี่ยนแปลงในเรื่องการพัฒนาทางค่านิยมมีผลกระทบต่ระดับความเชื่อ ค่านิยม และการปฏิบัติตามหลักคำสอนทางศาสนา ในชุมชนที่ยังมีการเปลี่ยนแปลงทางค่านิยม ผู้ใหญ่กับเด็กและเยาวชนมีระดับการยึดถือ ความเชื่อ ค่านิยมและหลักปฏิบัติทางศาสนาสูง ซึ่งผลนี้ ตรงกันข้ามกับในชุมชนที่มีการเปลี่ยนแปลงทางค่านิยมมาก การถ่ายทอดทางศาสนาถึงกลาวัน ถ้าหากจะทำให้ได้ผล ต้องทำให้ถูกต้องและเหมาะสมกับสภาพความเป็นจริง โดยไม่มุ่งเน้นการแก้ไขทั้งหมด แต่เน้นการอบรมเพิ่มเติมส่วนที่ยังขาดอยู่

การถ่ายทอดทางศาสนา ซึ่งหมายถึงการปลูกฝังให้บุคคลมีความเชื่อ ค่านิยมทางศาสนา และมีการปฏิบัติตามคำสอนทางศาสนานั้น มีความจำเป็นหากสังคมมีความต้องการที่จะพัฒนา ซึ่งการปลูกฝังอันนี้จะช่วยบุคคลให้มีความรู้พื้นฐานทางจิตใจที่ดี และยังบุคคลมีพื้นฐานทางจิตใจที่ดีเท่าไร ก็จะสามารถต้านทานกับการเปลี่ยนแปลงทางค่านิยมได้มากเท่านั้น เพราะฉะนั้น การปลูกฝังให้บุคคลมีการยึดเหนี่ยวและปฏิบัติทางศาสนาจึงมีความจำเป็นสำหรับการพัฒนา (เพ็ญแข ประจันปัจฉิมและคนอื่น ๆ . 2527 :

20 - 31)

(2) สถาบันสื่อมวลชน สื่อมวลชน หมายถึง กระบวนการสื่อสารที่เกี่ยวข้องกับประชาชนเป็นจำนวนมาก คือมีองค์การหรือสถาบันเป็นผู้ส่งสาร มีระบบสื่อสาร มีอุปกรณ์เครื่องจักร เครื่องมือผลิตสารเป็นจำนวนมาก มีระบบส่งถึงผู้รับเป็นกลุ่มใหญ่ ปัจจุบันเทคโนโลยี เจริญขึ้นอย่างรวดเร็ว สื่อและอุปกรณ์มีความสำคัญ และมีความสามารถในการส่งสาร เกิดขึ้นในประเทศไทยหลายประเภท คือ หนังสือพิมพ์ (พ.ศ.2387) ภาชนนทร (พ.ศ.2447) วิทยุกระจายเสียง (พ.ศ.2447) และโทรทัศน์ (พ.ศ.2498) บรรณาสือ เหล่านี้มีบทบาท และคุณลักษณะในการส่งสาร แตกต่างกันไป เช่น ทางภาพ ทางเสียง ทั้งระบบนิ่งและการเคลื่อนไหว มีสีสัน ให้ความรู้สึกทางมิติ มีคุณภาพและประสิทธิภาพต่าง ๆ กัน สื่อมวลชนเหล่านี้เข้ามามีส่วนทั่วพันกับชีวิตประจำวันของคนเรา อยุ่ตลอดเวลา ในการบอก

ข่าวสาร แจ่มชัดแท้จริง ให้การบันเทิง ให้ความรู้เรื่องราวต่าง ๆ มีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิต เช่น ในการเลือกซื้อสินค้าอุปโภคและบริโภค การใช้เวลาในการบันเทิงและนันทนาการ การรู้จักทางการเมือง จนกระทั่งเป็นตัวการเปลี่ยนแปลงสังคม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2522 : 10 - 4, 10 - 5)

นอกจากนี้ สื่อมวลชนยังเป็นกระบวนการที่มีประสิทธิภาพในการให้การศึกษาตามอัธยาศัยแก่เยาวชน สื่อมวลชนเสมือนดาบสองคม ซึ่งมีทั้งประโยชน์และโทษอย่างมหาศาลต่อการเรียนรู้และการพัฒนาด้านความคิดของเยาวชน กลุ่มเด็กและเยาวชนเป็นกลุ่มที่รับบริการของสื่อมวลชนมากกว่ากลุ่มอายุอื่น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งวิทยุโทรทัศน์ประมาณ 86.6 % และจากการวิจัยพบว่า กลุ่มเด็กอายุ 10 - 21 ปี ดูรายการโทรทัศน์เฉลี่ยวันละ 3 ชั่วโมง คือประมาณปีละ 1,095 ชั่วโมง วิทยุกระจายเสียงเป็นสื่อที่ประชาชนนิยมรับฟังมากที่สุด และแพร่หลายที่สุด (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

2524 : 11 - 14)

สื่อมวลชนเป็นสถาบันหนึ่งของสังคม ดังนั้นสถาบันสื่อมวลชนย่อมจะต้องมีปฏิสัมพันธ์กับสถาบันอื่น ๆ ในสังคมด้วย ถ้ามีการเปลี่ยนแปลงใด ๆ ในสถาบันสื่อมวลชนก็ย่อมมีผลกระทบต่อสถาบันอื่น ๆ เป็นธรรมดา ในขณะเดียวกัน การเปลี่ยนแปลงของสถาบันอื่น ๆ ในสังคมก็ย่อมมีผลกระทบต่อสถาบันสื่อมวลชนด้วยเช่นกัน ทั้งสถาบันสื่อมวลชนและสถาบันอื่น ๆ ที่อยู่ใต้อิทธิพลร่วมกันอยู่ในลักษณะที่เรียกว่าเป็น "ระบบสังคม" และระบบการสื่อสารในตัวของมันเอง เป็นส่วนหนึ่งของระบบอื่น ๆ หน้าที่หลักประการหนึ่งของสื่อมวลชนคือ การกำหนดวัฒนธรรม สื่อมวลชนจะทำหน้าที่ถ่ายทอดวัฒนธรรม ความคิดเห็น และทัศนคติ ทำให้ประชาชนที่อยู่ในเขตรับมีทำการ หรือต้องเห็นที่สื่อสารแพร่ไปถึง เกิดการเปลี่ยนแปลงทางค่านิยม พฤติกรรม วิถีชีวิต และเกิดวัฒนธรรมมวลชน (Mass Culture) ทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ความสามัคคี ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม และความมั่นคงของชาติ (ปริญญ์ ปราชญ์บุพการ. 2527 : 37 - 38)

กอบกุล รัตนสุคนธ์อำไพ (2520 : 101 - 103) ได้กล่าวว่า สื่อมวลชนมีบทบาทต่อสังคม คือ

1. ทำหน้าที่เป็นผู้สังเกตการณ์ (Surveillance) มีหน้าที่สังเกตการณ์ และรายงานปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ทั้งใช้เป็นสื่อในการแถลงข่าว แจ้งเรื่องราว และ เหตุการณ์ต่าง ๆ อันเป็นที่น่าสนใจ ช่วยให้ประชาชนได้ทราบและเข้าใจเรื่องราวที่เกิดขึ้น ในสังคมนั้น ๆ การแถลงข่าวนั้น หมายถึง การรายงานข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเรื่องราวที่เกิดขึ้น หาได้กินความไปถึงการเสนอความคิดเห็นไม่

2. ทำหน้าที่อธิบายและกำหนด (Interpretation) หมายถึง การอธิบายข่าวอาจเป็นการวิเคราะห์หา หรือไขหา (Interpretation Reporting) ซึ่งเป็นการให้ภูมิหลัง (Background) ทำให้ผู้อ่านหรือผู้ฟังเข้าใจมากขึ้น นอกจากนั้น อาจจะต้องแสดงความคิดเห็น (Opinion) และกำหนดหรือคาดการณ์ล่วงหน้าที่จะเกิดขึ้น ได้ด้วย แต่ทั้งนี้จะต้องอยู่บนฐานแห่งความจริง (Base of Fact) ที่มีหลักฐานอ้างอิงได้ การเสนอความคิดเห็นเช่นนี้ ย่อมเป็นสื่อทำให้เกิดประชามติขึ้นในสังคม

3. หน้าที่ในการศึกษาและวัฒนธรรม (Education and Culture) หมายถึง การให้การศึกษาศึกษาและวัฒนธรรมต่อประชาชน สื่อสารมวลชนเป็นสถาบันที่มีส่วนใน การศึกษาแก่ประชาชนทางอ้อม ในลักษณะเป็นการศึกษานอกโรงเรียน (Informal Education) จึงสังเกตเห็นได้ว่าสิ่งใดที่สื่อมวลชนนำมาเผยแพร่ มีประชาชนนิยมสนใจและ มีการเลียนแบบกันมาก สื่อมวลชนสามารถลดความแตกต่างทางวัฒนธรรมของชนต่างวัย (Generation Gap) วัฒนธรรมจึงตกทอดไปถึงอนุชนรุ่นหลังต่อไปโดยไม่สิ้นสุด สื่อมวลชน มีบทบาทอันสำคัญในการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ (Attitude) ของประชาชนในสังคมดั้งเดิม เปลี่ยนแปลงมาเป็นสังคมใหม่ หากจะกล่าวโดยสรุปคือ เปลี่ยนแปลงจากประเทศล้าหลัง มาสู่ประเทศพัฒนา แต่ในช่วงของการเปลี่ยนแปลงสังคม (Transitional Society) จะมีช่วงเวลาอันยาวนาน สื่อมวลชนจะมีส่วนร่วมที่สำคัญอย่างยิ่ง

4. บทบาทหน้าที่ให้ความบันเทิง (Entertainment) หมายถึง ให้ความบันเทิงแก่ประชาชนโดยทั่วไป เพื่อให้ประชาชนได้รับความสนุก เพลิดเพลิน นับว่า สื่อมวลชนได้ช่วยผ่อนคลายความตึงเครียดที่ต่างคนต่างได้รับในชีวิตประจำวันให้บรรเทาลง ได้มาก

5. ทำหน้าที่ทางการค้า โรงงานอุตสาหกรรม และรัฐวิสาหกิจ
หลายแห่งได้นำเอาวิธีวิทยาการศาสตร์ และเทคนิคมาช่วยเพิ่มปริมาณผลผลิตให้มากขึ้น ฉะนั้น
วงการธุรกิจและอุตสาหกรรม จึงมีความจำเป็นที่จะต้องแข่งขันหาตลาดจำหน่ายสินค้า
การโฆษณาเผยแพร่สินค้าและบริการของตนเป็นวิธีการหนึ่งสำหรับสร้างความนิยมให้แก่ผู้ใช้
หรือบริโภค การโฆษณาดังกล่าวนี้ ไม่มีวิธีการอื่นใดที่คิดเสมอเหมือนวอลซัน

เนื่องจากสื่อมวลชนเป็นผู้นำในทางความคิดเห็น และมีอิทธิพลสามารถ
จูงใจผู้อ่าน ผู้ฟัง และผู้ดู โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนได้ทั้งในทางดีและไม่ดี ดังนั้นผู้ประกอบการ
อาชีพเกี่ยวกับสื่อมวลชนจึงต้องระลึกรับถึงความรับผิดชอบที่ตนมีอยู่ต่อสังคมไว้เสมอ ด้วยความมี
มโนธรรม และคอยระวังอยู่เป็นนิจว่า สิ่งที่จะให้แก่ประชาชนนั้นจะส่งผลอย่างไรบ้างทั้งในแง่
ส่วนตัวและส่วนรวม หากผู้ประกอบการสื่อมวลชนละเลยหน้าที่ ซึ่งตนมีอยู่ต่อสังคม คอยคำนึง
ถึงแต่ในแง่การกำแล้ว ก็อาจเป็นอันตรายอย่างยิ่งต่อสังคม สื่อมวลชนจึงควรร่วมมือกับสถาบัน
อื่น ๆ ของสังคม ในการสร้างเยาวชนเพื่อเป็นผู้นำใหญ่โตของชาติในอนาคต

ในปี พ.ศ. 2525 บารุง สุทพรหม (2525 : 204 - 206) ได้ทำ
การวิจัยเรื่อง บทบาทของสื่อมวลชนในการเผยแพร่ และปลูกฝังค่านิยมที่พึงประสงค์ต่อ
เยาวชนไทย โดยได้ศึกษานักเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสวนกลาง กรมสามัญศึกษา
กระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 104 โรงเรียน สุ่มตัวอย่างนักเรียนที่ศึกษาอยู่ในระดับ
ม.4 - ม.6 จำนวน 1,000 คน ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ ผลการวิจัยพบว่า

1. นักเรียนได้รับข่าวสารเกี่ยวกับค่านิยมและคุณธรรม จากสื่อมวลชน
ประเภทวิทยุ โทรทัศน์มากที่สุด ได้รับข่าวสารจากหนังสือพิมพ์ ภาพยนตร์และสิ่งพิมพ์น้อย
2. ค่านิยมพื้นฐานและคุณธรรม ที่นักเรียนนำไปใช้มากที่สุดคือ การแสดง
ความเคารพ เทิดทูนศาสนา พระมหากษัตริย์ รองลงมาคือ ค่านิยมเกี่ยวกับการพึ่งตนเอง
การขยันหมั่นเพียร และมีความรับผิดชอบ การประหยัดและการออม การมีระเบียบวินัยและ
เคารพกฎหมาย และการปฏิบัติตามคุณธรรมทางศาสนา

3. นักเรียนจะจัดกิจกรรมและนิทรรศการเพื่อเผยแพร่คุณธรรมและค่านิยมพื้นฐาน ในโรงเรียนอย่างน้อยปีละ 6 ครั้ง ทั้งในโอกาสวันสำคัญของทางราชการ และวันสำคัญทางศาสนา ส่วนการเผยแพร่ความรู้ นั้น ส่วนใหญ่นักเรียนจะเผยแพร่แก่เพื่อน ๆ ในโรงเรียนและญาติในครอบครัว

4. ความถนัดในการรับข่าวสารค่านิยมและคุณธรรม ส่วนใหญ่ นักเรียนได้รับข่าวสารทุกวันจากวิทยุและโทรทัศน์ ส่วนเนื้อหาของสื่อมวลชน นักเรียนขอให้เพิ่มเนื้อหาในหนังสือพิมพ์และภาพยนตร์ให้มากขึ้น เพราะมีน้อยหรือไม่มีเลย สำหรับวิธีการเผยแพร่ นั้น นักเรียนขอให้ใช้รูปแบบการเผยแพร่คุณธรรม ให้ใช้ความรู้สึบนันทิงมากที่สุด ใช้เพลงลูกทุ่ง และใช้รายการแสดงประกอบ

5. นักเรียนขอให้รัฐบาลกำหนดนโยบายการใช้สื่อมวลชนที่แน่นอนและมากขึ้น ให้มีการรณรงค์โดยต่อเนื่อง ใช้ข้อความและภาษาง่าย ๆ แทรกคำภาขึ้นและคำสอนไว้ในภาพยนตร์การ์ตูน และภาพยนตร์บันเทิง และให้มีการประกาศตักเตือน คำขวัญเกี่ยวกับค่านิยมทางสถานีวิทยุและโทรทัศน์ทุกแห่งเป็นประจำทุกวันในช่วงที่เปลี่ยนรายการควย

แนวคิดและทฤษฎีสำคัญ

ทฤษฎีทอวามย การเรียนรู้และมีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการถ่ายทอดวัฒนธรรมนั้น มีหลายทฤษฎี ทฤษฎีที่นำมาพิจารณาล้วนเป็นทฤษฎีที่มีการอธิบายอย่างชัดเจน มีเหตุผล และมักจะมีการนำมากล่าวอ้างเพื่ออธิบาย กระบวนการปลูกฝังจริยธรรม คุณธรรม ค่านิยมกับอยู่เสมอ กระบวนการดังกล่าวนี้ ก็คือ การถ่ายทอดวัฒนธรรม ซึ่งเป็นมรดกทางสังคมนั่นเอง การวิจัยนี้ได้ใช้หลักการ และความรู้จากทฤษฎีเหล่านี้เป็นพื้นฐาน

ทฤษฎีการเรียนรู้โดยการเทียบเคียง

ทฤษฎีการเรียนรู้โดยการเทียบเคียง เป็นทฤษฎีที่สำคัญมากของกลุ่มทฤษฎีที่เน้น
 ความสำคัญของอิทธิพลของสังคมหรือกระบวนการสังคมประกิต (Socialization)
 เพราะเป็นทฤษฎีที่สามารถอธิบายทางจิตสังคมได้ดีกว่า เด็กเรียนรู้พฤติกรรมใหม่ ๆ
 โดยเฉพาะอย่างยิ่ง "บทบาททางสังคม" ได้อย่างไร และในขณะเดียวกันก็ได้อธิบายถึง
 กระบวนการพัฒนาการควบคุมภายในหรือความรู้สึกผิดชอบของเด็กได้อย่างดี ทฤษฎีนี้ขอเสียง
 ในการอธิบายการเกิดกระบวนการเทียบเคียงก็คือทฤษฎี "สององค์ประกอบของการเลียนแบบ"
 ผู้เป็นเจ้าของทฤษฎีคือ เมอเรอร์ (โกสโล มีคูน. 2524 : 8.; อ้างอิงมาจาก
 Secord and Backman. 1964 : 537) เมอเรอร์ อธิบายการเกิดเทียบเคียง โดยใช้
 หลักของการเสริมแรงขั้นสอง ซึ่งการอธิบายของเขาได้เน้นให้เห็นความสำคัญในการอบรม
 เลี้ยงดูของพ่อแม่ที่มีผลต่อ

คำอธิบายตามทฤษฎีของเมอเรอร์ กล่าวโดยสรุปได้ว่า เด็กจะเลียนแบบพฤติกรรม
 ของผู้ทำให้ตนได้รับความพอใจ ซึ่งการทำให้เด็กพอใจนี้อาจเป็นการให้รางวัล การบำบัด
 หรือสนองความต้องการในด้านใดด้านหนึ่ง ขณะที่เด็กอยู่ในสภาพที่พอใจนั้น เขามักจะได้พบกับ
 สิ่งเร้าสองสิ่งซึ่งเกิดขึ้นพร้อม ๆ กัน เช่น การปรนนิบัติของพ่อแม่กับการพูดหรือลักษณะท่าทาง
 ในสิ่งเร้าสองสิ่งนี้ สิ่งเร้าที่หนึ่งทำให้เกิดความพอใจคือการปรนนิบัติ กับสิ่งเร้าที่สองซึ่งมี
 ลักษณะเป็นกลาง ๆ อันได้แก่ เสียงพูดหรือลักษณะท่าทางของผู้ปรนนิบัติ โดยปรกติสิ่งเร้า
 ที่สองนี้ ถ้าเกิดโดยอิสระจะไม่มีผลอย่างไรแก่เด็ก แต่เมื่อเกิดคู่กับสิ่งเร้าที่หนึ่งบ่อยครั้งเข้า
 ในที่สุดสิ่งเร้าที่สองก็จะมีคุณสมบัติ ทำให้เด็กเกิดความรู้สึกเหมือนกับได้พบสิ่งเร้าที่หนึ่ง คือ
 พอใจในกระบวนการขั้นต่อไป เด็กจะพยายามเทียบเคียงและเลียนแบบสิ่งเร้าที่สองนี้
 ต่อมาเขาแสดงพฤติกรรมดังกล่าวเมื่อไร เขาก็จะได้รับความพอใจในตนเองทุกครั้ง และ
 เนื่องจากพฤติกรรมที่เขาเลียนแบบผู้ใหญ่ นั้น จะเป็นที่พอใจของผู้ใหญ่ หรือคนอื่น ๆ ที่พบเห็น
 การแสดงออกของเขาในพฤติกรรมนั้น ๆ แต่ละครั้ง จึงนอกจากจะได้รับแรงเสริมจากภายใน
 ตนเองแล้ว ในระยะหลัง ๆ ยังได้รับแรงเสริมจากภายนอก อันเกิดจากความพอใจและยอมรับ
 ของผู้อื่นอีก จึงทำให้พฤติกรรมดังกล่าวมีความคงทนอยู่ต่อไป

ควยหลักของทฤษฎีดังกล่าว ทำให้สามารถอธิบายได้ว่า เด็กจะยอมรับเอาพฤติกรรม กฎเกณฑ์ ค่านิยม คุณธรรม วัฒนธรรมต่าง ๆ จากผู้ใหญ่ได้อย่างไร โดยปกติผู้ที่สามารถสนองความต้องการของเด็ก หรือทำให้เด็กเกิดความพอใจได้ขณะยังเล็กคือ พ่อ แม่ ผู้เลี้ยงดู พี่ หรือผู้ใหญ่ในครอบครัว ในขณะที่ตัวบุคคลเหล่านั้นก็จะแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ อันเป็นลักษณะนิสัยหรือค่านิยมที่มีอยู่ในตัวออกมาด้วย และโดยกระบวนการเดียวกันนี้เองแล้ว เด็กจะได้แบบพฤติกรรมต่าง ๆ หรือค่านิยม วัฒนธรรม บางอย่างไว้ได้ในที่สุด ดังนั้นใน ช่วงของการพัฒนาทางกาย จริยธรรม และวัฒนธรรมของเด็ก ถ้าหากเด็กได้อยู่ใน สภาพแวดล้อมอันประกอบไปด้วยผู้ใหญ่ที่มีค่านิยมที่ถูกทอง มีคุณธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรม สูง เด็กก็จะมีตัวแบบเพื่อการเทียบเคียงที่ดี และทำให้เขาได้มีโอกาสรับเอาลักษณะคุณความดี เหล่านั้นเข้าไว้เป็นของตน

ทฤษฎีการเรียนรู้บทบาท

ตามหลักของทฤษฎีนี้ กล่าวว่า ในการมีชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม ทุกคนต้องมี สถานภาพและบทบาทของตนเอง เพราะความจำเป็นที่จะต้องเรียนรู้ วิธีการที่จะมีปฏิสัมพันธ์ กับผู้อื่นอย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถที่จะแสดงออกในบทบาทของตนได้อย่างเหมาะสม บุคคลจึงต้องเรียนรู้ในบทบาทของตนและบทบาทของผู้อื่น บุคคลจะต้องเรียนรู้ถึงความคาดหวัง ในบทบาท (Role Expectation) อันได้แก่ ความคิด ความรู้สึก ค่านิยมและลักษณะพฤติกรรม ซึ่งสังคม คาดหวังว่า เป็นสิ่งที่เหมาะสมหรือไม่เหมาะสมกับตำแหน่งนั้น ๆ บุคคลจะต้อง เรียนรู้ความคาดหวังทั้งในบทบาทที่เป็นของตนเองและเป็นของผู้อื่นรวมบทบาท บุคคลจะต้อง เรียนรู้ พฤติกรรมของบทบาท อันได้แก่ พฤติกรรมที่สอดคล้องกับความคาดหวังในบทบาท (โกสธ มีคุณ. 2524 : 10 - 11 ; อ้างอิงมาจาก Secord and Backman. 1964 : 540 - 550)

ตัวอย่างในครอบครัว มีบุคคลซึ่งอยู่ในตำแหน่งต่าง ๆ อันได้แก่ บิดา มารดา ลูก และคนอื่น ๆ คนที่อยู่ในตำแหน่งมารดาจะต้องเรียนรู้ บทบาทของตนและความคาดหวัง ในบทบาทของตน และจะต้องเรียนรู้เกี่ยวกับบทบาท ตลอดจนความคาดหวังในบทบาทของสามี

ลูก และคนอื่น ๆ ที่อยู่รวมกันในครอบครัวด้วยกัน ท่านเองเดียวกัน เด็กซึ่งอยู่ในตำแหน่งของลูก ก็จะต้องพยายามเรียนรู้บทบาทของตน และของผู้อื่นที่อยู่รวมกับตน ทั้งนี้เพื่อให้การปฏิสัมพันธ์ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ตามหลักของทฤษฎีนี้ การเรียนรู้บทบาท จะเป็นไปตามหลักของการเรียนรู้ทาง สังคมแบบต่าง ๆ เช่น การเรียนรู้จากผลการตอบสนอง (Operant Learning) จากการสอนโดยตรง (Direct Tuition) การเรียนรู้โดยบังเอิญ (Incidental Learning) หรือจากการได้รับรางวัล หรือถูกลงโทษ (Reward and Punishment) รวมทั้งการเลียนแบบ (Imitation) และการเพียบเคียง (Identification) ด้วย

กล่าวได้ว่า การเรียนรู้ บทบาทที่ใดผลดีจะทำให้ผู้เรียนรู้สามารถแสดง พฤติกรรมไปตามที่สังคมคาดหวัง มีทัศนคติ ค่านิยมและคุณธรรม วัฒนธรรม ที่เหมาะสม รู้จักที่จะยอมรับและกระทำตนให้อยู่ในกฎเกณฑ์ ระเบียบและวัฒนธรรมของสังคม ยิ่งผู้เรียน สามารถเข้าใจบทบาทของตนและของผู้อื่นมากขึ้นเท่าไร เขาก็ยิ่งมีความรู้ในทัศนคติ ค่านิยม คุณธรรม และวัฒนธรรมของสังคมมากขึ้นเท่านั้น และหากเขาพิจารณาพฤติกรรมที่ดี หรือได้รับการ แนะนำแนวทางที่ถูกต้อง เขาก็จะรับเอาสิ่งที่มีคุณค่าของตนเองและสังคมไว้ได้มาก นั่นคือ บุคคลนั้น ๆ จะมีค่านิยมที่เหมาะสม มีคุณธรรม จริยธรรมสูง มีพฤติกรรมวัฒนธรรมทางสังคม ที่สังคมยอมรับและสนับสนุน

ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory)

นักทฤษฎีกลุ่มนี้เชื่อว่า จริยธรรมเป็นผลของการถ่ายทอดทางสังคม (Socialization) การซึมซาบ (Internalization) และเป็นผลของการทำตนตามอย่าง นักจิตวิทยา การเรียนรู้ทางสังคมที่สำคัญคือ แบบคุรา (บุคลี คุปภัย. 2525 : 17 ; อ้างอิงมาจาก Bandura. 1977) ได้อธิบายดังนี้ พฤติกรรมทุกอย่างที่นอกเหนือจากปฏิกิริยาสะท้อน เบื้องต้น ล้วนเป็นผลมาจากการเรียนรู้ทั้งสิ้น โดยมนุษย์เรียนรู้ผลที่จะเกิดตามมา (Response Consequence) เป็นการเรียนรู้ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งต่าง ๆ คือเรียนรู้ว่าเมื่อเหตุการณ์ หนึ่งเกิดขึ้น เหตุการณ์ใดจะติดตามมา หรือเมื่อกระทำพฤติกรรมใดแล้ว ผลกรรมที่จะตามมา

เป็นเช่นไร การที่จะเรียนรู้ความสัณฐานได้ ก็โดยการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง (Direct Experience) และเรียนรู้จากการสังเกต (Observational Learning) การเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง เช่น การประสบเหตุการณ์ด้วยตนเอง ซึ่งวิธีนี้มีข้อจำกัดมาก เนื่องจาก สิ่งที่เรียนรู้มากเกินกว่าเวลาและโอกาสของผู้เรียนจะอำนวย ดังนั้นการเรียนรู้จากสังคมที่ แบบดูรา นั่นคือ การเรียนรู้จากแบบอย่าง (Learning Through Modeling) โดยกระบวนการสังเกต (Process of Observational Learning) ได้แก่ การสังเกต พฤติกรรม และผลกรรมที่ตามมาจากการกระทำของผู้คน การได้ยินได้ฟังจากการบอกเล่า การได้อ่านข่าวสาร บันทึกของผู้คน ซึ่งเป็นการเรียนรู้ทางอ้อม การเรียนรู้จากแบบอย่างนั้น จำเป็นต้องอาศัยความสนใจ อาจเกิดขึ้นได้ เนื่องจากลักษณะของตัวแบบใกล้เคียงกับผู้สังเกต หรือผู้สังเกตมีความสนใจ นิยมชมชอบตัวแบบนั้น หรือพอใจพฤติกรรมที่ตัวแบบแสดง การเรียนรู้จากการสังเกตตัวแบบนี้ ยังขึ้นอยู่กับความยากง่ายของพฤติกรรมที่ตัวแบบแสดงและความสามารถในการเรียนรู้ของผู้สังเกตเองด้วย ภายหลังการเรียนรู้แล้ว มนุษย์จะเลือกเลียนแบบเฉพาะ พฤติกรรมที่เขาเห็นคุณค่า มากกว่าพฤติกรรมที่ถูกกลังโหม หรือไม่ได้รับรางวัล การได้เห็นผลกรรมที่ตัวแบบได้รับย่อมมีผลจูงใจให้มนุษย์กระทำหรือไม่กระทำพฤติกรรมเลียนแบบ และเกิดความคาดหวังต่อแรงเสริมที่จะได้รับ (Anticipation of Reinforcement)

ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ (Psychoanalytic Theory)

นักทฤษฎีกลุ่มนี้ เชื่อว่า มนุษย์มีแรงขับภายในที่เป็นตัวกระตุ้นให้แสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ตามที่เขาต้องการ ความคิดเกี่ยวกับจริยธรรมจะยังไม่มีจนกว่าเขาจะเรียนรู้จากสังคม จริยธรรมจะได้รับการปลูกฝังอบรมจากพ่อแม่ ผู้ใกล้ชิด เป็นสำคัญ โดยอาศัยกระบวนการให้รางวัลและการลงโทษเป็นเครื่องมือในการอบรม จริยธรรม จะได้รับการสร้างและพัฒนาขึ้นในระบบ ซุปเปอร์อีโก (Superego) โดยเด็กจะเกิดการทำตนตามอย่าง (Identification) รับเอาลักษณะของพ่อแม่ ผู้ใกล้ชิด เช่น บุคลิกภาพ ความเชื่อทางศาสนา ค่านิยม ฯลฯ มาไว้เป็นของตนเอง ระบบซูปเปอร์อีโก จะเป็นระบบที่ไร้อคติเห็นว่า สิ่งใดถูกผิด และจะเสนอแนวทางต่าง ๆ ในเชิงอุดมคติมากกว่าจะเป็นจริง เพื่อความสมบูรณ์มากกว่าความพอใจ ระบบนี้ประกอบด้วยระบบย่อย 2 ระบบ คือ อีโกไอดัล (Ego Ideal)

และมโนธรรม (Conscience) อีโก้ไคด คือระบบเก็บจำสิ่งที่พ่อแม่บอกว่าดี และจะให้รางวัลสำหรับการกระทำนั้น ส่วนมโนธรรม คือระบบเก็บจำสิ่งที่พ่อแม่บอกว่าไม่ดี ถ้าทำอะไรถูกลงโทษ เป็นระบบที่กระตุ้นให้บุคคลยับยั้งการกระทำที่เขาพิจารณาว่า ไม่ดี ไม่ถูก ไม่ควร นอกจากการยอมรับ การให้รางวัลและการลงโทษจากพ่อแม่ผู้เลี้ยงดูแล้ว เด็กยังยอมรับ การให้รางวัลและการลงโทษตนเองด้วย กล่าวคือ เมื่อจริยธรรมได้รับการปลูกฝังในระบบ ชูปเปอร์อีโก้แล้ว ทุกครั้งที่เด็กฝ่าฝืนหรือพยายามกระทำความผิด เด็กจะมีการลงโทษตนเองโดย แสดงออกในรูปของความรู้สึกผิด (Guilt) และเมื่อปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมก็จะ การให้รางวัลตนเอง ซึ่งอาจออกมาในรูปของการชื่นชมตนเอง (บุรดี อุบลชัย).

2525 : 18 ; อ้างอิงมาจาก Hall and Lindzey. 1970 : 34 - 35)

นักทฤษฎีจิตวิเคราะห์เน้นการปลูกฝังจริยธรรมในวัยเด็ก โดยเชื่อว่า การเปลี่ยนแปลง ระดับจริยธรรมในวัยผู้ใหญ่ขึ้นเนื่องมาจากการผันแปรของสังคมและสภาพการณ์ชีวิตจะมีผล กระทบกระเพื่อมรุนแรงน้อยกว่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในวัยทารกและวัยเด็ก

ทฤษฎีทางจริยธรรม

จริยธรรม หมายถึง แนวทางในการประพฤติปฏิบัติตนให้ถูกต้อง เหมาะสม มีคุณค่า ควรแก่การยกย่องสรรเสริญในสังคม (ทอมสัน หล้าสุวรรณ. 2527 : 146) จริยธรรม จึงเป็นวัฒนธรรมที่เกี่ยวของกับจิตใจและศีลธรรม เพราะเป็นสิ่งที่ทำให้จิตใจและปัญญาเจริญ งอกงาม เป็นแนวทางประพฤติปฏิบัติตน เพื่อบูรณร่วมกันอย่างสันติ ในสังคม

นักจิตวิทยาสังคมเชื่อว่า พัฒนาการทางจริยธรรมเกิดจากอิทธิพลของสังคม มากกว่าอิทธิพลของพันธุกรรม กล่าวคือ บุคคลจะมีจริยธรรมดี เกิดจากสิ่งแวดล้อม การเรียนรู้ ในสังคม มิใช่มีติดตัวมาแต่กำเนิด ส่วนนักจิตวิทยาพัฒนาการเชื่อว่า พัฒนาการทางจริยธรรม จะเกิดขึ้นในช่วงแรกของชีวิต คือช่วงสิบปีแรก และจะฝังลึกแน่น ยากแก่การเปลี่ยนแปลงในช่วงหลัง ๆ ของชีวิต

ในปัจจุบัน มีทฤษฎีทางจริยธรรมที่ได้รับการยอมรับ และนิยมใช้กันมาก 2 ทฤษฎี คือ ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของเพียเจต์ และทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก

1. ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของเพียเจต์

เพียเจต์ (Piaget) นักจิตวิทยาชาวสวิสส์ เป็นผู้ริเริ่มทางความคิดว่า พัฒนาการทางจริยธรรมของมนุษย์นั้น ย่อมขึ้นอยู่กับความฉลาดในการที่จะรับรู้กฎเกณฑ์และลักษณะต่าง ๆ ทางสังคม พัฒนาการทางจริยธรรมของบุคคลจึงขึ้นอยู่กับพัฒนาการทางเชาวน์ปัญญาของบุคคลนั้น เพียเจต์ ได้แบ่งขั้นของการพัฒนาการทางจริยธรรมของมนุษย์ออกเป็น 3 ขั้น คือ

1.1 ขั้นก่อนจริยธรรม (Premoral Stage) เกิดกับเด็กที่มีอายุระหว่างแรกเกิดถึง 2 ขวบ ในขั้นนี้เด็กยังไม่มีความสามารถในการรับรู้สิ่งแวดลอมอย่างละเอียด มีความต้องการทางร่างกาย โดยไม่คำนึงถึงกาลเทศะใด ๆ ทั้งสิ้น เช่น เด็กจะร้องเมื่อหิว เด็กจะส่งเสียงดัง ร้องไห้ เมื่อกลัวหรือตกใจ บางคนกล่าวว่า เป็นช่วงที่เด็กมีความบริสุทธิ์ปราศจากมารยาใด ๆ

1.2 ขั้นยึดคำสั่ง (Heteronomous Stage) เกิดกับเด็กในช่วงอายุ 2 - 8 ปี ขั้นนี้ เด็กจะมีความเกรงกลัวผู้ใหญ่ และเห็นว่าคำสั่งของผู้ใหญ่เป็นประกาศิตที่จะต้องทำตาม

1.3 ขั้นยึดหลักแห่งตน (Autonomous Stage) เกิดกับบุคคลตั้งแต่อายุ 8 ปีขึ้นไป ขั้นนี้ เพียเจต์ เชื่อว่าเกิดจากการพัฒนาการทางเชาวน์ปัญญาและประสบการณ์ในการมีบทบาทในกลุ่มเพื่อนด้วยกัน รู้จักคิดอย่างมีเหตุผล การพิจารณาสิ่งต่าง ๆ โดยใช้หลักความยุติธรรม มีความเสมอภาค และความเท่าเทียมกันของบุคคล (ภมรรัตน์ หล้าสูงษ์, 2527 : 147 - 148)

2. ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก

ทฤษฎีนี้เกิดขึ้นในระหว่างที่ โคลเบอร์ก (Kohlberg) กำลังศึกษาปริญญาเอกทางด้านจิตวิทยา เขาได้ศึกษาทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของเพียเจต์และได้ขยายออกไปจาก 3 ขั้น เป็น 6 ขั้น คือ

2.1 ชั้นทัศนคติการถูกลงโทษ (Obedience and Punishment

Orientation) เกิดขึ้นกับเด็กในช่วงอายุแรกเกิดถึง 7 ปี ชั้นนี้เด็กชอบในหลักการหลีกเลี่ยงการถูกลงโทษ เลือกกระทำในทางที่เกิดประโยชน์แก่ตนเองมากกว่า เด็กมักเข้าใจว่าความดี หมายถึง สิ่งที่ทำแล้วไม่ถูกลงโทษหรือถูกตำหนิ เช่น เด็กทำการบ้าน เด็กทำเวร เพราะกลัวครูทำโทษ เป็นต้น การตัดสินใจอะไรถูกหรือผิด เด็กจะมองที่ผลของการกระทำว่า ถ้าทำเสียหายมากก็ตัดสินใจว่าการกระทำนั้นผิด ไม่ได้มองที่สาเหตุของการกระทำ

2.2 ชั้นแสงสว่างวัด (Naively Egoistic Orientation)

เกิดกับเด็กในช่วงอายุ 7 - 10 ปี ชั้นนี้เด็กจะคอย ๆ เน้นความสำคัญของการได้รับรางวัลและคำชมเชย การสัญญาว่าจะให้รางวัล จึงเป็นแรงจูงใจให้เด็กกระทำความดีได้มากกว่าการกลัว หรือกลัวจะลงโทษ เช่น เด็กจะช่วยบิดามารดาทำงานเพื่อต้องการได้รับคำชมเชยสรุปว่า จริยธรรมชั้นนี้จะเน้น การต้องการได้รับคำชมเชย และรางวัลมากกว่าการได้รับการลงโทษ

2.3 ชั้นการกระทำในสิ่งที่คนอื่นเห็นว่าดี (Good Boy Orientation)

เกิดกับบุคคลในช่วงอายุ 10 - 13 ปี ชั้นนี้ตรงกับวัยที่เด็กย่างเข้าสู่วัยรุ่น เด็กจะให้ความสำคัญแก่กลุ่มเพื่อนมาก จะกระทำเพื่อต้องการให้กลุ่มยอมรับ จึงมีการเลียนแบบตัวแบบที่ตนเห็นว่าดีงาม คือเอาอย่างเด็กดี (Good Boy, Nice Girl) เด็กวัยนี้ส่วนใหญ่จะทำตามในสิ่งที่ตนตัดสินใจคนอื่นจะเห็นด้วยหรือยอมรับ เพื่อให้เป็นที่ยอมรับและเป็นที่ยอมรับของกลุ่มเพื่อน สรุปจริยธรรมชั้นนี้ เน้นหนักในด้านการทำตามคนอื่นมากกว่าการคำนึงถึงเรื่องการถูกลงโทษ และการต้องการรางวัล

2.4 ชั้นการทำหน้าที่ทางสังคม (Authority and Social Order

Maintaining Orientation) เกิดกับบุคคลในช่วงอายุ 13 - 16 ปี ชั้นนี้บุคคลจะมีความรู้และประสบการณ์ว่า แต่ละกลุ่มจะมีกฎเกณฑ์ให้สมาชิกยึดถือ มีความเข้าใจในหน้าที่ของตนในกลุ่ม มีศรัทธาต่อกฎเกณฑ์ของกลุ่มมากพอสมควร เข้าใจในบทบาทของผู้อื่น การกระทำที่ถูกต้องจะพิจารณาเพื่อกลุ่มหรือส่วนรวม สรุป จริยธรรมชั้นนี้เน้นเรื่องการทำตามหน้าที่ในหมู่คณะ ทำตามขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม ศีลธรรม มากกว่าการกลัว ถูกลงโทษ หรือทำเพื่อต้องการรางวัลหรือทำตามกลุ่มเพื่อน

2.5 ชั้นการเคารพตนเองหรือการกระทำตามสัญญา (Contractual Legalistic Orientation) เกิดกับบุคคลอายุตั้งแต่ 16 ปีขึ้นไป ชั้นนี้บุคคลพยายามกระทำเพื่อหลบหลีกไม่ให้ถูกตราหน้าว่าเป็นคนขาดเหตุผล เป็นคนไม่แน่นอน ก้าวาหน้าของบุคคลในชั้นนี้ หมายถึง การกระทำตามข้อตกลงหรือให้สัญญาไว้กับผู้อื่น ไม่พยายามฉีกรอนสิทธิของผู้อื่น เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตัว มีความเคารพตนเองและต้องการให้ผู้อื่นเคารพตนเองด้วย

2.6 ชั้นอุดมคติ (Conscience or Principle Orientation) ชั้นนี้บุคคลจะมีอุดมคติ หรือคุณธรรมประจำใจ เช่น มีหิริโอตตัปปะ คือ มีความละอายใจตนเองในการทำชั่ว และเกรงกลัวบาป เป็นบุคคลที่มีการเสียสละเพื่อสังคมอย่างแท้จริง เช่น มหาบุรุษของอินเดีย คือคานธี เป็นต้น

โคลเบอร์กเชื่อว่า พัฒนาการทางจริยธรรมจะดำเนินไปตามขั้นตอน จากขั้นหนึ่งเรื่อยไปถึงขั้นหก จะข้ามขั้นไม่ได้ และพัฒนาการอาจจะกักอยู่ในขั้นใดขั้นหนึ่งก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสามารถทางเชาวน์ปัญญา และสถานการณ์ต่างสังคม โคลเบอร์ก พบว่าบุคคลส่วนใหญ่จะมีพัฒนาการทางจริยธรรม ถึงขั้นหกเท่านั้น

จากการศึกษาวิจัยและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้กล่าวมานั้น ยังไม่ม้งานวิจัยที่ศึกษาพฤติกรรมวัฒนธรรมทางสังคมโดยตรง ดังนั้นผู้วิจัยจึงเสนองานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรม โดยศึกษาตัวแปร เพศ สภาพเศรษฐกิจสังคม และการอบรมเลี้ยงดู

สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า

1. นักเรียนหญิงมีพฤติกรรมวัฒนธรรมทางสังคมมากกว่านักเรียนชาย
2. นักเรียนที่มีสภาพเศรษฐกิจสังคมแตกต่างกัน มีพฤติกรรมวัฒนธรรมทางสังคมแตกต่างกัน

3. การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรม
วัฒนธรรมทางสังคม

4. นักเรียนที่อยู่ในโรงเรียนที่เป็นศูนย์วัฒนธรรม และนักเรียนที่อยู่ในโรงเรียน
ที่ไม่เป็นศูนย์วัฒนธรรม มีพฤติกรรมวัฒนธรรมทางสังคมแตกต่างกัน

5. นักเรียนที่อยู่ในโรงเรียนเอกเทศ (โรงเรียนชาย หรือโรงเรียนหญิง)
และนักเรียนที่อยู่ในโรงเรียนสหศึกษา มีพฤติกรรมวัฒนธรรมทางสังคมแตกต่างกัน

6. เพศของนักเรียน และสภาพเศรษฐกิจสังคมของนักเรียน มีปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน
ต่อพฤติกรรมวัฒนธรรมทางสังคมของนักเรียน

7. นักเรียนที่มีสภาพเศรษฐกิจสังคมแตกต่างกัน ได้รับการถ่ายทอดวัฒนธรรม
ทางสังคม จากครอบครัว สถาบันทางศาสนา และสื่อมวลชน แตกต่างกัน

8. นักเรียนที่อยู่ในโรงเรียนที่เป็นศูนย์วัฒนธรรม และนักเรียนที่อยู่ในโรงเรียน
ที่ไม่เป็นศูนย์วัฒนธรรม ได้รับการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางสังคมจากโรงเรียน แตกต่างกัน

9. นักเรียนที่ได้รับการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางสังคมมาก มีพฤติกรรมวัฒนธรรม
ทางสังคมมากกว่า นักเรียนที่ได้รับการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางสังคมน้อย

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

ประชากร

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ปีการศึกษา 2531 ในเขต กรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ คือนักเรียน 2,500 คนขึ้นไป จำนวน 41 แห่ง จำนวนนักเรียน 15,223 คน (สถิติจากกองแผนงาน กรมสามัญศึกษา)

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชายและนักเรียนหญิงที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ปีการศึกษา 2531 ในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ จำนวนนักเรียน 1,041 คน และมีขั้นตอนในการเลือกกลุ่มตัวอย่างดังต่อไปนี้

1. แบ่งโรงเรียนออกเป็นโรงเรียนที่เป็นศูนย์วัฒนธรรม และโรงเรียนที่ไม่เป็นศูนย์วัฒนธรรม ดังตาราง 1

ตาราง 1 จำนวนโรงเรียนและจำนวนนักเรียนที่เป็นประชากร

ประเภทโรงเรียน	จำนวนโรงเรียน	จำนวนนักเรียน		
		ชาย	หญิง	รวม
โรงเรียนที่เป็น ศูนย์วัฒนธรรม	8	1,905	1,553	3,458
โรงเรียนที่ไม่เป็น ศูนย์วัฒนธรรม	33	5,179	6,586	11,765
รวม	41	7,084	8,139	15,223

2. สุ่มกลุ่มตัวอย่างในแต่ละประเภท (Stratified Random Sampling) โดยกำหนดว่า สุ่มโรงเรียนที่เป็นศูนย์วัฒนธรรมมา 4 โรงเรียน และสุ่มโรงเรียนที่ไม่เป็นศูนย์วัฒนธรรม มา 6 โรงเรียน ดังนั้นจะได้โรงเรียน 10 โรงเรียน

3. ในแต่ละโรงเรียนจะสุ่มมาโรงเรียนละ 3 ห้องเรียน โดยใช้การสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น จำนวน 1,074 คน

4. คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามอย่างสมบูรณ์ได้ 1,041 คน ซึ่งมีรายละเอียดในตาราง 2

ตาราง 2 จำนวนนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

โรงเรียน	ชาย		หญิง		รวม	
	ประชากร	กลุ่ม ตัวอย่าง	ประชากร	กลุ่ม ตัวอย่าง	ประชากร	กลุ่ม ตัวอย่าง
<u>โรงเรียนที่เป็น</u>						
<u>ศูนย์วัฒนธรรม</u>						
1. โรงเรียน เทพศิรินทร์	508	107	-	-	508	107
2. โรงเรียน สตรีวิทยา	-	-	578	114	578	114
3. โรงเรียน ศึกษานารี	-	-	414	108	414	108
4. โรงเรียน บางกะปิ	211	50	289	65	500	115
<u>โรงเรียนที่ไม่เป็น</u>						
<u>ศูนย์วัฒนธรรม</u>						
1. โรงเรียน ทวิธาภิเศก	415	108	-	-	415	108
2. โรงเรียน นนทรีวิทยา	233	41	217	40	450	81
3. โรงเรียน ยานนาวาเวช วิทยาคม	168	32	150	52	318	84

ตาราง 2 (ต่อ)

โรงเรียน	ชาย		หญิง		รวม	
	ประชากร	กลุ่ม ตัวอย่าง	ประชากร	กลุ่ม ตัวอย่าง	ประชากร	กลุ่ม ตัวอย่าง
8. โรงเรียน จิโนรสวิทยา- สัย	157	18	232	71	389	89
9. โรงเรียน คอนเมือง ทหารอากาศ บำรุง	173	45	222	74	395	119
10. โรงเรียน บดินทร์เคชา "สิงห์ สิงห เตปี"	226	53	264	63	530	116
รวม	2,131	454	2,366	587	4,497	1,041

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ประกอบด้วยแบบสอบถาม ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบกรอกข้อมูลเกี่ยวกับตัวนักเรียนในเรื่อง เพศและสภาพเศรษฐกิจสังคมของนักเรียน

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถาม การถ่ายทอดวัฒนธรรมทางสังคม จากสภาพแวดล้อม
4 ประเภท ได้แก่ ครอบครัว โรงเรียน สถาบันทางศาสนา และสื่อมวลชน มีจำนวน 20 ข้อ

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถาม พฤติกรรมวัฒนธรรมทางสังคม เรื่องความเคารพ
เชื่อฟังผู้ใหญ่ ความมีมารยาทในการพูด ความมีระเบียบวินัย และความรับผิดชอบ มีจำนวน
20 ข้อ

ตอนที่ 4 เป็นแบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย การอบรมเลี้ยงดู
แบบเข้มงวดกวดขัน และการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย มีจำนวน 60 ข้อ

การสร้างเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือ มีวิธีการสร้างดังนี้

1. แบบกรอกข้อมูลเกี่ยวกับตัวนักเรียน ซึ่งมีรายละเอียดเกี่ยวกับเพศของนักเรียน
และสภาพเศรษฐกิจสังคมของนักเรียน ได้จากการให้นักเรียนกรอกข้อมูล มีเกณฑ์ในการประเมิน
ดังนี้

1.1 สภาพเศรษฐกิจสังคม ของบิดา^{มารดา}หรือผู้ปกครองนักเรียน วัดได้จาก

1.1.1 อาชีพ ได้แบ่งอาชีพตามระดับความรับผิดชอบ ความสามารถ
และทักษะ อาชีพซึ่งมีความสัมพันธ์กับสติปัญญา การศึกษา และสถานภาพทางเศรษฐกิจของ
บุคคล โดยพิจารณาจากการแบ่งของ โร (เป็นสุวรรณ เทสยานนท์. 2526 : 36 - 37 ;
อ้างอิงมาจาก Roe. 1966 : 149 - 152) ซึ่งแบ่งอาชีพออกเป็น 5 ระดับ คือ

1.1.1.1 อาชีพระดับวิชาชีพ (Professional) กำหนด
คะแนน 5 คะแนน มีความรู้ตั้งแต่ปริญญาตรีขึ้นไป ลักษณะงาน เป็นงานที่ต้องอาศัยความรับผิดชอบ
สูง เช่น วิศวกร สถาปนิก นายธนาคาร เกษตรกร ทันตแพทย์ อาจารย์สอนในระดับ
ประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษา เป็นต้น

1.1.1.2 อาชีพระดับกึ่งวิชาชีพ (Semi - Professional)
กำหนดคะแนน 4 คะแนน ได้แก่ งานที่ต้องอาศัยความรู้ระดับวิทยาลัย เป็นงานที่เกี่ยวข้อง
การนำแผนงานไปปฏิบัติ อาชีพในระดับนี้ได้แก่ เลขานุการส่วนตัว บรรณารักษ์ห้องสมุด

นักเทคนิคการแพทย์ ผู้จัดการร้านเล็ก ๆ ผู้ประกาศรายการทางสถานีโทรทัศน์ เกษตรกร
ที่เป็นเจ้าของฟาร์มและไร้ เป็นต้น

1.1.1.3 อาชีพที่ต้องอาศัยทักษะ (Skilled) กำหนด
คะแนน 3 คะแนน มีการฝึกฝนและมีประสบการณ์เฉพาะ เช่น อาชีพช่างตัดเสื้อ ช่างตัดผม
พนักงานขายของ ผู้ช่วยพยาบาล เป็นต้น

1.1.1.4 อาชีพกึ่งทักษะ (Semi - Skilled)
กำหนดคะแนน 2 คะแนน เป็นอาชีพที่บุคคลมีโอกาสเป็นตัวของตัวเอง มีความคิดริเริ่มน้อย
เช่น อาชีพขับรถ คนรับใช้ เสมียนพิมพ์คนงานก่อสร้าง เป็นต้น

1.1.1.5 อาชีพที่ไม่ต้องอาศัยทักษะและการฝึกฝน
(Unskilled) กำหนดคะแนน 1 คะแนน ลักษณะของงานอาชีพระดับนี้ จะเป็นการทำตาม
คำสั่งง่าย ๆ เช่น อาชีพกวาดถนน หอของ ขุดถนน และนักรการ เป็นต้น

1.1.2 การศึกษา เมื่อพิจารณาจากโครงการสำรวจภาวะทาง
เศรษฐกิจ สังคม และประชากร ของกรุงเทพมหานคร ปี 2525 (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
2526 : 68) ร้อยละ 13.1 ของหัวหนากครัวเรือน ไม่เคยได้รับการศึกษาในโรงเรียน
ร้อยละ 5.9 เรียนต่ำกว่าชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ร้อยละ 62.7 จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 -
ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 18.1 เรียนสูงกว่าชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ดังนั้นการแบ่ง
การศึกษา จึงพิจารณาได้ดังนี้

1.1.2.1 ต่ำกว่าชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 กำหนด 1 คะแนน

1.1.2.2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

กำหนด 2 คะแนน

1.1.2.3 ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายขึ้นไป กำหนด 3 คะแนน

1.1.3 รายได้ ในเขตกรุงเทพมหานคร รวมทั้งจังหวัดนนทบุรี
ปทุมธานี และสมุทรปราการ นั้น ในการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ระดับ โดยถือเอารายได้เฉลี่ย
ของประชากรนอกเคาน์ตครัวเรือน ในปี พ.ศ.2524 จากรายได้ที่เป็นค่าแรงและเงินเดือน
(สำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี. 2528 : 68) มีรายได้เฉลี่ยจำนวน
2,712 บาทต่อเดือน ดังนั้นจึงกำหนดคะแนนดังนี้

1.1.3.1 ต่ำกว่า 2,700 บาท กำหนด 1 คะแนน

1.1.3.2 2,700 - 5,700 บาท กำหนด 2 คะแนน

1.1.3.3 5,701 บาทขึ้นไป กำหนด 3 คะแนน

1.2 จากข้อมูลอาชีพ การศึกษา และรายได้ เมื่อกำหนดคะแนนและนำคะแนนมารวมกันแล้ว (สำหรับข้อมูลในเรื่องอาชีพและการศึกษา ถ้านักเรียนกรอกข้อมูลทั้งบิดาและมารดา ให้คิดคะแนนเฉลี่ย) แบ่งออกเป็นระดับเศรษฐกิจสังคม สูง ปานกลาง และต่ำ คือ

1.2.1 ระดับ 1 สภาพเศรษฐกิจสังคมต่ำ มีคะแนนอยู่ระหว่าง 3 - 5 คะแนน

1.2.2 ระดับ 2 สภาพเศรษฐกิจสังคมปานกลาง มีคะแนนอยู่ระหว่าง 6 - 8 คะแนน

1.2.3 ระดับ 3 สภาพเศรษฐกิจสังคมสูง มีคะแนนอยู่ระหว่าง 9 - 11 คะแนน

1.3 เมื่อกำหนดค่าของดัชนีแต่ละตัวเป็นคะแนนแล้ว จึงนำแบบสอบถามไปให้กลุ่มตัวอย่างตอบ แล้วนำคำตอบมาพิจารณาให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

2. แบบสอบถามการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางสังคม เป็นแบบสอบถามวัฒนธรรมทางสังคมที่ได้รับถ่ายทอดจากสภาพแวดล้อม 4 ประเภท ได้แก่ ครอบครัว โรงเรียน สถาบันทางศาสนา และสื่อมวลชน จำนวน 20 ข้อ มีวิธีการสร้างดังนี้

2.1 ศึกษาจากเอกสารทางวัฒนธรรม แนวการศึกษาวัฒนธรรม (กรมการวัฒนธรรม . 2497) ศีลธรรมและวัฒนธรรมไทย (กรมการศาสนา. 2521) คู่มือครูจริยศึกษา (กรมการศาสนา. 2521) หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (กระทรวงศึกษาธิการ. 2525) คู่มืออบรมวัฒนธรรมไทย ระดับมัธยมศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. 2525) คู่มือวิทยากรกับการปลูกฝังและสร้างเสริมค่านิยม (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. 2528)

2.2 สร้างแบบสอบถาม โดยวิธีกำหนดเป็นพฤติกรรม ซึ่งมีลักษณะดังนี้

2.2.1 เป็นพฤติกรรมวัฒนธรรมทางสังคม ที่นักเรียนมีโอกาสประสบในชีวิตของตน

2.2.2 แต่ละพฤติกรรม นักเรียนสามารถรายงานได้ว่า ครอบครัว โรงเรียน สถาบันศาสนา และสื่อมวลชน ได้ถ่ายทอดวัฒนธรรมทางสังคม โดยวิธีอบรมสั่งสอน ทำเป็นตัวอย่าง ตลอดจนการปลูกฝัง เผยแพร่ ชักจูง เสนอแนะ แก่นักเรียนบ่อยครั้งเพียงไร

2.3 พฤติกรรมที่กำหนดให้ จำนวนทั้งสิ้น 20 ข้อ เป็นพฤติกรรมที่นักเรียนได้รับถ่ายทอดวัฒนธรรมทางสังคมจากครอบครัว โรงเรียน สถาบันทางศาสนา และสื่อมวลชน ได้แก่

2.3.1 การเคารพนับถือ เชื่อฟัง บิดา มารดา ญาติผู้ใหญ่

2.3.2 การเคารพเชื่อฟัง ครู อาจารย์

2.3.3 การปฏิบัติตามคำสั่งของ บิดา มารดา ครู อาจารย์

2.3.4 การเข้าร่วมกิริยา วาจา

2.3.5 การยกย่องนับถือผู้มีพระคุณ

2.3.6 การพูดด้วยถ้อยคำสุภาพ

2.3.7 การพูดที่เหมาะสมกับบุคคลและโอกาส

2.3.8 การไม่พูดเท็จ

2.3.9 การพูดความจริง และพูดแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์

2.3.10 การกล่าวคำขอบคุณ เมื่อได้รับความอนุเคราะห์และขอโทษ

เมื่อได้กระทำผิดพลาด

2.3.11 การรักษาความสะอาดร่างกาย เสื้อผ้า และที่อยู่อาศัย

2.3.12 การปฏิบัติตนตามระเบียบและข้อบังคับของหมู่คณะ

2.3.13 การควบคุมตนเองให้มีวินัย และประพฤติเรียบร้อย

2.3.14 การละเว้นกระทำชั่วทางกาย วาจา และใจ

2.3.15 การปฏิบัติตามขนบธรรมเนียม และกฎหมายของบ้านเมือง

- 2.3.16 การปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต
- 2.3.17 การทำงานที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มความสามารถ
- 2.3.18 การตรงต่อเวลาในการนัดหมาย
- 2.3.19 การเชื่อในกฎแห่งกรรม คือทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว
- 2.3.20 การยอมรับผิดชอบในผลการกระทำของตน

2.4 ลักษณะแบบสอบถาม แบบสอบถามทั้ง 20 ข้อ เป็นมาตราส่วน
ประมาณค่า 5 ขว้าง ดังนี้คือ

- ก บ่อยครั้งมาก (แทบไม่เคยขาดเลย)
- ข บ่อย (มีวันนาน ๆ ครั้ง)
- ค ปานกลาง (ทำครั้งหนึ่ง ไม่ทำครั้งหนึ่ง)
- ง น้อยครั้ง (นาน ๆ จึงจะทำสักครั้งหนึ่ง)
- จ ไม่เคยเลย (ไม่ได้ทำเลย)

การตอบแบบสอบถาม ให้นักเรียนประเมินว่านักเรียนได้รับการถ่ายทอด
พฤติกรรมวัฒนธรรมทางสังคม ตั้งแต่อดีตจนถึงขณะที่ตอบแบบสอบถามนี้ บ่อยครั้ง
เพียงไร

- 2.5 การกำหนดคะแนน ผู้วิจัยมีเกณฑ์การตรวจให้คะแนนดังนี้
บ่อยครั้งมาก	ได้ 4 คะแนน
บ่อย	ได้ 3 คะแนน
ปานกลาง	ได้ 2 คะแนน
น้อยครั้ง	ได้ 1 คะแนน
ไม่เคยเลย	ได้ 0 คะแนน

ตัวอย่างแบบสอบถาม

พฤติกรรมต่อไปนี้ นักเรียนเคยได้รับการอบรม สั่งสอน ทำเป็นตัวอย่าง การปลูกฝัง จักจง และเสนอแนะ จากครอบครัว โรงเรียน สถาบันทางศาสนา และสื่อมวลชน บ่อย ครั้งเพียงไร

พฤติกรรม	ครอบครัว					โรงเรียน					สถาบันศาสนา					สื่อมวลชน				
	ก	ข	ค	ง	จ	ก	ข	ค	ง	จ	ก	ข	ค	ง	จ	ก	ข	ค	ง	จ
1. การประหยัดและออม																				
2. ความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์																				
3. ความซื่อสัตย์สุจริต																				
4. ความซื่อสัตย์สุจริต																				
5. ศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง																				

3. แบบสอบถามพฤติกรรมวัฒนธรรมทางสังคม เป็นแบบสอบถามวัดพฤติกรรม ความเคารพเชื่อฟังผู้ใหญ่ พฤติกรรมความมีมารยาทในการพูด พฤติกรรมความมีระเบียบ วินัย และพฤติกรรมความรับผิดชอบ โดยวัดการแสดงพฤติกรรมจากสถานการณ์ที่ผู้วิจัย สร้างขึ้น จำนวน 20 ข้อ มีวิธีการสร้างดังนี้

3.1 ศึกษาจากเอกสารทางวัฒนธรรม แนวการศึกษาวัฒนธรรม (กรม การวัฒนธรรม. 2497) ศีลธรรมและวัฒนธรรมไทย (กรมการศาสนา. 2521) คู่มือ ครูจริยศึกษา (กรมการศาสนา. 2521) หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (กระทรวงศึกษาธิการ. 2525) คู่มืออบรมวัฒนธรรมไทย ระดับมัธยมศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. 2525) คู่มือวิทยากรกับการปลูกฝัง และสร้างเสริมค่านิยม (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. 2528) และ งานวิจัยเกี่ยวกับค่านิยมพื้นฐานของ กนิษดา วิริยะ (2526) ปิ่นสุวรรณ เทสยานนท์ (2526) เพื่อนำประเด็นสำคัญมาสร้างเป็นแบบสอบถาม

3.2 สร้างแบบสอบถาม โดยวิธีกำหนดพฤติกรรมซึ่งมีลักษณะดังนี้

3.2.1 เป็นพฤติกรรมที่นักเรียนมีโอกาสกระทำในชีวิตของคน

3.2.2 นิยามพฤติกรรม ในการวิจัยครั้งนี้ได้นิยามในแง่ของพฤติกรรมที่สามารถจะสังเกตได้ หรือนิยามด้วยภาษาของการกระทำ (Action word) เท่านั้น ไม่ครอบคลุมคุณสมบัติอื่น ๆ คือความรู้ ความคิด และความรู้สึกนึกคิด ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3.2.3 สร้างประโยคพฤติกรรม โดยที่ความออกมาเป็นการกระทำ ประพฤติ หรือปฏิบัติ ทั้งนี้อาศัยแบบในการที่ความที่สังเกตได้และวัดผลได้ของคิบลอร์ และคนอื่น ๆ (Kibler and others. 1974 : 188 - 194) เป็นแนวทาง

3.3 สถานการณ์ที่กำหนดให้ จำนวนทั้งสิ้น 20 สถานการณ์ มีดังนี้

3.3.1 สถานการณ์ที่ 1 - 5 เป็นสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมความเคารพเชื่อฟังผู้ใหญ่

สถานการณ์ที่ 1 การแสดงความเคารพบิดา มารดา และญาติผู้ใหญ่

สถานการณ์ที่ 2 การแสดงความเคารพครู อาจารย์

สถานการณ์ที่ 3 การเชื่อฟังและปฏิบัติตามคำสั่งของบิดามารดา

สถานการณ์ที่ 4 การสำรวมกิริยาวาจาต่อ ครู อาจารย์

สถานการณ์ที่ 5 การนับถือบิดา มารดา

3.3.2 สถานการณ์ที่ 6 - 10 เป็นสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมความมีมารยาทในการพูด

สถานการณ์ที่ 6 การรู้จักใช้ภาษาพูดให้เหมาะสมกับกาลเทศะ

สถานการณ์ที่ 7 การกล่าวคำขอบคุณ เมื่อได้รับความอนุเคราะห์จากผู้อื่น ๆ

สถานการณ์ที่ 8 การไม่กล่าวร้ายหรือล่วงเกินผู้อื่น

สถานการณ์ที่ 9 การพูดด้วยถ้อยคำที่สุภาพ

สถานการณ์ที่ 10 การพูดความจริง และพูดในสิ่งที่ เป็นประโยชน์

3.3.3 สถานการณ์ 11 - 15 เป็นสถานการณ์เกี่ยวกับพฤติกรรม
ความระเียบวินัย

สถานการณ์ 11 การรักษาระเบียบวินัยของสถานศึกษา
และห้องเรียน

สถานการณ์ 12 การดูแลความสะอาดและความเรียบร้อย
ของเครื่องแต่งกาย

สถานการณ์ 13 การยอมรับและเคารพข้อตกลง

สถานการณ์ 14 การไม่ทุจริตในการสอบ

สถานการณ์ 15 การรักษาและไม่ทำลายสาธารณสมบัติ

3.3.4 สถานการณ์ 16 - 20 เป็นสถานการณ์เกี่ยวกับพฤติกรรม
ความรับผิดชอบ

สถานการณ์ 16 การมีความรับผิดชอบต่อการทำงานที่ได้รับ
มอบหมาย

สถานการณ์ 17 การรู้จักหน้าที่ และปฏิบัติหน้าที่อย่างดี
ในการทำงาน

สถานการณ์ 18 การตรงต่อเวลาในการนัดหมาย

สถานการณ์ 19 การยอมรับผิดในผลการกระทำของตนเอง

สถานการณ์ 20 การมีความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่

ตัวอย่างแบบสอบถาม

1. สมพงษ์นึกกับเพื่อนไว้ว่า จะไปรับที่สำที่โรงเรียนในวันหยุด ขณะนี้สมพงษ์แต่งตัวเสร็จ
จะออกไปจากบ้าน บังเอิญคุณแม่มีธุระจำเป็น ขอร้องให้สมพงษ์ไปซื้อของหลายอย่างให้
ตลาด นักเรียนคิดว่าสมพงษ์ควรจะปฏิบัติอย่างไร
 - ก. โทรทักเพื่อนนึกกับเพื่อน แล้วจึงไปซื้อของให้คุณแม่
 - ข. วานให้น้องไปซื้อของแทนตน พร้อมส่งแรงเหตุผล
 - ค. นึกคุณเฒ่า ขอไปซื้อของฝากก่อน แล้วจะกลับมาซื้อของให้

- ง. บอกคุณแม่ให้ใช้คนอื่นไปซื้อของแทนตน
 - จ. ปฏิเสธ และให้เหตุผลว่ามีนัดที่จำเป็นและสำคัญ
2. วันนี้ มีระมาโรงเรียนสาย เนื่องจากจราจรติดขัด ทำให้มีเวลาทำความสะอาดห้องเรียนไม่ทั่วถึง จึงถูกครูตำหนิ และเพื่อน ๆ บางคนว่าเขาไม่ทำความสะอาดห้องเรียน นักเรียนคิดว่าวิธีควรจะปฏิบัติอย่างไร
- ก. รีบทำความสะอาดอีกครั้งหนึ่ง เนื่องจากห้องเรียนไม่สะอาดจริง
 - ข. ขอร้องให้เพื่อน ๆ ช่วยทำความสะอาด เนื่องจากมีเวลาน้อย
 - ค. ชี้แจงให้ครูทราบบ และบอกเพื่อนให้เข้าใจ ที่ตนมาโรงเรียนสาย
 - ง. บอกเพื่อนว่า ครังต่อไปจะทำให้สะอาดถ้ามีเวลามากกว่านี้
 - จ. วางเฉยเพราะเป็นเรื่องสุวิสัย

3.4 แบบสอบถามพฤติกรรมวัฒนธรรมทางสังคม ซึ่งกำหนดเป็นสถานการณืคำถาม จำนวน 20 ข้อ นั้น แต่ละสถานการณ์มีคำตอบเป็นตัวเลือก 5 ตัวเลือก ซึ่งบ่งถึงพฤติกรรมวัฒนธรรมทางสังคมที่ผู้ตอบแสดงปฏิกิริยา ต่อสถานการณ์นั้น ๆ ตัวเลือกแบ่งออกเป็น 5 ระดับ ได้แก่

3.4.1 ระดับ 1 หมายถึง พฤติกรรมที่คนทั่วไปไม่ยอมรับ และไม่ควรมิปฏิบัติ ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง หรือสังคม จำเป็นต้องได้รับการปรับปรุงแก้ไขอย่างยิ่ง

3.4.2 ระดับ 2 หมายถึง พฤติกรรมที่คนทั่วไปไม่ยอมรับ และไม่ควรมิปฏิบัติ เพราะไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองหรือสังคม ควรได้รับการแก้ไข

3.4.3 ระดับ 3 หมายถึง พฤติกรรมที่คนทั่วไปยอมรับว่าการปฏิบัติดังกล่าวเกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคมปานกลาง

3.4.4 ระดับ 4 หมายถึง พฤติกรรมที่คนทั่วไปยอมรับว่าปฏิบัติได้ เพราะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง และสังคม แต่ยังมีพฤติกรรมที่ควรปฏิบัติได้อีกกว่า

3.4.5 ระดับ 5 หมายถึง พฤติกรรมที่คนทั่วไปยอมรับว่าถูกต้องมากที่สุด สมควรปฏิบัติ เพราะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคมมาก

3.5 กำหนดค่าคะแนนของแบบสอบถาม ตามระดับพฤติกรรมดังนี้

พฤติกรรมระดับ 1 ให้ค่า 1 คะแนน

พฤติกรรมระดับ 2 ให้ค่า 2 คะแนน

พฤติกรรมระดับ 3 ให้ค่า 3 คะแนน

พฤติกรรมระดับ 4 ให้ค่า 4 คะแนน

พฤติกรรมระดับ 5 ให้ค่า 5 คะแนน

4. แบบสอบถามการเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย การเลี้ยงดูแบบเข้มงวด

กวดขัน และการเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย มีจำนวน 60 ข้อ ผู้วิจัยได้ใช้แบบทดสอบการอบรมเลี้ยงดูของ สมาน กำเนิด (2520) ซึ่งศึกษาเรื่องการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ที่มีผลต่อการปรับตัวของเด็ก มีคำถามทั้งสิ้น 60 คำถาม แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อ 1 - 20 เป็นข้อความเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย

ตอนที่ 2 ข้อ 21 - 40 เป็นข้อความเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน

ตอนที่ 3 ข้อ 41 - 60 เป็นข้อความเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย

แต่ละข้อความ มีคำตอบอยู่ท้ายข้อความ เป็นคำตอบแบบมาตราส่วนประมาณ

ค่า ชนิด 5 คำตอบ แบบทดสอบชุดนี้ สมาน กำเนิด (2520) นำมาจาก คณีย งามมานะ (2518) และอรนุช หลิมประเสริฐ (2519) ซึ่งสร้างขึ้นเพื่อใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย สมานกำเนิด ได้นำแบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดูฉบับนี้ไปทดสอบนักเรียนโรงเรียนวัดลาดหญ้า "ลาดหญ้าวิทยา" จำนวน 30 คน เพื่อหาความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ โดยใช้สูตร Coefficient Alpha (Nunnally. 1967 : 196) ปรากฏว่าได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ 0.8100 แสดงว่าแบบทดสอบการอบรมเลี้ยงดูที่ใช้ในการทดสอบครั้งนี้มีความเชื่อมั่นสูงพอสมควรที่จะใช้ในการวิจัยได้

ผู้วิจัยได้นำแบบทดสอบการอบรมเลี้ยงดูของ สมาน กำเนิด มาปรับปรุง รายละเอียดบางข้อ เพื่อให้เหมาะสมที่จะใช้เป็นแบบสอบถามนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในการวิจัยครั้งนี้

5. การดำเนินการสร้างแบบสอบถาม

5.1 แบบสอบถามการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางสังคม 20 ข้อ

5.2 แบบสอบถามพฤติกรรมวัฒนธรรมทางสังคม 20 ข้อ

ผู้วิจัยนำไปให้คณะกรรมการที่ปรึกษาปริญญาโทตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา แล้วนำแบบสอบถามมาแก้ไขปรับปรุงอีกครั้งหนึ่ง

6. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามทั้ง 40 ข้อ ไปให้ผู้เชี่ยวชาญทางด้านการศึกษาคติวิทยา และวัฒนธรรม จำนวน 5 คน พิจารณาหาความเที่ยงตรงเชิงประจักษ์ (Face Validity) ตามเนื้อหา สถานการณ์ และพฤติกรรม หลังจากนั้นนำมาปรับความชัดเจนทางภาษา แล้วนำไปทดลองสอบถามนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเบญจมราชานุสรณ์ อำเภอเมืองฯ จังหวัดนนทบุรี ซึ่งมีลักษณะคล้ายกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 40 คน เพื่อปรับปรุงแบบสอบถามให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

ดร.วีระ บำรุงรักษ์ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

ดร.เกียรติศักดิ์ อิชยานันท์ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ

ผศ.ดร.พิสิทธิ์ สารวิจิตร บัณฑิตวิทยาลัย มศว.ประสานมิตร

รศ.ดร.ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ คณะศึกษาศาสตร์ มศว.ประสานมิตร

อาจารย์ระงับ วัณนะสิงห์ กองการสัมพันธ์ต่างประเทศ สำนักงานปลัด

กระทรวงศึกษาธิการ

การหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

ผู้วิจัยได้หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามแต่ละฉบับจากกลุ่มตัวอย่างจริง จำนวน 1,041 คน ได้ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นดังตาราง 3

ตาราง 3 ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของแบบสอบถามการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางสังคม
แบบสอบถามพฤติกรรมวัฒนธรรมทางสังคม แบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดู

แบบสอบถาม	สัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น
การถ่ายทอดวัฒนธรรมทางสังคม	
จากครอบครัว	0.91
จากโรงเรียน	0.91
จากสถาบันทางศาสนา	0.93
จากสื่อมวลชน	0.93
พฤติกรรมวัฒนธรรมทางสังคม	0.82
การอบรมเลี้ยงดู	
แบบปล่อยปละละเลย	0.84
แบบเข้มงวดกวดขัน	0.85
แบบประชาธิปไตย	0.91

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยออกเก็บข้อมูลด้วยตัวเอง หลังจากที่ได้ไปขอความร่วมมือจากผู้อำนวยการโรงเรียนและครูประจำชั้นแล้ว โดยนำแบบสอบถามไปให้นักเรียนทำในชั้นเรียน ผู้วิจัยอธิบายวิธีการตอบ พร้อมทั้งยกตัวอย่างประกอบคำชี้แจงในแบบสอบถาม และดูแลให้นักเรียนตอบให้ครบทุกข้อ

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. นำแบบสอบถามที่สมบูรณ์มาตรวจให้คะแนนตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้
2. แยกประเภทแบบสอบถาม จำแนกตามตัวแปรที่จะวิเคราะห์
3. วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการทางสถิติ
4. เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์คะแนนที่เกี่ยวกับปริมาณพฤติกรรมวัฒนธรรมทางสังคมของนักเรียน

1. การเปรียบเทียบพฤติกรรมวัฒนธรรมทางสังคมระหว่าง
 - 1.1 นักเรียนชายและหญิง
 - 1.2 นักเรียนที่มีสภาพเศรษฐกิจสังคมแตกต่างกัน
 - 1.3 นักเรียนที่อยู่ในโรงเรียนซึ่งเป็นศูนย์วัฒนธรรม และไม่เป็นศูนย์วัฒนธรรม
 - 1.4 นักเรียนที่อยู่ในโรงเรียนเอกชน และนักเรียนที่อยู่ในโรงเรียนสหศึกษา
 - 1.5 นักเรียนที่ได้รับการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางสังคมมาก และนักเรียนที่ได้รับการ

การถ่ายทอดวัฒนธรรมทางสังคมน้อย

โดยใช้สถิติค่า t -test (Ferguson. 1971 : 152)

2. การศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพศของนักเรียน และสภาพเศรษฐกิจของนักเรียน โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวน 2 ทาง (Two - Way Analysis of Variance) ที่ระดับความมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 การวิเคราะห์ใช้โปรแกรมสำเร็จรูป Statistical Package for the Social Science (SPSS) ถ้าพบว่า F-test มีนัยสำคัญการพิจารณาเปรียบเทียบรายคู่จะใช้วิธีการทดสอบของ เชฟเฟ (Scheffe)

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์คะแนนที่ได้เกี่ยวกับปริมาณการได้รับการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางสังคม
ของนักเรียน

1. การเปรียบเทียบปริมาณการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางสังคมของนักเรียน ระหว่าง

1.1 นักเรียนที่มีสภาพเศรษฐกิจสังคมแตกต่างกัน

1.2 นักเรียนที่อยู่ในโรงเรียนซึ่งเป็นศูนย์วัฒนธรรม และไม่เป็นศูนย์วัฒนธรรม

โดยใช้สถิติ ค่าที่ t-test (Ferguson. 1971 : 152)

ตอนที่ 3 การหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Coefficient) ระหว่าง
นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย กับพฤติกรรมวัฒนธรรมทางสังคมของ
นักเรียน โดยใช้วิธี Product Moment Correlation โดยใช้สูตร (Ferguson.
1971 : 102)

$$r = \frac{N\sum XY - \sum X \sum Y}{\sqrt{[N\sum X^2 - (\sum X)^2][N\sum Y^2 - (\sum Y)^2]}}$$

เมื่อ r แทน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์

$\sum XY$ แทน ผลรวมของผลคูณของคะแนน X กับ Y

$\sum X, \sum Y$ แทน ผลรวมทั้งหมดของคะแนน X กับคะแนน Y ตามลำดับ

$\sum X^2, \sum Y^2$ แทน ผลรวมของคะแนนแต่ละตัวยกกำลังสอง

N แทน จำนวนนักเรียนในกลุ่ม

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. หาค่าสถิติพื้นฐานดังต่อไปนี้

1.1 คะแนนเฉลี่ย (Mean) คำนวณจากสูตร (Ferguson. 1971 : 45)

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

เมื่อ $\bar{X}$	แทน คะแนนเฉลี่ย
ΣX	แทน ผลรวมทั้งหมดของคะแนนดิบ
N	แทน จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

1.2 คำนวณแปรปรวน (Variance) โดยใช้สูตร (Ferguson.

1971 : 62)

$$s^2 = \frac{N\Sigma X^2 - (\Sigma X)^2}{N(N-1)}$$

เมื่อ s^2	แทน ความแปรปรวน
ΣX	แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
ΣX^2	แทน ผลรวมของคะแนนแต่ละตัวยกกำลังสอง
N	แทน จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

2. ทดสอบนัยสำคัญของความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของตัวแปรสองตัวแปร
โดยใช้สูตร t-test (Ferguson. 1971 : 152)

$$t = \frac{\bar{X}_1 - \bar{X}_2}{\sqrt{\frac{s_1^2}{N_1} + \frac{s_2^2}{N_2}}}$$

$$df = \frac{\left(\frac{s_1^2}{n_1} + \frac{s_2^2}{n_2} \right)^2}{\frac{\left(\frac{s_1^2}{n_1} \right)^2}{n_1 - 1} + \frac{\left(\frac{s_2^2}{n_2} \right)^2}{n_2 - 1}}$$

เมื่อ	t	แทน ค่าความแตกต่างระหว่างคะแนนเฉลี่ยของตัวแปร
	$\bar{X}_1, \bar{X}_2$	แทน ค่าคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2 ตามลำดับ
	S_1^2, S_2^2	แทน ค่าความแปรปรวนของกลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2
		ตามลำดับ
	N_1, N_2	แทน จำนวนคนในกลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

จากการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

1. ค่านิยมพื้นฐานของคะแนนพฤติกรรมวัฒนธรรมทางสังคมแต่ละด้าน และรวมทุกด้านของนักเรียนในกลุ่มรวม
2. ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมวัฒนธรรมทางสังคมด้านความเคารพเชื่อฟังผู้ใหญ่ ความมีมารยาทในการพูด ความมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ และรวมทุกด้าน ระหว่างตัวแปรเพศ สภาพเศรษฐกิจสังคม ประเภทการอบรมเลี้ยงดู โรงเรียนที่เป็นศูนย์วัฒนธรรม และโรงเรียนที่ไม่เป็นศูนย์วัฒนธรรม โรงเรียนเอกชน และโรงเรียนสหศึกษา และปริมาณการได้รับการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางสังคมจากสภาพแวดล้อม 4 ประเภท
3. ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางสังคมจากสภาพแวดล้อมแต่ละประเภทและรวมทั้ง 3 ประเภท ได้แก่ ครอบครัว สถาบันศาสนา และสื่อมวลชน ระหว่างนักเรียนที่มีสภาพเศรษฐกิจสังคมต่างกัน และเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางสังคมจากโรงเรียน ระหว่างโรงเรียนที่เป็นศูนย์วัฒนธรรม และไม่เป็นศูนย์วัฒนธรรม
4. ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนการอบรมเลี้ยงดูแบบต่างๆ กับคะแนนพฤติกรรมวัฒนธรรมทางสังคมแต่ละด้านและรวมทุกด้าน

สัญลักษณ์และอักษรย่อในการวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อความสะดวกในการนำเสนอและแปลความหมายผลการวิเคราะห์ข้อมูล และเพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกัน จึงกำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

n	แทน	จำนวนคนในตัวอย่างกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง
$\bar{X}$	แทน	ค่าเฉลี่ย
S.D.	แทน	ความแปรปรวนของคะแนน
t	แทน	ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาใน t(t-distribution)
df	แทน	ค่าของชั้นแห่งความเป็นอิสระ (degree of freedom)
SS	แทน	ผลรวมของกำลังสอง (Sum of Square)
MS	แทน	ค่าเฉลี่ยกำลังสอง (Mean Square)
F	แทน	ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาใน F (F-distribution)
*	แทน	มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

รายละเอียดผลการวิจัยได้เสนอตามตารางดังต่อไปนี้

ตาราง 4 ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนพฤติกรรมวัฒนธรรมทางสังคมแต่ละด้าน และรวมทุกด้านของนักเรียนในกลุ่มรวม

พฤติกรรมวัฒนธรรมทางสังคม	n	$\bar{X}$	S.D.
ความเคารพเชื่อฟังผู้ใหญ่	1041	22.12	2.69
ความมีมารยาทในการพูด	1041	21.44	2.79
ความมีระเบียบวินัย	1041	21.00	3.65
ความรับผิดชอบ	1041	20.60	3.55
รวมทุกด้าน	1041	85.16	10.03

ตาราง 5 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมวัฒนธรรมทางสังคมแต่ละด้านและรวมทุกด้าน ระหว่างนักเรียนชายกับนักเรียนหญิง

พฤติกรรม	ชาย			หญิง			t
	n	$\bar{X}$	S.D.	n	$\bar{X}$	S.D.	
ความเคารพเชื่อฟังผู้ใหญ่	454	21.67	3.17	584	22.49	2.15	-4.95*
ความมีมารยาทในการพูด	454	20.87	3.35	584	21.91	2.07	-6.17*
ความมีระเบียบวินัย	454	20.02	4.31	584	21.77	2.76	-7.92*
ความรับผิดชอบ	454	19.74	3.93	584	21.30	2.98	-7.29*
รวมทุกด้าน	454	82.31	11.88	584	87.49	7.37	-8.61*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล จากตาราง 5 ปรากฏว่า นักเรียนหญิงมีพฤติกรรมวัฒนธรรมทางสังคมในแต่ละด้านและรวมทุกด้าน มากกว่านักเรียนชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 6 วิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนพฤติกรรมวัฒนธรรมทางสังคมแต่ละด้าน และรวมทุกด้าน เมื่อพิจารณาคำถามตัวแปรสภาพเศรษฐกิจสังคมของนักเรียน

พฤติกรรม	แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ความเคารพเชื่อฟังผู้ใหญ่	ระหว่างกลุ่ม	2	1.33	.67	.09
	ภายในกลุ่ม	1032	7458.84	7.23	
	รวม	1034	7460.17		
ความมีมารยาทในการพูด	ระหว่างกลุ่ม	2	28.03	14.01	1.81
	ภายในกลุ่ม	1032	8001.52	7.75	
	รวม	1034	8029.59		
ความมีระเบียบวินัย	ระหว่างกลุ่ม	2	14.95	7.48	.56
	ภายในกลุ่ม	1032	13669.83	13.25	
	รวม	1034	13684.78		
ความรับผิดชอบ	ระหว่างกลุ่ม	2	11.82	5.91	.47
	ภายในกลุ่ม	1032	12949.14	12.55	
	รวม	1034	12960.95		
รวมทุกด้าน	ระหว่างกลุ่ม	2	85.73	42.87	.43
	ภายในกลุ่ม	1032	103371.15	100.17	
	รวม	1034	103456.88		

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล จากตาราง 6 ปรากฏว่านักเรียนที่มีสภาพเศรษฐกิจสังคมแตกต่างกัน มีพฤติกรรมวัฒนธรรมทางสังคมแต่ละด้านและรวมทุกด้านไม่แตกต่างกัน

ตาราง 7 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนพฤติกรรมวัฒนธรรมทางสังคม
ของนักเรียนแต่ละด้าน กับการอบรมเลี้ยงดูทั้ง 3 แบบ

พฤติกรรม	การอบรมเลี้ยงดู		
	แบบปล่อยปละ ละเลย	แบบเข้มงวด กวดขัน	แบบประชาธิปไตย
ความเคารพเชื่อฟังผู้ใหญ่	-.1439*	-.1379*	.0648*
ความมีมารยาทในการพูด	-.1398*	-.1319*	.0812*
ความมีระเบียบวินัย	-.1915*	-.1907*	.1030*
ความรับผิดชอบ	-.1546*	-.1398*	.1408*
รวมทุกด้าน	-.2023*	-.1923*	.1271*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากตาราง 7 ปรากฏว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบ
ประชาธิปไตย มีความสัมพันธ์ในทางบวกกับพฤติกรรมวัฒนธรรมทางสังคมในแต่ละด้าน
และรวมทุกด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 8 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมวัฒนธรรมทางสังคมแต่ละด้านและรวมทุกด้าน ระหว่างนักเรียนที่อยู่ในโรงเรียนซึ่งเป็นศูนย์วัฒนธรรมและโรงเรียนซึ่งไม่เป็นศูนย์วัฒนธรรม

พฤติกรรม	เป็นศูนย์วัฒนธรรม			ไม่เป็นศูนย์วัฒนธรรม			t
	n	$\bar{X}$	S.D.	n	$\bar{X}$	S.D.	
ความเคารพเชื้อชาติใหญ่	444	22.32	2.34	597	21.96	2.91	2.12*
ความมีมารยาทในการพูด	444	21.68	2.43	597	21.26	3.01	2.43*
ความมีระเบียบวินัย	444	21.68	2.86	597	20.50	4.06	5.24*
ความรับผิดชอบ	444	21.33	2.94	597	20.06	3.86	5.79*
รวมทุกด้าน	444	87.01	8.27	597	83.78	10.97	5.20*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากตาราง 8 ปรากฏว่า นักเรียนที่อยู่ในโรงเรียนซึ่งเป็นศูนย์วัฒนธรรม มีพฤติกรรมวัฒนธรรมทางสังคมในแต่ละด้านและรวมทุกด้านมากกว่านักเรียนที่อยู่ในโรงเรียนซึ่งไม่เป็นศูนย์วัฒนธรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 9 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมวัฒนธรรมทางสังคมแต่ละด้านและรวม
ทุกด้านของนักเรียนที่อยู่ในโรงเรียนเอกเทศและโรงเรียนสหศึกษา

พฤติกรรม	โรงเรียนเอกเทศ			โรงเรียนสหศึกษา			t
	n	$\bar{X}$	S.D.	n	$\bar{X}$	S.D.	
ความเคารพเชื่อฟังผู้ใหญ่	437	22.23	2.39	604	22.04	2.89	1.09
ความมีมารยาทในการพูด	437	21.56	2.66	604	21.35	2.87	1.19
ความมีระเบียบวินัย	437	21.21	3.68	604	20.85	3.61	1.59
ความรับผิดชอบ	437	20.83	3.28	604	20.43	3.73	1.79
รวมทุกด้าน	437	85.83	9.29	604	84.68	10.52	1.83

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากตาราง 9 ปรากฏว่า นักเรียนที่อยู่ในโรงเรียน
เอกเทศ และนักเรียนที่อยู่ในโรงเรียนสหศึกษามีพฤติกรรมวัฒนธรรมทางสังคม
ไม่แตกต่างกัน

ตาราง 10 วิเคราะห์ความแปรปรวนคะแนนพฤติกรรมวินัยธรรมทางสังคม ด้านความเคารพเชื่อฟังผู้ใหญ่ โดยพิจารณาสภาพเศรษฐกิจสังคมของนักเรียนและเพศ

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
สภาพเศรษฐกิจสังคมของนักเรียน (ก)	2	3.50	1.75	0.25
เพศของนักเรียน (ข)	1	174.50	174.50	24.82*
ก x ข	2	9.91	4.95	0.70
ส่วนที่เหลือ	1027	7222.03	7.03	
รวม	1032	7408.10	7.18	

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากตาราง 10 ปรากฏว่า นักเรียนที่มีสภาพเศรษฐกิจสังคมแตกต่างกัน มีพฤติกรรมความเคารพเชื่อฟังผู้ใหญ่ไม่แตกต่างกัน ส่วนนักเรียนหญิงมีพฤติกรรมความเคารพเชื่อฟังผู้ใหญ่ แตกต่างจากนักเรียนชาย ซึ่งเมื่อพิจารณาจากค่าคะแนนเฉลี่ย (จากตาราง 5) ทำให้สรุปได้ว่า นักเรียนหญิงมีพฤติกรรมความเคารพเชื่อฟังผู้ใหญ่ มากกว่านักเรียนชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่ไม่พบปฏิสัมพันธ์ระหว่างสภาพเศรษฐกิจสังคมและเพศของนักเรียนที่มีต่อพฤติกรรมความเคารพเชื่อฟังผู้ใหญ่

ตาราง 11 วิเคราะห์ความแปรปรวนคะแนนพฤติกรรมวินัยธรรมทางสังคมด้าน
ความมีมารยาทในการพูด โดยพิจารณาตามสภาพเศรษฐกิจสังคมและเพศของ
นักเรียน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
สภาพเศรษฐกิจสังคมของนักเรียน (ก)	2	29.81	14.90	2.03
เพศของนักเรียน (ข)	1	278.37	278.37	37.83 *
ก x ข	2	14.39	7.20	0.98
ส่วนที่เหลือ	1027	7556.39	7.34	
รวม	1032	7878.58	7.63	

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากตาราง 11 ปรากฏว่า นักเรียนที่มีสภาพเศรษฐกิจสังคมแตกต่างกัน มีพฤติกรรมความมีมารยาทในการพูดไม่แตกต่างกัน ส่วนนักเรียนหญิงมีพฤติกรรมความมีมารยาทในการพูด แตกต่างจากนักเรียนชาย ซึ่งเมื่อพิจารณาจากค่าคะแนนเฉลี่ย (จากตาราง 5) ทำให้สรุปได้ว่า นักเรียนหญิงมีพฤติกรรมความมีมารยาทในการพูด มากกว่านักเรียนชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่ไม่พบปฏิสัมพันธ์ระหว่างสภาพเศรษฐกิจสังคมและเพศของนักเรียนที่มีต่อพฤติกรรมความมีมารยาทในการพูด

ตาราง 12 วิเคราะห์ความแปรปรวนคะแนนพฤติกรรมวัฒนธรรมทางสังคมด้านความ
มีระเบียบวินัย โดยพิจารณาตามสภาพเศรษฐกิจสังคมและเพศของนักเรียน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
สภาพเศรษฐกิจสังคมของนักเรียน (ก)	2	29.81	14.90	2.03
เพศของนักเรียน (ข)	1	278.37	278.37	37.83
ก x ข	2	14.39	7.20	0.98
ส่วนที่เหลือ	1027	7556.39	7.34	
รวม	1032	7878.58	7.63	

* หมายความว่าสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากตาราง 12 ปรากฏว่า นักเรียนที่มีสภาพเศรษฐกิจสังคมแตกต่างกัน มีพฤติกรรมความมีระเบียบวินัยไม่แตกต่างกัน ส่วนนักเรียนหญิงมีพฤติกรรมความมีระเบียบวินัย แตกต่างจากนักเรียนชาย ซึ่งเมื่อพิจารณาจากคะแนนเฉลี่ย (จากตาราง 5) ทำให้สรุปได้ว่า นักเรียนหญิงมีพฤติกรรมความมีระเบียบวินัยมากกว่านักเรียนชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่ไม่พบปฏิสัมพันธ์ระหว่างสภาพเศรษฐกิจสังคมและเพศของนักเรียนที่มีต่อพฤติกรรมความมีระเบียบวินัย

ตาราง 13 วิเคราะห์ความแปรปรวนคะแนนพฤติกรรมวัฒนธรรมทางสังคมด้าน
ความรับผิดชอบ โดยพิจารณาตามสภาพเศรษฐกิจสังคมและเพศของนักเรียน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
สภาพเศรษฐกิจสังคมของนักเรียน(ก)	2	3.54	1.77	0.15
เพศของนักเรียน (ข)	1	632.65	632.65	53.31*
ก x ข	2	12.33	6.17	0.52
ส่วนที่เหลือ	1027	12188.56	11.87	
รวม	1032	12843.00	12.45	

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากตาราง 13 ปรากฏว่านักเรียนที่มีสภาพเศรษฐกิจสังคมแตกต่างกัน มีพฤติกรรมความรับผิดชอบไม่แตกต่างกัน ส่วนนักเรียนหญิงมีพฤติกรรมความรับผิดชอบ แตกต่างจากนักเรียนชาย ซึ่งเมื่อพิจารณาจากคะแนนเฉลี่ย (จากตาราง 5) ทำให้สรุปได้ว่า นักเรียนหญิงมีพฤติกรรมความรับผิดชอบมากกว่านักเรียนชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่ไม่พบปฏิสัมพันธ์ระหว่างสภาพเศรษฐกิจสังคมของนักเรียนและเพศของนักเรียนที่มีต่อพฤติกรรมความรับผิดชอบ

ตาราง 14 วิเคราะห์ความแปรปรวนคะแนนพฤติกรรมวัฒนธรรมทางสังคมรวมทุก
ด้าน โดยพิจารณาตามสภาพเศรษฐกิจสังคมและเพศของนักเรียน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
สภาพเศรษฐกิจสังคมของนักเรียน(ก)	2	53.84	26.92	0.29
เพศของนักเรียน (ข)	1	6919.56	6919.56	74.53*
ก x ข	2	223.12	111.56	1.20
ส่วนที่เหลือ	1027	95344.78	92.84	
รวม	1032	102567.54	99.39	

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากตาราง 14 ปรากฏว่านักเรียนที่มีสภาพเศรษฐกิจสังคมแตกต่างกัน มีพฤติกรรมวัฒนธรรมทางสังคมรวมทุกด้านไม่แตกต่างกัน ส่วนนักเรียนหญิงมีพฤติกรรมวัฒนธรรมทางสังคมรวมทุกด้าน แตกต่างจากนักเรียนชาย ซึ่งเมื่อพิจารณาจากคะแนนเฉลี่ย (จากตาราง 5) ทำให้สรุปได้ว่า นักเรียนหญิงมีพฤติกรรมวัฒนธรรมทางสังคมรวมทุกด้าน มากกว่านักเรียนชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่ไม่พบปฏิสัมพันธ์ระหว่างสภาพเศรษฐกิจสังคมและเพศของนักเรียนที่มีต่อพฤติกรรมวัฒนธรรมทางสังคมรวมทุกด้าน

ตาราง 15 วิเคราะห์ความแปรปรวน คะแนนถ้อยคำตอบข้อควรพิจารณาทางสังคมแยกแต่ละประเภทและรวม 3 ประเภท เมื่อพิจารณาตามตัวแปรสภาพเศรษฐกิจสังคมของนักเรียน

การถ้อยคำตอบข้อควรพิจารณาทางสังคมจากสถาบันต่าง ๆ	แหล่ง ความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ครอบครัว	ระหว่างกลุ่ม	2	336.58	168.29	1.27
	ภายในกลุ่ม	1032	136551.20	132.32	
	รวม	1034	136887.77		
สถาบันทางศาสนา	ระหว่างกลุ่ม	2	33.57	16.78	.09
	ภายในกลุ่ม	1031	192526.29	186.74	
	รวม	1033	192559.86		
สื่อมวลชน	ระหว่างกลุ่ม	2	452.18	226.09	1.19
	ภายในกลุ่ม	1030	195629.43	189.93	
	รวม	1032	196081.61		

ตาราง 15 (ต่อ)

การถ่ายทอดวัฒนธรรมทางสังคม จากสถาบันต่าง ๆ	แหล่ง ความแปรปรวน	df	SS	MS	F
รวม รวม 3 ประเภท	ระหว่างกลุ่ม	2	323.83	161.92	.17
	ภายในกลุ่ม	1030	991403.05	962.53	
	รวม	1032	991726.89		

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากตาราง 15 ปรากฏว่านักเรียนที่มีสภาพเศรษฐกิจสังคมแตกต่างกัน ได้รับการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางสังคมแต่ละประเภทและรวมทุกประเภท ไม่แตกต่างกัน

ตาราง 16 การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางสังคมจากโรงเรียน
ของนักเรียนที่อยู่ในโรงเรียนซึ่งเป็นศูนย์วัฒนธรรม และไม่เป็นศูนย์วัฒนธรรม

กลุ่มตัวอย่าง	n	$\bar{X}$	S.D.	t
โรงเรียนที่เป็นศูนย์วัฒนธรรม	444	59.98	10.91	2.48*
โรงเรียนที่ไม่เป็นศูนย์วัฒนธรรม	596	58.27	11.09	

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากตาราง 16 ปรากฏว่า นักเรียนที่อยู่ในโรงเรียน
ซึ่งเป็นศูนย์วัฒนธรรม ได้รับการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางสังคมจากโรงเรียนมากกว่า
นักเรียนที่อยู่ในโรงเรียนซึ่งไม่เป็นศูนย์วัฒนธรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 17 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมทางสังคมแต่ละด้านและรวมทุกด้าน ระหว่างนักเรียนที่ได้รับการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางสังคมมาก กับนักเรียนที่ได้รับการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางสังคมน้อย

พฤติกรรม	ได้รับการถ่ายทอดมาก			ได้รับการถ่ายทอดน้อย			t
	n	$\bar{X}$	S.D.	n	$\bar{X}$	S.D.	
ความเคารพเชื่อฟังผู้ใหญ่	539	22.44	2.19	500	21.77	3.11	4.06*
ความมีมารยาทในการพูด	539	21.55	2.71	500	21.33	2.84	1.32
ความมีระเบียบวินัย	539	21.28	3.42	500	20.72	3.84	2.52*
ความรับผิดชอบ	539	20.83	3.34	500	20.36	3.74	2.11*
รวมทุกด้าน	539	86.11	8.93	500	84.18	10.98	3.12*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากตาราง 17 ปรากฏว่า นักเรียนที่ได้รับการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางสังคมมาก มีพฤติกรรมวัฒนธรรมทางสังคมทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ความเคารพ เชื่อฟังผู้ใหญ่ ความมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ มากกว่านักเรียนที่ได้รับการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางสังคมน้อย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนพฤติกรรมด้านความมีมารยาทในการพูดนั้น ไม่แตกต่างกัน

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

วัตถุประสงค์ของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบปริมาณการมีพฤติกรรมวัฒนธรรมทางสังคมของนักเรียน ด้านความเคารพเชื่อฟังผู้ใหญ่ ความมีมารยาทในการพูด ความมีระเบียบวินัย และความรับผิดชอบ โดยศึกษาตามตัวแปร เพศ สภาพเศรษฐกิจสังคมของนักเรียน การอบรมเลี้ยงดู โรงเรียนที่เป็นศูนย์วัฒนธรรม หรือโรงเรียนที่ไม่เป็นศูนย์วัฒนธรรม โรงเรียนเอกเทศ หรือโรงเรียนสหศึกษา

2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบปริมาณการได้รับการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางสังคมจากสภาพแวดล้อม 4 ประเภท ได้แก่ ครอบครัว โรงเรียน สถาบันทางศาสนา และสื่อมวลชน สำหรับปริมาณการได้รับถ่ายทอดวัฒนธรรมทางสังคม จากครอบครัว สถาบันศาสนา และสื่อมวลชนนั้น จำแนกตามสภาพเศรษฐกิจสังคมของนักเรียน ส่วนปริมาณการได้รับการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางสังคมจากโรงเรียนนั้น จำแนกตามโรงเรียนที่เป็นศูนย์วัฒนธรรม และไม่เป็นศูนย์วัฒนธรรม

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2531 จำนวน 1,041 คน เป็นชาย 454 คน เป็นหญิง 587 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างโรงเรียนแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) และสุ่มตัวอย่างนักเรียนโดยวิธีสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โรงเรียนละ 3 ห้องเรียน

สมมติฐานในการศึกษาครั้งนี้ว่า

1. นักเรียนหญิงมีพฤติกรรมวัฒนธรรมทางสังคมมากกว่านักเรียนชาย
2. นักเรียนที่มีสภาพเศรษฐกิจสังคมแตกต่างกัน มีพฤติกรรมวัฒนธรรมทางสังคมแตกต่างกัน
3. การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมวัฒนธรรมทางสังคม
4. นักเรียนที่อยู่ในโรงเรียนซึ่งเป็นศูนย์วัฒนธรรม และนักเรียนที่อยู่ในโรงเรียนซึ่งไม่ใช่นักเรียนศูนย์วัฒนธรรม มีพฤติกรรมวัฒนธรรมทางสังคมแตกต่างกัน
5. นักเรียนที่อยู่ในโรงเรียนเอกเทศ และโรงเรียนสหศึกษา มีพฤติกรรมวัฒนธรรมทางสังคมแตกต่างกัน
6. เพศของนักเรียน และสภาพเศรษฐกิจสังคมของนักเรียน มีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันต่อพฤติกรรมวัฒนธรรมทางสังคมของนักเรียน
7. นักเรียนที่มีสภาพเศรษฐกิจสังคมแตกต่างกัน ได้รับการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางสังคม จากครอบครัว สถาบันทางศาสนา และสื่อมวลชน แตกต่างกัน
8. นักเรียนที่อยู่ในโรงเรียนซึ่งเป็นศูนย์วัฒนธรรม และนักเรียนที่อยู่ในโรงเรียนซึ่งไม่ใช่นักเรียนศูนย์วัฒนธรรม ได้รับการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางสังคมจากโรงเรียนแตกต่างกัน
9. นักเรียนที่ได้รับการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางสังคมมาก มีพฤติกรรมวัฒนธรรมทางสังคมมากกว่านักเรียนที่ได้รับการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางสังคมน้อย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้คือ

1. แบบกรอกข้อมูลเกี่ยวกับตัวของนักเรียน
2. แบบสอบถามการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางสังคม
3. แบบสอบถามพฤติกรรมวัฒนธรรมทางสังคม
4. แบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดู

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยออกเก็บข้อมูลด้วยตัวเอง โดยนำแบบสอบถามไปให้นักเรียนทำในชั้นเรียน ผู้วิจัยอธิบายวิธีการตอบ พร้อมทั้งยกตัวอย่างประกอบคำชี้แจงในแบบสอบถาม และดูแลให้นักเรียนตอบให้ครบทุกข้อ นักเรียนส่วนมากใช้เวลาในการตอบประมาณ 45 นาที หลังจากนั้นผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่สมบูรณ์มาตรวจให้คะแนนตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ทดสอบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมวัฒนธรรมทางสังคมของนักเรียน โดยใช้สถิติค่าที (t-test)
2. ทดสอบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางสังคมของนักเรียน โดยใช้สถิติค่าที (t-test)
3. ใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวน (Analysis of Variance) เมื่อมีกลุ่มตัวอย่างมากกว่า 2 กลุ่ม
4. ในการศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร 2 ตัว หรือมากกว่า ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวน 2 ทาง (Two-way Analysis of Variance)
5. หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ระหว่างคะแนนการอบรมเลี้ยงดูแบบต่าง ๆ กับคะแนนพฤติกรรมวัฒนธรรมทางสังคม โดยใช้วิธี Pearson Product Moment Correlation Coefficient

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล

1. นักเรียนหญิงมีพฤติกรรมวัฒนธรรมทางสังคมมากกว่านักเรียนชาย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
2. นักเรียนที่มีสภาพเศรษฐกิจสังคมแตกต่างกัน มีพฤติกรรมวัฒนธรรมทางสังคมไม่แตกต่างกัน
3. การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมวัฒนธรรมทางสังคม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
4. นักเรียนที่อยู่ในโรงเรียนซึ่งเป็นศูนย์วัฒนธรรม และนักเรียนที่อยู่ในโรงเรียนซึ่งไม่เป็นศูนย์วัฒนธรรม มีพฤติกรรมวัฒนธรรมทางสังคมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
5. นักเรียนที่อยู่ในโรงเรียนเอกเทศ และนักเรียนที่อยู่ในโรงเรียนสหศึกษา มีพฤติกรรมวัฒนธรรมทางสังคมไม่แตกต่างกัน
6. ไม่พบปฏิสัมพันธ์ระหว่างสภาพเศรษฐกิจสังคมของนักเรียนกับเพศของนักเรียน ต่อพฤติกรรมวัฒนธรรมทางสังคม
7. นักเรียนที่มีสภาพเศรษฐกิจสังคมแตกต่างกัน ได้รับการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางสังคมจากครอบครัว สถาบันทางศาสนา และสื่อมวลชน ไม่แตกต่างกัน
8. นักเรียนที่อยู่ในโรงเรียนซึ่งเป็นศูนย์วัฒนธรรม และนักเรียนที่อยู่ในโรงเรียนซึ่งไม่เป็นศูนย์วัฒนธรรม ได้รับการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางสังคมจากทางโรงเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
9. นักเรียนที่ได้รับการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางสังคมมาก มีพฤติกรรมวัฒนธรรมทางสังคมมากกว่านักเรียนที่ได้รับการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางสังคมน้อย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

จากการศึกษาสภาพแวดล้อมกับพฤติกรรมวัฒนธรรมทางสังคมของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สังกัดกรมสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2531
ผลการวิจัยพบว่า

1. นักเรียนหญิงมีพฤติกรรมวัฒนธรรมทางสังคมมากกว่านักเรียนชายอย่างมี
นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลที่ได้รับนี้สนับสนุนสมมติฐานข้อที่ 1 โดยมีค่าคะแนน
เฉลี่ยพฤติกรรมวัฒนธรรมทางสังคมของนักเรียนหญิงสูงกว่าของนักเรียนชาย ซึ่งสอดคล้อง
กับผลการวิจัยของ จีรังลักษณ์ ศฤงคาระสิทธิ์ (2520) ที่พบว่า นักเรียนหญิงมีมโนทัศน์
เกี่ยวกับความเป็นพลเมืองที่แตกต่างกับนักเรียนชาย และสอดคล้องกับการศึกษาของ
รอสโค และคนอื่น ๆ (ชวลี กุลประสิทธิ์. 2527 : 64 อ้างอิงมาจาก Arkoff.
1971 : 333 - 334) พบว่า โดยทั่วไปแล้ว นักศึกษาชายมีค่านิยมเชิงเสรีมากกว่า
นักศึกษาหญิง ซึ่งมีความเป็นอนุรักษ์นิยม และความผูกพันอยู่กับวัฒนธรรมประจำชาติ
มากกว่านักศึกษาชาย และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุนทรี โคมิน และสนิพ
สมัครการ (2522) ที่พบว่า การให้ความสำคัญในค่านิยมวิถีปฏิบัติด้านความรับผิดชอบ
และความเป็นตัวของตัวเองของหญิงมีมากกว่าชาย นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัย
ของ ฅูเกอร์ตี (กนิมิตา วิริยะ. 2526 : 111 อ้างอิงมาจาก Dougherty.
1964 : 110A - 111A) ที่พบว่านักเรียนหญิงมีค่านิยมสูงกว่านักเรียนชาย ผลงาน
วิจัยดังกล่าวข้างต้นที่พิจารณาได้ว่า มโนทัศน์เกี่ยวกับความเป็นพลเมืองที่ และความเป็น
อนุรักษ์นิยม ผูกพันกับวัฒนธรรมประจำชาติ ตลอดจนค่านิยมวิถีปฏิบัติที่พื้น เป็นผลอันเกิด
มาจากกระบวนการกล่อมเกลาทางสังคม ทำให้บุคคลเกิดการพัฒนาตนเองและมีพฤติกรรม
ตอบสนองผู้อื่นในทางดี เมื่อพิจารณาเงื่อนไขทางสังคมและวัฒนธรรมแล้ว จะเห็นได้ว่า
สังคมไทยได้กำหนดให้ชายและหญิงมีบทบาทต่างกัน โดยผ่านกระบวนการสังคมประกิจ
(Socialization) เพศหญิงจะได้รับการสนับสนุนให้มีการควบคุมอารมณ์และพฤติกรรม
ที่ก้าวร้าว จะต้องมีความรู้สึกอาย มีความเมตตากรุณา มีความอ่อนโยน และใจกว้าง

ที่สภาพอ่อนหวาน ส่วนเพศชายมักจะได้รับการสนับสนุนให้มีความกล้าแสดงออก มีลักษณะเป็นผู้นำ ขวนขวายหาความรู้และแสวงหาความสำเร็จในชีวิต ผลจากการที่สังคมคาดหวังเช่นนี้ ทำให้ทั้งนักเรียนชายและนักเรียนหญิงมีพฤติกรรมวัฒนธรรมทางสังคมแตกต่างกัน

การที่ผลวิจัยครั้งนี้ ปรากฏว่านักเรียนหญิงมีพฤติกรรมวัฒนธรรมทางสังคมมากกว่านักเรียนชาย ก็เนื่องจากลักษณะของสังคมไทยยังคาดหวังให้เพศหญิงมีความประพฤติปฏิบัติตนอยู่ในกรอบขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดังนั้นครอบครัวจึงพยายามอบรมสั่งสอนเพศหญิงให้รู้จักวางตัวให้เหมาะสม พร้อมทั้งจะเป็นกุลสตรีและแม่ศรีเรือนที่ดีในอนาคต อนึ่งสังคมมักยกย่องชมเชยผู้ที่ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี คำกล่าวเช่นว่านั้นจึงเป็นเสมือนรางวัลที่จะช่วยกระตุ้นเป็นแรงเสริมให้เพศหญิงปฏิบัติตามแบบฉบับของวัฒนธรรมไทยต่อไป

2. นักเรียนที่มีสภาพเศรษฐกิจสังคมแตกต่างกัน มีพฤติกรรมวัฒนธรรมไม่แตกต่างกัน ผลการศึกษานี้สนับสนุนสมมติฐานข้อ 2 ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ ประเสริฐ ชูสิงห์ (2518) ที่พบว่า นักเรียนที่บิดามารดามีการศึกษาและอาชีพแตกต่างกัน เลือกค่านิยมไม่แตกต่างกัน และยังสอดคล้องกับการวิจัยของ กษิมา วิริยะ (2526) ซึ่งพบว่า นักเรียนที่ผู้ปกครองมีสภาพเศรษฐกิจสังคมแตกต่างกัน มีความคิดรวบยอดเกี่ยวกับค่านิยมพื้นฐานเรื่อง การพึ่งตนเอง ความขยันหมั่นเพียร ความรับผิดชอบไม่แตกต่างกัน และสอดคล้องกับการวิจัยของ สัตถาวิทย์ พรศรีสมุทร และวิลาสลักษณ์ ชั่ววัลสี (2524) ที่พบว่านักเรียนที่มีฐานะความเป็นอยู่แตกต่างกัน ได้รับการถ่ายทอดและอนุรักษ์เรื่องความซื่อสัตย์ การมีสัมมาคารวะ ความเชื่อเพื่อไม่แตกต่างกัน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ประวิทย์ อรรถวิเวก (2518) ที่พบว่าสภาพเศรษฐกิจของนักเรียนไม่ว่าจะอยู่ในระดับต่ำ ปานกลาง หรือสูงก็ตาม ไม่มีอิทธิพลต่อมโนทัศน์เกี่ยวกับประชาธิปไตยของนักเรียน

จากผลการวิจัยนี้ ถ้าพิจารณาถึงสภาพเศรษฐกิจสังคมของนักเรียนแล้ว อาจกล่าวได้ว่า ในกรุงเทพมหานครนั้น โดยทั่วไปสภาพเศรษฐกิจสังคมอาจแตกต่างกัน

เทคโนโลยีสารสนเทศในสังคมได้แก่ ความเจริญทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในปัจจุบัน มีการคมนาคมและเครื่องมือสื่อสารที่ทันสมัย เช่น วิทยุโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ ข่าวดังต่าง ๆ ตลอดจนเครื่องอำนวยความสะดวกและสาธารณูปโภค มีความเท่าเทียมกัน เป็นผลให้มีการติดต่อ ภายพหุวัฒนธรรม การคบค้าสมาคม แลกเปลี่ยนสังสรรค์ และผสมผสานพฤติกรรมวัฒนธรรมทางสังคมซึ่งกันและกัน ที่สำคัญคือมีการเรียนรู้และเอาอย่างกันเกี่ยวกับพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ แบนดูรา และวอลเตอร์ส (Bandura and Walters. 1963 : 47) ที่ว่า การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและความรู้สึกของบุคคลนั้นมักเป็นผลเนื่องมาจากการสังเกตพฤติกรรมและความรู้สึกของคนอื่น แล้วจึงทำเลียนแบบสิ่งที่ได้พบเห็นนั้น การเลียนแบบอาจเกิดขึ้นทันทีที่ได้เห็นแบบหรืออาจเกิดขึ้นหลังจากสังเกตแล้วระยะหนึ่งก็ได้ การเรียนรู้พฤติกรรมวัฒนธรรมมิใช่จะได้รับการถ่ายทอดจากสถาบันครอบครัวแต่ฝ่ายเดียว นักเรียนในระดับชั้นมัธยมปลาย อาจจะได้รับมาจากการกระทำกิจกรรมร่วมกัน การเข้าใจกันในระหว่างเพื่อน ๆ รวมทั้งเพื่อนนอกโรงเรียนและเพื่อนในโรงเรียนด้วย

ดังนั้น สภาพเศรษฐกิจสังคมของนักเรียนที่แตกต่างกัน จึงไม่มีผลต่อพฤติกรรมวัฒนธรรมทางสังคมของนักเรียน และในปัจจุบันนี้ ครอบครัวทุกสภาพเศรษฐกิจสังคมต่างเห็นความสำคัญในการเลี้ยงดู สนับสนุนให้สมาชิกในครอบครัว มีคุณธรรม จริยธรรม ตลอดจนพฤติกรรมวัฒนธรรมทางสังคมที่พึงประสงค์ ทั้งนี้เพื่อให้เขาสามารถดำรงตนอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

3. การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมวัฒนธรรมทางสังคมในทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการศึกษาค้นคว้าสอดคล้องกับการวิจัยของ ประจักษ์ เล็กสวัสดิ์ (2517) ที่กล่าวว่า การอบรมเลี้ยงดูที่ใช้เหตุผลร่วมกันระหว่าง พ่อ แม่ ลูก ในการกระทำสิ่งต่าง ๆ พ่อแม่ที่อบรมเลี้ยงดูลูกแบบประชาธิปไตย และให้ความรักมาก มักจะเป็นผู้ที่มีการศึกษาพอสมควร นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบนี้ จึงเป็นพวกที่กล้าแสดงความคิดเห็นให้ความร่วมมือกับ

ผู้อื่นได้ดี มีพฤติกรรมวัฒนธรรมทางสังคม และปรับตัวเข้ากับสังคมได้ดี ซึ่งสอดคล้องกับ ทฤษฎีพัฒนาการบุคลิกภาพของ อีริกสัน (Erickson) ที่ว่า การที่บิดามารดาให้ความรัก ความอบอุ่นแก่บุตรอย่างพอเพียง จะทำให้บุตรมีความมั่นคงทางอารมณ์ และเกิดความรู้สึก มั่นใจในสิ่งที่งามในโลกนี้ นอกจากนี้ เซียร์ส แมคโกบี และเลวิน (Sears, Maccoby and Levin. n.d.) ได้กล่าวไว้อย่างชัดเจนว่า ความรักของบิดามารดา เป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาจริยธรรมในวัยเด็ก จากผลการศึกษาของ ควงเคื่อน พัทธมนาวิน (2520) พบว่า เด็กวัยรุ่นของไทยที่ได้รับการรักจากผู้เลี้ยงดูมาก มักจะมีลักษณะความรับผิดชอบ วินัยทางสังคม และความเชื่อใจสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการ รักน้อย ผลของการวิจัยนี้จึงเป็นเครื่องยืนยันว่า ความรักของบิดามารดา และการเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย ได้แก่ การแสดงความสนิทรสนม ยอมรับความสามารถ ของลูก มีความยุติธรรม รักใคร่ ชื่นชม สนใจทุกข์สุข รับฟังความคิดเห็นของลูก ช่วย แก้ปัญหาให้ลูก นอกจากจะทำให้ลูกมีพฤติกรรมวัฒนธรรมทางสังคมที่งดงามแล้ว ยังอาจส่งผลให้มีอุปนิสัยหรือการแสดงออกทางค่านิยมในระยะยาวมากกว่าการอบรม เลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย หรือแบบเข้มงวดกวดขัน

4. นักเรียนที่อยู่ในโรงเรียนซึ่งเป็นศูนย์วัฒนธรรม และนักเรียนที่อยู่ใน โรงเรียนซึ่งไม่เป็นศูนย์วัฒนธรรม มีพฤติกรรมวัฒนธรรมทางสังคมแตกต่างกันอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ อภิปรายได้ว่า โรงเรียนที่เป็นศูนย์วัฒนธรรมนั้น จัดตั้งขึ้น ตามประกาศใช้ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยศูนย์วัฒนธรรม พ.ศ. 2523 มีความมุ่งหมายเพื่อให้ทำหน้าที่ในการศึกษาค้นคว้าวิจัยงานด้านวัฒนธรรม อนุรักษ์ส่งเสริม พัฒนา เผยแพร่วัฒนธรรม ส่งเสริมงานประเพณีท้องถิ่น ผูกอบรมบุคลากรด้านวัฒนธรรม และจัดดำเนินการหอวัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นสถาบันที่มีความพร้อมทั้งด้านสถานที่และบุคลากร จัดกิจกรรมที่เกี่ยวกับการปลูกฝัง เสริมสร้างวัฒนธรรมทางจิตใจ โดยยึดถือค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการเป็นหลัก และเน้นในเรื่องการประหยัด การนิยมไทย การพึ่งตนเอง

ความขยันหมั่นเพียร ความรับผิดชอบ และการมีระเบียบวินัย ด้วยเหตุนี้โรงเรียนที่เป็น ศูนย์วัฒนธรรมจึงมีหน้าที่จัดกิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมในโอกาสต่าง ๆ ตลอดทั้งปี สภาพแวดล้อมและบรรยากาศภายในโรงเรียนจึงเอื้ออำนวยต่อการปรับตัวและเรียนรู้ พฤติกรรมวัฒนธรรมทางสังคม สิ่งเหล่านี้เป็นส่วนสำคัญทำให้นักเรียนที่อยู่ในโรงเรียน ที่เป็นศูนย์วัฒนธรรม และไม่เป็นศูนย์วัฒนธรรม มีพฤติกรรมวัฒนธรรมทางสังคมแตกต่างกัน เมื่อพิจารณาถึงคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมวัฒนธรรมทางสังคมของนักเรียน ปรากฏว่า นักเรียนที่อยู่ในโรงเรียนซึ่งเป็นศูนย์วัฒนธรรม มีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่านักเรียนที่อยู่ใน โรงเรียนซึ่งไม่เป็นศูนย์วัฒนธรรม จึงเป็นการสนับสนุนสมมติฐานที่ตั้งไว้

5. นักเรียนที่อยู่ในโรงเรียนเอกเทศ และนักเรียนที่อยู่ในโรงเรียนสหศึกษา มีพฤติกรรมวัฒนธรรมทางสังคมไม่แตกต่างกัน ผลการศึกษาไม่เป็นไปตามที่ตั้งสมมติฐาน ข้อ 5 จากการศึกษาครั้งนี้สรุปได้ว่า นักเรียนที่อยู่ในโรงเรียนเอกเทศ และ โรงเรียนสหศึกษานั้น โดยทั่วไปแล้ว ต่างก็ได้รับการอบรมสั่งสอน หรือได้รับการถ่ายทอด วัฒนธรรมทางสังคม ในสภาพแวดล้อมที่คล้ายคลึงกัน หรือไม่แตกต่างกัน ประกอบใน ปัจจุบัน โรงเรียนเอกเทศและสหศึกษา ได้รับการสนับสนุนจากทางราชการให้พัฒนา การเรียน การสอน และค่านิยมที่ดีงามที่ให้มีประสิทธิภาพเท่าเทียมกัน นักเรียนมี โอกาสทำกิจกรรมร่วมกันอย่างใกล้ชิด โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เป็นวัยซึ่งเตรียมตัวที่จะออกไปทำงาน บิคมารคา หรือผู้ประกอบการ มักจะให้โอกาสและ เวลาว่างแก่นักเรียนได้มีโอกาสค้นคว้า อ่านหนังสือ พบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับ เพื่อนฝูง เป็นการเตรียมตัวสำหรับศึกษาต่อ ในชั้นอุดมศึกษา หรือหางานทำ ส่วนทาง โรงเรียนก็จัดกิจกรรมส่งเสริมความสามารถของนักเรียนโดยการแนะแนว หรือบริการ ให้คำปรึกษาในการปรับตัว อารมณ์ สังคม ทั้งด้านการทำงานและการศึกษาต่อ เป็นต้น ดังนั้น นักเรียนที่อยู่ในโรงเรียนเอกเทศหรือสหศึกษา จึงมีโอกาสได้รับการปลูกฝังในค่านิ ยมต่าง ๆ เท่า ๆ กัน ปริมาณพฤติกรรมวัฒนธรรมทางสังคมจึงไม่แตกต่างกัน

6. ในเรื่องการศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร จากผลการวิจัย ไม่พบปฏิสัมพันธ์ระหว่างสภาพเศรษฐกิจสังคมและเพศของนักเรียนต่อพฤติกรรมวัฒนธรรมทางสังคม แสดงว่าไม่มีความสัมพันธ์ร่วมกันระหว่างตัวแปรที่ศึกษา ไม่ว่าจะเป็นเพศของนักเรียนหรือสภาพเศรษฐกิจสังคมของนักเรียนที่จะทำให้พฤติกรรมวัฒนธรรมทางสังคมของนักเรียนแตกต่างกัน อาจเนื่องมาจากบิดามารดา หรือผู้ปกครองของนักเรียน ได้ถ่ายทอดวัฒนธรรมทางสังคมในเรื่อง ความเคารพเชื่อฟังผู้ใหญ่ ความมีมารยาทในการพูด ความมีระเบียบวินัย และความรับผิดชอบ ไม่แตกต่างกัน คือ ครอบครัวในสภาพเศรษฐกิจสังคมสูง ปานกลาง และต่ำ ได้ให้การถ่ายทอดวัฒนธรรมทางสังคม แก่นักเรียนชายเหมือนกัน และให้การถ่ายทอดวัฒนธรรมทางสังคม แก่นักเรียนหญิงเหมือนกัน ~~ทั้งนี้ และอาจเป็นเพราะว่า นักเรียนในโรงเรียนนี้มีระเบียบวินัย~~ มีการพัฒนาขึ้นเคารพตนเอง หรือการกระทำตามสัญญาซึ่งเกิดกับบุคคลอายุตั้งแต่ 16 ปีขึ้นไป มีการกระทำตามที่ตกลง หรือสัญญาไว้กับผู้อื่น โดยไม่พยายามลิดรอนสิทธิของผู้อื่น เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตัว มีความเคารพตนเอง และต้องการให้ผู้อื่นเคารพตนด้วย การคิด การตัดสินใจ และพฤติกรรมที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมจึงค่อนข้างเคารพกติกา และต้องการความยุติธรรม อนึ่ง นักเรียนส่วนใหญ่มาจากครอบครัวที่มีสภาพเศรษฐกิจสังคม ระดับสูง และระดับปานกลาง ส่วนระดับต่ำมีค่อนข้างน้อย ย่อมจะมีภูมิหลังไม่ต่างกันมากนัก จึงทำให้สภาพเศรษฐกิจสังคม และเพศของนักเรียน ไม่มีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันต่อพฤติกรรมวัฒนธรรมทางสังคม

7. นักเรียนที่มีสภาพเศรษฐกิจสังคมแตกต่างกัน ได้รับการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางสังคมจากครอบครัว สถาบันศาสนา และสื่อมวลชน ไม่แตกต่างกัน ผลการศึกษานี้ไม่เป็นไปตามสมมติฐานข้อ 7 ทั้งนี้ อภิปรายได้ว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งอยู่ในกรุงเทพมหานคร ส่วนใหญ่บิดามารดา หรือผู้ปกครอง มีสภาพเศรษฐกิจสังคมระดับปานกลาง และมีสภาพแวดล้อมที่คล้ายคลึงกัน นักเรียนได้รับประสบการณ์ หรือได้รับถ่ายทอดวัฒนธรรมทางสังคมจากครอบครัว สถาบันทางศาสนา และสื่อมวลชน ไม่แตกต่างกัน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการวิจัยของ จีรังลักษณ์ ศกุนตะอักษร (2520) ที่พบว่า

อาชีพ รายได้ ของบิดามารดา และการศึกษา ไม่มีความสัมพันธ์กับมโนทัศน์เกี่ยวกับ
 ความเป็นพลเมืองดี นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการวิจัยของ ประเสริฐ ชูสิงห์ (2518)
 ที่พบว่า นักเรียนที่บิดา มารดา มีการศึกษา อาชีพ แตกต่างกัน เสือกคานิยมไม่แตกต่างกัน
 แต่การศึกษาครั้งนี้ไม่สอดคล้องกับการวิจัยของ วิระวรรณ อามระกิน (2522) ที่พบว่า
 สถานะทางเศรษฐกิจ อาชีพ การศึกษาของบิดา มารดา ที่แตกต่างกัน ทำให้นักเรียน
 มีความคิดเห็นเกี่ยวกับค่านิยมทางจริยธรรมแตกต่างกัน โดยทั่วไปแล้ว นักเรียนระดับชั้น
 มัธยมศึกษาปีที่ 6 ใ้รับอิทธิพลการถ่ายทอดวัฒนธรรมตามระดับชั้นของการศึกษาและ
 ช่วงอายุ นับตั้งแต่วัยก่อนเรียน จนกระทั่งถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โอกาสที่จะ
 ใ้รับการถ่ายทอดวัฒนธรรม การอบรมสั่งสอนจากการทำเป็นตัวอย่าง และเรียนรู้
 ตลอดเวลา ทั้งในบ้าน นอกบ้าน และจากสังคม โรงเรียน วัด ตั้งแต่เยาว์วัยจนเติบโตขึ้นมา
 นั้น ได้ผ่านกระบวนการกล่อมเกลางานสังคมที่ยาวนาน พฤติกรรมทางสังคมที่แสดงออกจึง
 คล้ายความวัฒนธรรมมากขึ้น ความขัดแย้งในเรื่องวัฒนธรรมหรือการฝ่าฝืนประเพณีจะมี
 น้อยลง และมีแนวโน้มที่จะอนุรักษ์มากขึ้น นักเรียนสามารถติดตามความเคลื่อนไหวเหตุการณ์
 ต่าง ๆ สะดวกรวดเร็วมากขึ้น เนื่องจากประสิทธิภาพของการสื่อสารมวลชนมีขอบเขต
 กว้างไกล เช่น วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ และภาพยนตร์ สิ่งเหล่านี้มีอิทธิพลทำให้
 นักเรียนที่มีสภาพเศรษฐกิจสังคมแตกต่างกัน ใ้รับการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางสังคม
 จากครอบครัว สถาบันทางศาสนา และสื่อมวลชน ไม่แตกต่างกัน

8. นักเรียนที่อยู่ในโรงเรียนซึ่งเป็นศูนย์วัฒนธรรม และนักเรียนที่อยู่ใน
 โรงเรียน ซึ่งไม่เป็นศูนย์วัฒนธรรม ใ้รับการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางสังคมจากทาง
 โรงเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 การศึกษานี้สนับสนุน
 สมมติฐานข้อ 8 และข้อ 4 กล่าวคือ โรงเรียนที่เป็นศูนย์วัฒนธรรม มีหน้าที่จัดกิจกรรม
 ส่งเสริมวัฒนธรรมทางศาสนาต่าง ๆ เช่น การปลูกฝังค่านิยม 5 ประการ หรือการปฏิบัติ
 ตามคุณธรรม 4 ประการ ตามพระราชดำรัส ตลอดจนการจัดงานประเพณีสำคัญใน
 โอกาสต่าง ๆ การฝึกปฏิบัติมารยาทไทย เป็นต้น กิจกรรมดังกล่าวนี้ โรงเรียนมัธยมศึกษา

ทุกแห่งได้ดำเนินการอยู่แล้ว แต่อาจอยู่ในขอบเขตจำกัด ทั้งทางด้านเวลา งบประมาณ และบุคลากร ส่วนโรงเรียนที่เป็นศูนย์วัฒนธรรมนั้น ได้รับการประกาศจัดตั้งตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยศูนย์วัฒนธรรม พ.ศ. 2523 โดยพิจารณาโรงเรียนที่มีความพร้อมทางด้านอาคารสถานที่และบุคลากร ส่วนงบประมาณนั้น ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ปัจจุบันนี้มีศูนย์วัฒนธรรมในส่วนกลาง 18 แห่ง และในส่วนภูมิภาค 117 แห่ง รวม 135 แห่ง จากการที่โรงเรียนซึ่งเป็นศูนย์วัฒนธรรมได้ดำเนินการกิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมนี้ตั้งแต่ พ.ศ. 2523 เป็นต้นมานั้น ทำให้นักเรียนซึ่งอยู่ในโรงเรียน ได้รับการถ่ายทอด ปลูกฝังค่านิยม ทัศนคติและคุณธรรมต่าง ๆ ที่มีในวัฒนธรรมไทยอย่างต่อเนื่อง จึงปรากฏผลสนับสนุนการวิจัยครั้งนี้คือ นักเรียนที่อยู่ในโรงเรียนซึ่งเป็นศูนย์วัฒนธรรม ได้รับการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางสังคม จากทางโรงเรียนมากกว่านักเรียนที่อยู่ในโรงเรียนซึ่งไม่เป็นศูนย์วัฒนธรรม

9. นักเรียนที่ได้รับการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางสังคมมาก มีพฤติกรรมวัฒนธรรมทางสังคมมากกว่านักเรียนที่ได้รับการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางสังคมน้อยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการวิจัยนี้สนับสนุนสมมติฐานข้อ 9 และสอดคล้องกับการวิจัยของ สักดาวัลย์ พรศรีสมุทร และวิลาสลักษณ์ ชั่ววัลสี (2524) ที่พบว่า นักเรียนที่ได้รับการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางจิตใจทั้ง 5 ด้าน คือ ความซื่อสัตย์ การมีสัมมาคารวะ ความเอื้อเฟื้อ ความกตัญญูกตเวที และการยึดมั่นปณู มีการอนุรักษ์วัฒนธรรมมากกว่านักเรียนที่ได้รับการถ่ายทอดน้อย และสอดคล้องกับการวิจัยของ อุบลวรรณ ภวภานนท์ (2523) ซึ่งพบว่า กลุ่มนักเรียนที่ได้รับการถ่ายทอดมรดกวัฒนธรรมด้วยวิธีสอนในห้องเรียน และวิธีอยู่ค่ายพักแรม มีความรู้ความเข้าใจและทัศนคติต่อมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นสูงกว่ากลุ่มควบคุม

จากผลการวิจัยในครั้งนี้ แสดงให้เห็นว่า วัฒนธรรมเป็นมรดกแห่งสังคม การรับเอามรดกสังคมไว้ได้ก็ด้วยมีผู้สืบทอดถ่ายทอดให้ ดังนั้นจึงก่อให้เกิดสถาบันต่าง ๆ ทำหน้าที่ดังกล่าว ได้แก่ ครอบครัว โรงเรียน สถาบันทางศาสนา และสื่อมวลชน ซึ่งมี

อิทธิพลต่อการเรียนรู้หรือการเปลี่ยนแปลงของนักเรียน เมื่อนักเรียนได้รับการถ่ายทอด วัฒนธรรมในปริมาณมากเพียงใด ก็ย่อมแสดงพฤติกรรมวัฒนธรรมที่ดีได้มากเพียงนั้น จึงสรุปได้ว่า นักเรียนที่ได้รับการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางสังคมมาก มีพฤติกรรมวัฒนธรรม ทางสังคมมากกว่านักเรียนที่ได้รับการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางสังคมน้อย

ข้อเสนอแนะ

1. ด้านการศึกษา

จากการศึกษาในครั้งนี้ แสดงให้เห็นว่าครอบครัว โรงเรียน สถาบัน ทางศาสนา และสื่อมวลชน เป็นสถาบันอันสำคัญที่จะเป็นแหล่งถ่ายทอดวัฒนธรรมทาง สังคมแก่นักเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ครอบครัวที่อบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยนั้น มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมวัฒนธรรมทางสังคมของนักเรียนในทางบวก ย่อมแสดงว่า วิธีประชาธิปไตยนั้น สามารถปลูกฝัง อบรม ถ่ายทอด ให้คนเป็นคนที่ได้ตามวัตถุประสงค์ ดังนั้นจึงน่าที่จะเป็นข้อสังเกตสำหรับครู อาจารย์ ผู้ทำหน้าที่อบรมสั่งสอนวิชาความรู้ และความประพฤติแก่นักเรียนภายในโรงเรียน ควรจัดการเรียนการสอนและส่งเสริม ระบบการปกครองภายในโรงเรียนตามวิถีทางประชาธิปไตย กล่าวคือปฏิบัติต่อนักเรียน ด้วยความยุติธรรม ให้ความรัก ความอบอุ่น มีเหตุผล ยอมรับความสามารถและรับฟัง ความคิดเห็นของนักเรียน สิ่งเหล่านี้จะทำให้กระบวนการถ่ายทอดความรู้และวัฒนธรรม เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

อนึ่งผลของการศึกษาค้างนี้ ทำให้ทราบถึงแนวทางในการวางแผน จัดกิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมภายในโรงเรียน เมื่อพิจารณาถึงสภาพการเปลี่ยนแปลง วัฒนธรรมบางอย่างในปัจจุบันนี้ และเป็นส่วนหนึ่งในการพิจารณาว่า วัฒนธรรมด้านใด มีคุณค่าควรแก่การอนุรักษ์ ส่งเสริม ส่วนไหนควรปรับปรุง ส่วนไหนยังขาดอยู่ นอกจากนี้ ยังอาจทราบถึงแนวความคิดที่จะพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม วัฒนธรรม แก่เยาวชน เพื่อให้เห็นต่อความเปลี่ยนแปลงก้าวหน้าทางวิชาการและความเจริญทางวัตถุของสังคมไทย

การดำเนินการดังกล่าว คงจะต้องแสวงหาวิธีการ ตลอดจนความร่วมมือจากหลายฝ่าย
ทั้งนี้เพื่อเสริมสร้างวัฒนธรรมไทยให้เป็นคุณสมบัติที่ดีแก่เยาวชนของชาติสืบไป

2. ด้านการวิจัย

2.1 ควรจะได้นำเรื่องนี้อย่างลึกซึ้ง โดยออกแบบการวิจัยให้อยู่
ในรูปของการทดลอง เพื่อวัดพฤติกรรมวัฒนธรรมทางสังคม และใช้ชุดการสนทนประกอบ
การสังเกตพฤติกรรมภายในชั้นเรียน พร้อมกับติดตามผลในช่วงเวลาที่กำหนด

2.2 จากผลการวิจัยที่พบว่า นักเรียนที่อยู่ในโรงเรียนซึ่งเป็นศูนย์
วัฒนธรรม มีคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมวัฒนธรรมทางสังคมสูงกว่านักเรียนที่อยู่ในโรงเรียน
ซึ่งไม่เป็นศูนย์วัฒนธรรม ขอให้จริงดังกล่าวนี้นักวิจัยเห็นว่าควรจะได้ศึกษาถึงบทบาท
ของโรงเรียนในการถ่ายทอดค่านิยมและค่านิยมที่ดี ซึ่งจะได้ผลดีในโรงเรียน

วัฒนธรรมในต่าง ๆ มากขึ้น

2.3 ควรจะได้มีการศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมวัฒนธรรมทางสังคม
ของนักเรียนต่างกลุ่มอายุ นักเรียนที่อยู่ในระดับชั้นเรียนต่างกัน นักเรียนในโรงเรียน
ขนาดกลาง และนักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็ก

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

กมลรัตน์ หล้าสูงษ์. จิตวิทยาสังคม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร, คณะศึกษาศาสตร์, 2527.

กนิมตา วิริยะ. การศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับคำนิยามพื้นฐาน เรื่องการ
พึ่งตนเอง ความขยันหมั่นเพียรและความรับผิดชอบ. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.
กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2526. อักษร่าเนา.

กอบกุล รัตนสุคนธ์อำไพ. "อิทธิพลของสื่อมวลชนต่อสังคม," สื่อมวลชนกับการศึกษา.
กรุงเทพฯ : คณะนิสิตปริญญาโทเทคโนโลยีทางการศึกษา มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2520.

การวัฒนธรรม, กรม. แนวทางการศึกษาวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ก๊กกีประสิทธิ์,
2497

การศาสนา, กรม กระทรวงศึกษาธิการ. คู่มือครูจริยศึกษามัธยมศึกษาปีที่ 1.
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, 2523.

การศาสนา, กรม กองวัฒนธรรม. เรื่องวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา,
2521.

_____. ศีลธรรมและวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, 2521.

โกศล มีคุณ. การวิจัยเชิงทดลองฝึกอบรมการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมและทักษะ
ในการสวมบทบาทของนักเรียนชั้นประถมศึกษา. ปริญญาโท กศ.ค.
กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2524. อักษร่าเนา.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. แก้ปัญหาค้นคว้าเกี่ยวกับการเรียนรู้
ทฤษฎีและหลักการสำคัญบางประการ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เจริญผล,
2522.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. นโยบายและแผนพัฒนาเด็กระยะยาว.

กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มิ่งคลการพิมพ์, 2522.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. นโยบายและแผนพัฒนาเยาวชน

ระยะยาว. กรุงเทพฯ : โรงเรียงสำเนาการพิมพ์, 2524.

คณะกรรมการฝ่ายวัฒนธรรม, สำนักงาน. "นโยบายฟื้นฟูและปรับปรุงวัฒนธรรม,"

ใน งานวัฒนธรรมของคณะกรรมการแห่งชาติ. หน้า 61 - 74.

กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2515.

คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. แผนพัฒนาเศรษฐกิจ

และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตร

แห่งประเทศไทย, 2524.

คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, สำนักงาน. คู่มืออบรมวัฒนธรรมไทยระดับมัธยมศึกษา.

กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2525.

..... คู่มือวิทยากรกับการปลูกฝังและสร้างเสริมค่านิยม. กรุงเทพฯ :

โรงพิมพ์คุรุสภา, 2528.

..... สรุปผลการดำเนินงานที่สำคัญในรอบปี 2524. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2525.

สิกกฤษี ปราโมช, ม.ร.ว. การศึกษากับการสืบทอดและเสริมสร้างวัฒนธรรม.

พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ,

2525.

จิรังศักดิ์ ศกุนตะลักษณ์. มโนทัศน์เกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดีของนักเรียนอาชีว

ศึกษา. วิทยานิพนธ์ ค.ม. - กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520.

อัครสำเนา.

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สถาบันประชากรศาสตร์. ประชากรของประเทศไทยเปรียบเทียบ.

เทียบระหว่างชนบทและเมือง. กรุงเทพฯ : เอกสารการวิจัยหมายเลข 18,

2518.

ชลธี กุดประดิษฐ์. ความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติที่มีต่อวัฒนธรรมไทยกับการปรับตัว
ทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาในเขตเมืองพัทยา. ปริญญาโท กศ.ม.
กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2527.
อัครสำเนา.

ชัยพร วิชาวุธ และคนอื่น ๆ. มนุษย์กับสังคม. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2526.

ชำเลื่อง วุฒิจันทร์. การพัฒนากิจการคณะสงฆ์และการพระศาสนา. กรุงเทพฯ :
กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, 2526.

_____. "วัฒนธรรม," 3 ศาสนากับวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ : ภาควิชาปรัชญา
คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2519.

ณัฐพงษ์. เจริญทิพย์. จริยธรรมและเจตคติวิทยาศาสตร์ของนิสิตวิทยาศาสตร์ศึกษา.
กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ, 2524.

ทองเคื่อน พันธุมนาวิน. การกับการปลูกฝังจริยธรรมแก่นักเรียน. กรุงเทพฯ :
สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2526.

ทองเคื่อน พันธุมนาวิน และเพ็ญแพะ ประจันปัจจนึก. จริยธรรมของเยาวชนไทย.
กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร, โรงพิมพ์การศาสนา, 2520.

_____. ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวกับสุขภาพจิตและจริยธรรมของนักเรียน
วัยรุ่น. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร, 2524.

ทองเคื่อน พันธุมนาวิน และบุญยิ่ง เจริญยิ่ง. อิทธิพลของสังคมต่อทัศนคติของวัยรุ่น.
สถาบันระหว่างชาติสำหรับการค้นคว้าเรื่องเด็ก โรงพิมพ์คุรุสภา, 2518.

ทองเดือน พันธุมนาวิน อรพินทร์ ชูชม และงามตา วรินทร์านนท์. ปัจจัยทางจิตวิทยาในเวช ที่เกี่ยวกับการเลี้ยงดูเด็กของมารดาไทย. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2528.

คุณหญิง มาลากุล ณ อยุธยา, ท่านผู้หญิง. มารยาทเด็มน้อย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สหประชาชาติไทย, 2511

ทิพวรรณ กิตติวิบูลย์. การอบรมเลี้ยงดูและการพัฒนาการทางจริยธรรมของเด็กก่อนวัยเรียน. ปริญญาโท คศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2522. อัดสำเนา.

นุชสี อุปภัย. ปฏิริยาจริยธรรมของนักเรียน ครู และผู้ปกครอง ต่อพฤติกรรมของผู้อื่นที่กระทำต่อสิ่งแวดล้อม. ปริญญาโท ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525. อัดสำเนา.

บุญกอบ วิสมิตะนันท์. ธรรมจริยาของครูไทย. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2527.

ปิ่นสุวรรณ เทสยานนท์. การศึกษาคำคิดรวมข้อเกี่ยวกับค่านิยมพื้นฐาน เรื่องการประหยัดและออม การมีระเบียบวินัย และการเคารพกฎหมาย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ คศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2526.

ประจักษ์ ประจักษ์จิตต์ และปิ่นนุช ประจักษ์จิตต์. การอบรมเลี้ยงดูที่มีผลต่อลักษณะประจำชาติ. จิตวิทยาคลินิก. 1 : 68 ; สิงหาคม 2524.

ประณต เล็กสวาสกี. ความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูเด็ก การฟังผู้อื่น พฤติกรรมด้านความเป็นผู้นำ และความรู้สึกรับผิดชอบ. กรุงเทพฯ : วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร, 2517.

- ประวิทย์ อรรถวิเวก. มโนทัศน์เกี่ยวกับประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา
ปีที่ 3 ในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ :
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2518. อักสำเนา.
- ประสาธน์ หลักศิลา. คู่มือการศึกษามานุษยวิทยา สังคมและวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2528.
- _____. สังคมมนุษย์ในค่านพหุวัฒนธรรมศาสตร์. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์วัฒนาพานิช,
2514.
- ประสิทธิ์ กาพย์กลอน และนิพนธ์ อินสิน. ภาษากับวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ :
โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2527.
- ประเสริฐ ชูสิงห์. การศึกษาค่านิยมทางสังคมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
ในเขตการศึกษา 2 ปีการศึกษา 2517. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2518. อักสำเนา.
- ปริญญา ปราชญานุพร. สื่อมวลชนทำให้เด็กเสียคนหรือไม่. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์
บุ๊คส์เอเชนส์, 2527.
- ปรีชา ชรรมา และถาวร เกิดเกียรติพงศ์. พฤติกรรมของเด็กไทยวัยรุ่นที่ขัดกับ
สังคม. กรุงเทพฯ : สถาบันระหว่างชาติสำหรับการค้นคว้าเรื่องเด็ก,
2516.
- ปพนัน ฐิติวัฒนา. สังคมวิทยา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์วัฒนาพานิช, 2523.
- พจน์ สารสิน. การประชุมสัมมนาส่งเสริมการลงทุนในประเทศไทยและการเดินทาง
ไปราชการต่างประเทศในสหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย เนเธอร์แลนด์
แคนาดา อิตาลี. กรุงเทพฯ : กระทรวงพัฒนาการแห่งชาติ, 2509.
- พิทยา สายชู. "การใช้แบบความคิดเรื่องวัฒนธรรมในการพัฒนาประเทศ,"
ชุมนุมบทความทางวิชาการ. 1 - 21 สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย,
2514.
- พันธ์เพชร (นามแฝง). มารยาทสังคม. กรุงเทพฯ : หอสมุดกลาง, 2513.

- เพ็ญกุล สุทธีวงศ์. การวิเคราะห์องค์ประกอบลักษณะและธรรมชาติของความเกรงใจของคนไทย. ปรินทิพนิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2516. อักส่าเนา.
- เพ็ญแข ประจันปัจฉินิก และคนอื่น ๆ. โครงการวิจัยเรื่องการศึกษาหลักทางศาสนาในการดำรงชีวิตของชาวชนบทไทยและแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลง. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2527. อักส่าเนา.
- ไพศาล ไกรสิทธิ์. วัฒนธรรมการทำงานของคนไทย. ปรินทิพนิพนธ์ กศ.ค. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2524. อักส่าเนา.
- รัชนิกร เศรษฐ. สังคมและวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์พิมพ์เณศ, 2523.
- รัตน สติทานนท์. วิเคราะห์สภาพจิตพระร่วงในแง่วัฒนธรรม. ปรินทิพนิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2520. อักส่าเนา.
- ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน. 2525. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์, 2525.
- ศักดิ์การวัลย์ พรศรีสมุทร และวิลาศลักษณ์ ชั่ววัดสี. กรอบครีวกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมทางจิตใจของไทย. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2524.
- เสิศพร ภาระสกุล. "การอบรมระเบียบสังคมของเยาวชนในประเทศไทย," เยาวชนไทย. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยทางสังคมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2516.
- วลัย อารุณี. "ครูกับการแก้ปัญหาระเบียบวินัยในห้องเรียน," วารสารแนะแนว. 19 : 97 : 34 - 36; กุมภาพันธ์ - มีนาคม 2528.

วิจิตรวาทการ, หลวง. "วัฒนธรรมสุโขทัย," วิจิตรวาทการอนุสรณ์ เล่ม 2.

กรุงเทพฯ : วิชาการกับการพิมพ์, 2505.

วิระวรรณ อามระดิษ. ความคิดเห็นเกี่ยวกับค่านิยม ทางจริยธรรมของนักเรียน
มัธยมศึกษาตอนปลาย. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2522. อักสาเนา.

วิรัตน์ จ้อยเจริญ. "วินัยสร้างคน คนสร้างชาติ," วารสารมิตรครู. 27 (5) :
50 - 54, 2528.

ศึกษาธิการ, กระทรวง. ศัพทานุกรมระดับประถมศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์
คุรุสภา 2527.

_____. หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา,
2525.

ศึกษาธิการ, กระทรวง สำนักงานปลัดกระทรวง. รายงานการศึกษาระดับมัธยมศึกษา
ปีการศึกษา 2525. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, 2526.

สถิติแห่งชาติ, สำนักงาน สำนักราชบัณฑิตย. ประมวลข้อมูลสถิติที่สำคัญของ
ประเทศไทย พ.ศ. 2528. ม.ป.พ., 2528.

สนั่น สมิตกร. วิจัยเป็นปัจจัยสำคัญที่จะก่อให้เกิดความมั่นคงปลอดภัยและความเจริญ
รุ่งเรืองของชาติ. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ,
2527.

สมบัติ ชีพชูชัย. "ความเป็นวินัย," วารสารมิตรครู. 25(14) : 20 - 22, 2527.

สมพร เทพสิทธิธา. ศาสนากับความมั่นคงของชาติ. กรุงเทพฯ : สมาคมศาสนสัมพันธ์
แห่งประเทศไทย, 2524.

สยาม กำเนิด. การอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ที่มีผลต่อการปรับตัวของเด็ก. ปรินูฎานิพนธ์
กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร,
2520. อักสาเนา.

- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. การพัฒนาคุณภาพของประชากรไทย. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แพรวพินทยา, 2514.
- สุจิต บุญบงการ บรรณาธิการ. มนุษย์กับสังคม กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521.
- สุชีพ บุญฐานุภาพ. วัฒนธรรมวิทยา กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, 2526.
- สุทธิ ภิบาลแพน. มารยาทไทยและราชาศัพท์. กรุงเทพฯ : มิตร์สัมพันธ์กราฟฟิคอาร์ต, 2527.
- สุนทรี โคมิน และสนธิ สัมภกรการ. รายงานการวิจัยเรื่องค่านิยมและระบบค่านิยมเครื่องมือในการสำรวจวิจัย. กรุงเทพฯ : สำนักวิจัยสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2522.
- สุวรรณ เพชรนิล. วัฒนธรรมและศาสนา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2522.
- อนุমানราชชน, พระยา. วัฒนธรรมและประเพณีต่าง ๆ ของไทย. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ก้าวหน้า, 2503.
- อาคม สรสุชาติ. "สุขภาพจิตของประชาชนในปัจจุบัน," กรมประชาสัมพันธ์. 20 : 64 - 72 ; ตุลาคม 2518.
- อุบลวรรณ ภาวกันนธ์. การทดลองถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นแก่เด็กวัยรุ่นในจังหวัดนครราชสีมา. ปริญญาโท กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วรรณวิเทศ, 2523. อัดสำเนา.

- A.L. Kroeber and Clyde Kluckhohn. Culture : A Critical Review of Concepts and Definitions. New York : Random House, 1952.
- Bandura, A. and Richard H. Walters. Social Learning and Personality Development. New York : Rinehart and Winston, Inc., 1963.
- Barnouw, Victor. Culture and Personality. Illinois : The Dorsey Press, Inc., 1964.
- Bierstedt, Robert. The Social Orders. New : McGraw-Hill Book Co., Inc., 2nd ed. 1964.
- Cole, Michael and Sylvia Scribner. Culture and Thought. New York : John Wiley & Sons, Inc., 1974.
- Ferguson, George A. Statistical Analysis in Psychology and Education. McGraw-Hill Book Co, New York, 1966.
- Goodman, Mary Ellen. The Individual and Culture. Homewood, Illinois : The Dorsey Press, 1967.
- Herskovits, Melville J. Economic Anthropology. New York : Alfred A. Knopf, Inc., 1952.
- Hoebel, Adamson E. "The Nature of Culture," in Man, Culture, And Society. p. 168 - 181 ed. by Henry L. Shapiro. New York : Oxford University Press, 1956.
- Kibler, Robert J. and others. Objectives for Instruction and Evaluation ; Boston, Allyn and Bacon Inc., 1974.
- Kluckhohn, Clyde. Culture and Behavior. New York : The Free Press, 1966.
- Kluckhohn, Clyde and Henry A. Murray. "Personality Formation : The Determinants," in Personality in Nature. Society and Culture. 2nd ed. p. 53 - 67. by Clyde Kluckhohn, Henry A. Murray and David M. Schneider. New York : Alfred A. Knopf, 1967.
- Linton, Ralph. The Culture Background of Personality. New York : Appleton - Century - Crafts, Inc., 1945.
- Roe, Anne. The Psychology of Occupations. New York : John Willey & Sons, 1966.

Weiss, Gerald. "A Scientific Concept of Culture," American Anthropologist. 5 : 1376 - 1413; October, 1973.

White, Leslie A. The Concept of Cultural System. New York : Columbia University Press, 1975.

ภาคผนวก

ภาคผนวก

แบบสอบถามประกอบด้วย

1. แบบกรอกข้อมูลรายละเอียดเกี่ยวกับตัวนักเรียน
2. แบบสอบถามการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางสังคม
3. แบบสอบถามพฤติกรรมวัฒนธรรมทางสังคม
4. แบบสอบถามการยอมรับเลี้ยงดู

กองส่งเสริมและเผยแพร่วัฒนธรรม
สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ

14 ธันวาคม 2531

ถึง นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่รักทุกคน

แบบสอบถามนี้เป็นเครื่องมือสำหรับการวิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพแวดล้อมกับพฤติกรรมวัฒนธรรมทางสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 กรุงเทพมหานคร การตอบของนักเรียนจะถือเป็นความลับ และจะไม่มีผลกระทบกระเทือนต่อการเรียนของนักเรียนแต่อย่างใด แต่จะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวมในอนาคต จึงใคร่ขอความร่วมมือจากนักเรียนได้กรุณาตอบแบบสอบถามทุกข้อด้วยความจริงใจ

แบบสอบถามมีทั้งหมด 4 ชุด คือ

1. แบบกรอกข้อมูลรายละเอียดเกี่ยวกับตัวนักเรียน	6	ข้อ
2. แบบสอบถามการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางสังคม	20	ข้อ
3. แบบสอบถามพฤติกรรมวัฒนธรรมทางสังคม	20	ข้อ
4. แบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดู	60	ข้อ

นายประมวล น้อยเจริญ

ผู้ทำการวิจัย

ชุดที่ 1

แบบกรอกข้อมูลรายละเอียดเกี่ยวกับตัวนักเรียน

คำชี้แจง จงขีดเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ☐ ให้ตรงกับข้อความที่เกี่ยวข้องกับ
ตัวนักเรียนมากที่สุด หรือเติมข้อความที่เกี่ยวข้องกับตัวนักเรียนลงในช่องว่าง
ให้ชัดเจน

1. โรงเรียน _____

2. เพศ

☐

ชาย

☐

หญิง

3. ขณะที่กำลังศึกษานี้ นักเรียนอาศัยอยู่กับใคร

☐

บิดา

☐

มารดา

☐

บิดา มารดา

☐

ผู้อื่น เช่น พี่ น้ำ อา ป้า ตา ยาย ลุง ปู่ ย่า ญาติซึ่งเป็นผู้อุปการะ

4. การศึกษาของบิดา มารดา หรือผู้อุปการะ (ในกรณีที่นักเรียนมิได้อยู่กับ บิดา มารดา)

บิดา มารดา ผู้อุปการะ

เรียนต่ำกว่าชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

☐
☐
☐

จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

☐
☐
☐

จบชั้นประถมศึกษาตอนปลาย

☐
☐
☐

จบชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

☐
☐
☐

จบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

☐
☐
☐

จบอนุปริญญา

☐
☐
☐

จบปริญญาตรี

☐
☐
☐

	บิดา	มารดา	ผู้ปกครอง
สูงกว่าปริญญาตรี	☐	☐	☐
อื่น ๆ (โปรดระบุ)	☐	☐	☐

5. อาชีพของบิดา มารดา หรือผู้ปกครอง (ในกรณีที่นักเรียนมิได้อยู่กับบิดา มารดา) โปรดระบุให้ชัดเจน 1 อาชีพ

ตัวอย่าง

อาชีพ	บิดา	มารดา	ผู้ปกครอง
รับจ้าง ขับรถบรรทุก	☐	☐	☐
กรรมกร ตอกเสาเข็ม	☐	☐	☐
ช่าง ช่างมรณบัตร	☐	☐	☐
ค้าขาย ขายอาหาร	☐	☐	☐
พนักงานรัฐวิสาหกิจ พิมพ์ดีด	☐	☐	☐

อาชีพ	บิดา	มารดา	ผู้ปกครอง
รับจ้าง	☐	☐	☐
กรรมกร	☐	☐	☐
ช่าง	☐	☐	☐
เกษตรกร	☐	☐	☐
ค้าขาย	☐	☐	☐
พนักงานขายของ	☐	☐	☐
พนักงานรัฐวิสาหกิจ	☐	☐	☐
รับราชการ	☐	☐	☐
อื่น ๆ (โปรดระบุ)	☐	☐	☐

6. รายได้ของบิดา มารดา หรือผู้ปกครองที่ได้รับในครอบครัว รวมกันเดือนละ
ประมาณ

- ☐ ต่ำกว่า 2,700 บาท
- ☐ 2,700 - 5,700 บาท
- ☐ 5,701 - 7,500 บาท
- ☐ 7,501 - 10,000 บาท
- ☐ 10,001 ขึ้นไป

ชุดที่ 2

แบบสอบถามการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางสังคม

คำชี้แจง

คำถามต่อไปนี้ มีจำนวน 20 ข้อ เป็นพฤติกรรมซึ่งนักเรียนเคยได้รับการอบรมสั่งสอน ว่าเป็นตัวอย่าง การปลูกฝัง เผยแพร่ ชักจูงและเสนอแนะจาก :-

1. ครอบครัว ได้แก่ บิดา มารดา ญาติผู้ใหญ่ หรือผู้ปกครอง
2. โรงเรียน ได้แก่ ครู อาจารย์
3. สถาบันศาสนา ได้แก่ วัด หรือสถานที่ประกอบพิธีทางศาสนา โดยมีผู้นำที่สั่งสอนหลักธรรมของศาสนา
4. สื่อมวลชน ได้แก่ หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ ภาพยนตร์

การตอบคำถาม

ให้นักเรียนใส่เครื่องหมาย ลงในช่องว่างท้ายคำถามซึ่งแบ่งไว้เป็น 4 ช่องใหญ่ ในแต่ละ 1 ช่องใหญ่นั้น ให้นักเรียนเลือกตอบเพียงคำตอบเดียว ในทุกช่องใหญ่ กรุณาทำทุกข้อและโปรดตอบตามความเป็นจริง-

ก. บ่อยครั้งมาก	(แทบไม่เคยขาดเลย)
ข. บ่อย	(มีเว้น นาน ๆ ครั้ง)
ค. ปานกลาง	(ทำครั้งหนึ่ง ไม่ทำครั้งหนึ่ง)
ง. น้อย	(นาน ๆ จึงจะทำสักครั้งหนึ่ง)
จ. ไม่เคยเลย	(ไม่ได้ทำเลย)

ตัวอย่าง

พฤติกรรมต่อไปนี้ นักเรียนเคยได้รับการอบรมสั่งสอน ทำเป็นตัวอย่าง การปลูกฝัง เผยแพร่ ซึ่งจุดประสงค์เฉพาะจาก
 ครอบคลุม โรงเรียน สถาบันศาสนาและสื่อมวลชน มียกเว้นเพียงไร

พฤติกรรม	ครอบคลุม					โรงเรียน					สถาบันศาสนา					สื่อมวลชน				
	ครอบคลุม					ครอบคลุม					ครอบคลุม					ครอบคลุม				
	ครอบคลุม					ครอบคลุม					ครอบคลุม					ครอบคลุม				
	ครอบคลุม					ครอบคลุม					ครอบคลุม					ครอบคลุม				
	ครอบคลุม					ครอบคลุม					ครอบคลุม					ครอบคลุม				
	ครอบคลุม					ครอบคลุม					ครอบคลุม					ครอบคลุม				
1. การประหยัคและออม	ก	ข	ค	ง	จ	ก	ข	ค	ง	จ	ก	ข	ค	ง	จ	ก	ข	ค	ง	จ
2. ความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์	ก	ข	ค	ง	จ	ก	ข	ค	ง	จ	ก	ข	ค	ง	จ	ก	ข	ค	ง	จ
3. ความซื่อสัตย์สุจริต	ก	ข	ค	ง	จ	ก	ข	ค	ง	จ	ก	ข	ค	ง	จ	ก	ข	ค	ง	จ
4. ซื่อสัตย์สุจริต	ก	ข	ค	ง	จ	ก	ข	ค	ง	จ	ก	ข	ค	ง	จ	ก	ข	ค	ง	จ
5. การเคารพกฎหมาย	ก	ข	ค	ง	จ	ก	ข	ค	ง	จ	ก	ข	ค	ง	จ	ก	ข	ค	ง	จ

พฤติกรรม	ครอบครั้ว	โรงเรียน	สถาบันศาสนา	สิ่งแวดล้อม				
				บ.๑๒๓๔๕	๖	๗	๘	๙
				บ.๑๒๓	๔	๕	๖	๗
				บ.๑๒๓	๔	๕	๖	๗
				บ.๑๒๓	๔	๕	๖	๗
				บ.๑๒๓๔๕	๖	๗	๘	๙
6. การพูดด้วยถ้อยคำสุภาพ นุ่มนวล	บ.๑๒๓๔๕	๖	๗	๘	๙			
7. การพูดที่เหมาะสมกับบุคคลและโอกาส	บ.๑๒๓	๔	๕	๖	๗			
8. การไม่พูดเท็จ	บ.๑๒๓	๔	๕	๖	๗			
9. การพูดความจริงและพูดแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์	บ.๑๒๓๔๕	๖	๗	๘	๙			
10. การกล่าวคำขอบคุณ เมื่อได้รับความอนุเคราะห์ และขอโทษ เมื่อทำผิดพลาด	บ.๑๒๓๔๕	๖	๗	๘	๙			
11. การรักษาความสะอาดร่างกาย เสื้อผ้า และที่อยู่อาศัย	บ.๑๒๓๔๕	๖	๗	๘	๙			

ชุดที่ 3

แบบสอบถามพฤติกรรมการฉ้อโกงทางสังคม

คำชี้แจง แบบสอบถามต่อไปนี้ไม่มีจำนวน 20 ข้อ โดยกำหนดเป็นสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของนักเรียนเอง ในแต่ละข้อจะมีคำตอบเป็นตัวเลือก 5 ตัวเลือก ให้นักเรียนเขียนเครื่องหมาย ○ รอบอักษร ก ข ค ง หรือ จ หน้าคำตอบ ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่นักเรียนเห็นว่าควรปฏิบัติมากที่สุดเพียงคำตอบเดียว

1. ประสิทธิ์เคยได้รับการอบรมสั่งสอน ให้ไหว้แสดงความเคารพ พ่อ แม่ และญาติผู้ใหญ่ เมื่อได้รับสิ่งของหรือเมื่อจะออกจากบ้านและกลับบ้านแต่ปัจจุบันนี้บางคนมีความเห็นว่า การแสดงความเคารพ พ่อ แม่ และญาติผู้ใหญ่ ไม่ค่อยจำเป็น นักเรียนคิดว่าประสิทธิ์ควรจะปฏิบัติอย่างไร
 - ก. ทำความเคารพเมื่อได้รับสิ่งของมีค่า
 - ข. ไม่ทำความเคารพ
 - ค. ทำความเคารพเมื่อมีผู้อื่นอยู่ด้วย
 - ง. ทำความเคารพตามกาลเทศะ
 - จ. ทำความเคารพเมื่อมีผู้อื่นบอกให้ทำ
2. เพื่อน ๆ ของวิชาญเห็นว่าการแสดงความเคารพ ครู อาจารย์ นั้นควรกระทำภายในโรงเรียนเท่านั้น นักเรียนคิดว่าวิชาญควรจะปฏิบัติอย่างไร
 - ก. ทำความเคารพครู อาจารย์ ทุกครั้งที่เข้าพบ
 - ข. ไม่ทำความเคารพ
 - ค. ทำความเคารพเฉพาะครูประจำชั้น
 - ง. ทำความเคารพครู อาจารย์ ทั้งอยู่ในและนอกบริเวณโรงเรียน
 - จ. ทำความเคารพเมื่อเห็นคนอื่นทำ

3. สุดาจะไปทัศนศึกษาในวันหยุดกับเพื่อน แต่คุณพ่อคุณแม่มีธุระจะไปต่างจังหวัดในวันเดียวกัน จึงขอร้องให้สุดาอยู่ดูแลบ้านและน้อง นักเรียนคิดว่าสุดาควรจะทำอย่างไร
 - ก. ตอบปฏิเสธคุณพ่อ คุณแม่ แล้วไปทัศนศึกษา
 - ข. ไม่ไปทัศนศึกษาและบอกให้เพื่อนทราบว่าต้องอยู่ดูแลบ้าน
 - ค. ไปขอร้องให้ญาติซึ่งคุณพ่อ คุณแม่ไว้ใจมาอยู่บ้านแทนตน
 - ง. อ้างเหตุผลและอ่อนวอนจนคุณพ่อ คุณแม่ ยอมให้ไปทัศนศึกษา
 - จ. ขอร้องคุณพ่อ คุณแม่ให้หาคนไว้ใจมาอยู่บ้านแทนตน
4. มานะและเพื่อน ๆ เคลื่อนย้ายโต๊ะเก้าอี้เตรียมจัดนิทรรศการภายในห้องประชุมใหญ่ของโรงเรียน โดยทำงานและพูดคุยหยอกล้อกันเสียงดังมากกว่าปกติ ขณะนั้นอาจารย์ซึ่งกำลังประชุมอยู่ในอาคารใกล้ ๆ กล่าวตำหนิที่ส่งเสียงรบกวน นักเรียนคิดว่ามานะควรจะทำอย่างไร
 - ก. เรียนอาจารย์ว่าจำเป็นต้องทำงานต่อ แต่จะพยายามไม่ให้มีเสียง
 - ข. ขออภัยอาจารย์และบอกให้เพื่อนทุกคนหยุดทำงาน
 - ค. ทำหน้าบึ้งชวนเพื่อนเดินหนีอาจารย์และเลิกทำงาน
 - ง. ขออภัยอาจารย์และชวนเพื่อนไปทำงานอื่นก่อน
 - จ. อ้างความจำเป็นและทำงานต่อไป
5. เพื่อน ๆ ของ สุรีย์มาหาที่บ้านในวันหยุด แต่ในขณะที่มีญาติมาเยี่ยมคุณพ่อ คุณแม่พอดี นักเรียนคิดว่าสุรีย์ควรจะทำอย่างไร
 - ก. พาเพื่อน ๆ ไปคุยกันที่ห้องส่วนตัว
 - ข. พาเพื่อน ๆ มาหาความเคารพคุณพ่อ คุณแม่ และญาติ แล้วจึงไปคุยกัน
 - ค. รอให้ญาติกลับก่อนแล้วจึงพาเพื่อน ๆ ไปหาความเคารพคุณพ่อ คุณแม่
 - ง. ออกไปเที่ยวนอกบ้านโดยไม่บอกคุณพ่อ คุณแม่
 - จ. บอกให้คุณพ่อ คุณแม่ทราบว่าเพื่อน ๆ มากันแล้ว

6. สมชายกำลังทำการบ้าน และตั้งใจว่าจะทำให้เสร็จภายในชั่วโมงนี้ พรชัยซึ่งเป็นเพื่อนร่วมชั้นเรียนมาชวนคุยเรื่องอื่น ๆ ที่ไม่เกี่ยวกับการเรียน นักเรียนคิดว่าสมชาย ควรจะปฏิบัติอย่างไร
- ก. ไม่สนใจเรื่องที่พรชัยพูด
 - ข. ตอบว่าพรชัยว่าทำให้เสียเวลาทำการบ้าน
 - ค. พักหน้ารับฟัง แตะมโนหน้าก้มตาทำต่อไปเรื่อย ๆ
 - ง. พูดว่า "ขอโทษนะ ขอเวลาทำการบ้านให้เสร็จก่อน ประเดี๋ยวเราค่อยคุยกัน"
 - จ. ทำสีหน้าไม่พอใจให้พรชัยเห็น
7. อารีย์โดยสารรถประจำทางกลับบ้าน คนแน่นมากหาที่นั่งไม่ได้ ยังเหลือระยะทางอีกไกลกว่าจะถึงบ้าน มีชายหนุ่มคนหนึ่งจูงบันไดและบอกอารีย์ว่า "เชิญนั่งครับ" นักเรียนคิดว่าอารีย์ควรปฏิบัติอย่างไร
- ก. เดินหลีกไปยืนที่อื่น
 - ข. พูดว่า "ขอบคุณค่ะ" แล้วนั่งลง
 - ค. นั่งลงตามคำเชิญ
 - ง. ไม่สนใจและมองไปทางอื่น
 - จ. พูดว่า "ไม่ค่ะ" และยังคงยืนต่อไป
8. วิไลชอบพูดให้ประสาธน์น้อย ๆ ว่า เพื่อนบางคนในชั้นเรียนมีนิสัยและความประพฤติไม่ดี นักเรียน คิดว่าประสาธน์ควรปฏิบัติอย่างไร
- ก. เห็นพ้องกับวิไล และกล่าวสนับสนุน
 - ข. นั่งเฉยไม่แสดงความคิดเห็น
 - ค. ห้ามปรามว่าไม่สมควรกล่าวร้ายเพื่อน
 - ง. ชักถามต่อไปถึงนิสัยและความประพฤตินั้น
 - จ. บอกวิไลให้มองเพื่อนในแง่ดีบ้าง

9. ประเสริฐสนิทกับเพื่อนร่วมชั้นหลายคน และมักจะใช้คำพูดที่ไม่สุภาพกับเพื่อน ๆ อย่างเป็นประจำ ครูประจำชั้นจึงว่ากล่าวตักเตือนประเสริฐถึงเรื่องนี้อยู่เสมอ นักเรียนคิดว่าประเสริฐควรจะทำอย่างไร
- พยายามพูดคำไม่สุภาพให้น้อยลง
 - พูดกับเพื่อน ๆ ด้วยคำพูดที่สุภาพ เมื่ออยู่ต่อหน้าครู อาจารย์
 - ตอบอาจารย์ว่าเป็นเรื่องส่วนตัว
 - ปรับปรุงตัวเองโดยพูดกับเพื่อน ๆ ด้วยถ้อยคำที่สุภาพ
 - ยังคงพูดกับเพื่อน ๆ เช่นเดิม ไม่เปลี่ยนแปลง
10. สมบุญเป็นหัวหน้าชั้นเรียน จะต้องเก็บเงินจำนวนไม่มากนักจากเพื่อนทุกคน เพื่อจัดกิจกรรมตามที่อาจารย์ประจำวิชามอบหมายให้ทำ แต่วิชัยไม่ยอมให้เก็บ และโต้แย้งว่าไม่ใช่หน้าที่ของนักเรียน จะต้องเสียเงินดังกล่าว นักเรียนคิดว่าสมบุญควรจะทำอย่างไร
- ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการเก็บเงินให้ชัดเจน
 - ชี้แจงให้เห็นว่าการจ่ายเงินเป็นประโยชน์แก่วิชัยเองและเพื่อนทุกคน
 - บอกว่าวิชัยที่ไม่ให้ความร่วมมือ
 - นำความเห็นของวิชัยไปปรึกษากับเพื่อน ๆ
 - ขู่วิชัยว่า ถ้าไม่จ่ายเงินจะบอกครูเพื่อตัดคะแนนกิจกรรม
11. โรงเรียนของกฤษฎา ให้ออกระเบียบห้ามนักเรียนออกนอกโรงเรียนในเวลาหยุดพัก รับประทานอาหารกลางวัน กฤษฎาและเพื่อนออกจากห้องเรียนช้ากว่าเวลารับประทานอาหารไป 20 นาที ปรากฏว่าอาหารจำหน่ายหมดแล้ว เพื่อนจึงชวนไปรับประทานอาหารข้างนอก นักเรียนคิดว่ากฤษฎาควรจะทำอย่างไร
- ไปอนุญาตครูก่อน ถ้าอนุญาตก็ออกไป
 - ออกไปก่อน แล้วกลับมาบอกให้ครูทราบภายหลัง
 - ออกไปและถือโอกาสกลับบ้าน
 - ไม่ออกไป และบอกให้ครูทราบว่าอาหารภายในโรงเรียนหมดแล้ว
 - วานให้เพื่อนไปขออนุญาตแทนตนด้วย

12. สมศรีและนารีเป็นเพื่อนกัน นารีมักจะได้รับความจากครูและเพื่อนเสมอว่า
แต่งตัวสะอาดเรียบร้อย ทั้งนี้เพราะนารีดูแลซักรีดเสื้อผ้าของตนเอง ส่วน
สมศรีมักจะแต่งตัวด้วยเสื้อผ้าที่ไม่ค่อยสะอาดเรียบร้อย นักเรียนคิดว่าสมศรี
ควรจะปฏิบัติอย่างไร
- พยายามเกินทาง ๆ นารี
 - นำเสื้อผ้าไปให้คนอื่นซักหรือจ้างร้านซักรีด
 - ดูแลซักรีดเสื้อผ้าให้สะอาดเรียบร้อยด้วยตนเอง
 - ไม่ต้องทำอะไร เพราะเป็นเรื่องส่วนตัว
 - ขอคำแนะนำในการดูแลเสื้อผ้าจากครูและเพื่อน
13. คณะกรรมการนักเรียนพิจารณาจะจัดงานแข่งขันกีฬาในวันเสาร์และวันอาทิตย์
แต่นักเรียนซึ่งเป็นกรรมการนักเรียนไม่เห็นด้วยและเสนอให้จัดในวันแรกของการ
เปิดเทอมปลาย ที่ประชุมรับหลักการแรก คือ จัดในวันเสาร์และวันอาทิตย์
นักเรียนคิดว่ามนตรีควรจะปฏิบัติอย่างไร
- ยอมรับข้อตกลงของที่ประชุม แต่ไม่ค่อยสนใจในการจัดงานครั้งนี้
 - ยอมรับและปฏิบัติตามข้อตกลงของที่ประชุม
 - คัดค้านไม่เห็นด้วย และเดินออกจากที่ประชุมไป
 - พยายามหาทางให้คณะกรรมการพิจารณาใหม่
 - ตั้งใจว่าจะไม่ให้ความร่วมมือในการดำเนินงานครั้งนี้
14. ก่อนสอบปลายภาคกัน วินัยเป็นไข้หวัดและหูหนวกหูไม่ได้เต็มที่ วินัยจึงทำข้อสอบ
ไม่ได้ เพื่อนที่นั่งข้าง ๆ แอบส่งกระดาษคำตอบให้วินัย นักเรียนคิดว่าวินัยควรจะ
ปฏิบัติอย่างไร
- ไม่รับกระดาษคำตอบ เพราะไม่ต้องการเป็นที่ขี้ขลาดเพื่อน
 - รับกระดาษคำตอบ แล้วรีบออก
 - ไม่รับกระดาษคำตอบ เพราะเป็นหน้าที่ของนักเรียนที่จะต้องตอบข้อสอบด้วย
ตนเอง
 - รับกระดาษคำตอบมาดูแนวทาง แล้วทำด้วยตนเอง
 - ไม่รับกระดาษคำตอบ เกรงว่าเพื่อนและตนเองจะถูกลงโทษ

15. หมู่บ้านที่สมพงษ์อยู่นั้น ถนนไม่ค่อยสะอาด ผู้ใหญ่บ้านจึงชักชวนให้คนในหมู่บ้านมารวมกันพัฒนาและทำความสะอาด นักเรียนคิดว่าสมพงษ์ควรจะปฏิบัติอย่างไร
- ไปร่วมงานพัฒนาในช่วงที่ตนว่าง
 - ไปร่วมงานพัฒนาและทำงานด้วยความเต็มใจโดยตลอด
 - ไม่ไปร่วมงานพัฒนา เพราะตนเองไม่ได้ทำสกปรก
 - ไปร่วมงานพัฒนาคูเสียแล้วขอตัวกลับ
 - ไม่ไปร่วมงานพัฒนา เนื่องจากเห็นว่าเป็นหน้าที่ของเทศบาล
16. วุฒิ ได้รับมอบหมายจากครูประจำชั้นให้ช่วยเพื่อนที่ไม่เข้าใจวิชาคณิตศาสตร์ เมื่อใกล้สอบวิชาคณิตศาสตร์ เพื่อนหลายคนกล่าวว่าไม่เข้าใจเรื่องที่จะสอบ นักเรียนคิดว่า วุฒิควรจะปฏิบัติอย่างไร
- บอกเพื่อนที่ไม่เข้าใจให้มาถาม
 - ทำเฉยเพราะไม่มีใครขอร้อง
 - อธิบายเฉพาะเพื่อนที่สนิทเท่านั้น
 - ประกาศวันและเวลาที่จะช่วยทบทวนวิชาคณิตศาสตร์ให้เพื่อนทราบ
 - พูดคุย หรือถามเพื่อนว่าจะให้ตนช่วยเพื่อนอย่างไรบ้าง
17. ขณะทีวีโรจน์ซึ่งเป็นตำรวจจราจร กำลังเขียนใบสั่งให้ผู้ฝ่าฝืนกฎจราจรไปเสียค่าปรับที่สถานีตำรวจนั้น ผู้ฝ่าฝืนกฎจราจร ขอร้องว่าอย่าให้เขาต้องไปสถานีตำรวจ เพราะมีธุระด่วน และยื่นคำให้เงินแก่วีโรจน์ 200 บาท ขอให้ปล่อยเขาไป วีโรจน์ไม่เคยทำเช่นนี้มาก่อน แต่ขณะนี้กำลังต้องการเงินไปให้ค่าเล่าเรียนลูก นักเรียนคิดว่าวีโรจน์ควรจะปฏิบัติอย่างไร
- เรียกร้องเพิ่มเป็น 300 บาท และรับเงินไว้
 - ตักเตือนแล้วปล่อยไป
 - รับไว้ 200 บาท แล้วนำไปแบ่งกับเพื่อนร่วมงาน
 - เขียนใบสั่งและตักเตือนว่า ต่อไปจะลงโทษเพิ่มฐานให้สินบนเจ้าหน้าที่
 - เขียนใบสั่งให้ไปเสียค่าปรับที่สถานีตำรวจตามวันเวลาที่กำหนด

18. บริษัทที่สุทินทำงานอยู่ มีระเบียบให้ขออนุญาตหัวหน้าก่อนออกนอกสำนักงานในเวลาปฏิบัติงาน วันนี้สุทินได้รับโทรศัพท์จากเพื่อนขอให้ไปพบเวลา 11.00 น. แต่ในขณะนั้นหัวหน้าของสุทินกำลังมีประชุมอยู่ จะเลิกประชุมเวลา 12.00 น. นักเรียนคิดว่าสุทินควรจะทำอย่างไร
- ออกไปหาเพื่อนทันที
 - ไปพบเพื่อนก่อนแล้วกลับมาขออนุญาตในเวลาที่เหมาะสม
 - โทรศัพท์บอกเพื่อนขอนัดพบระหว่างหยุดพักเที่ยง เนื่องจากต้องขออนุญาตหัวหน้า
 - ให้เพื่อนในที่ทำงานขออนุญาตหัวหน้าแทนตน
 - เขียนใบลาหยุดงาน 1 วัน
19. ขณะที่ไม่มีใครอยู่บ้าน สุนัขที่กวาคบ้านและทำแจกันลายครามของคุณพ่อล้มลงจนมีรอยร้าว นักเรียนคิดว่าสุนัขควรจะทำอย่างไร
- บอกคุณพ่อให้ทราบทันทีที่คุณพ่อกลับบ้าน
 - ถ้ามีใครถามจึงจะตอบว่าตนทำเอง
 - ขอให้คุณแม่ช่วยบอกคุณพ่อว่าตนเป็นผู้ทำแจกันร้าว
 - หันแจกันค้ำที่มีรอยร้าวเข้าหาฝาผนัง
 - บอกคุณพ่อว่า แมวแอมเข้ามาไล่จับหนูแล้วทำแจกันล้มลง
20. พิมพ์ใจเป็นพยาบาลเวรห้องผู้ป่วยฉุกเฉินที่ทำงานอยู่นั้น น้องสาวส่งข่าวว่า คุณป้าป่วยอยู่ที่โรงพยาบาลแห่งหนึ่ง แต่ที่ห้องทำงานมีเธออยู่เวรคนเดียว นักเรียนคิดว่าพิมพ์ใจควรจะทำอย่างไร
- ทิ้งห้องทำงานไปเยี่ยมคุณป้า
 - ดูแลเวรและขอให้น้องสาวไปดูแลคุณป้าไว้ก่อน
 - ไปเยี่ยมคุณป้าเมื่อตนออกเวร
 - ไปตามเพื่อนที่อยู่ตึกอื่นมาอยู่เวรแทน และตนเองไปเยี่ยมคุณป้า
 - ขออนุญาตหัวหน้าแผนกให้หาคนอยู่เวรแทน แล้วไปเยี่ยมคุณป้า

ชุดที่ 4

แบบสอบถามการยอมรับเลี้ยงดู

วิธีที่พ่อแม่ปฏิบัติต่อนักเรียน	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. พ่อแม่ไม่ค่อยเอาใจใส่ดูแลสุขภาพของฉัน					
2. พ่อแม่ไม่เคยว่ากล่าวตักเตือนเกี่ยวกับความประพฤติ มารยาทและการพูดจาของฉัน					
3. เมื่อฉันขออะไรพ่อแม่ก็ไม่ให้ แถมยังตักเตือนเสียอีก					
4. เวลาฉันมีปัญหา พ่อแม่ไม่สนใจ ฉันต้องแก้ปัญหาเอง					
5. ฉันคบเพื่อนฝูงได้อย่างอิสระ พ่อแม่ไม่เคยตักเตือน					
6. ฉันจะไปเที่ยวไหน พ่อแม่ก็ไม่ว่า					
7. ฉันต้องดูแลรักษาเสื้อผ้าของตัวเองเสมอ					
8. เวลาฉันไม่สบายหรือบาดเจ็บ ฉันต้องหยิบนยา มากินเอง หรือรักษาเองเสมอ					
9. พ่อแม่ไม่ยกย่องความดีของคนอื่นมาเปรียบเทียบกับฉัน					
10. เวลาฉันทำดีพ่อแม่ไม่ค่อยชมเชย					
11. พ่อแม่ไม่ค่อยเอาใจใส่ตัวฉันเรื่องกินอยู่หลับนอน					
12. หลังเลิกเรียน เมื่อกลับถึงบ้านทางบ้านไม่เคยสนใจถามไถ่เรื่องการศึกษาค้นคว้าของฉัน					

วิธีที่พ่อแม่ปฏิบัติต่อนักเรียน	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
13. พ่อแม่ไม่เคยอยู่ให้คำปรึกษาหารือหรือพูดจา กับฉัน					
14. เวลานั้นทะเลาะกับพี่ ๆ น้อง ๆ ฉันจะถูก ตำหนิมากกว่าคนอื่น ๆ					
15. ฉันอยู่บ้านอย่าง ไม่มีความอบอุ่นใจ					
16. เมื่อฉันทำผิด จะถูกลงโทษหรือถูกตำหนิ อย่างรุนแรง					
17. พ่อแม่ไม่เคยสนใจว่าฉันจะแต่งตัวอย่างไร แบบไหน					
18. พ่อแม่ชอบไล่ฉันให้ ออกไปห่าง ๆ จะได้ไม่ ทำความรำคาญให้					
19. ฉันคุโทษทัณฑ์หรือฟังวิทยุอยู่จนตีกบอยครั้ง					
20. พ่อแม่รักฉันไม่เท่ารักคนอื่น ๆ ในบ้าน					
21. เวลาจะไม่ไหน ต้องขออนุญาตและชี้แจงเรื่อง ที่จะไปให้ละเอียด					
22. กลับจากโรงเรียนต้องถึงบ้านตรงต่อเวลา					
23. พ่อแม่มักเคี่ยวเข็ญให้ฉันทำงาน					
24. ถ้าฉันขอเงินซื้อของ จะต้องชี้แจงถึงการ ใช้จ่ายอย่างละเอียด					
25. เวลานั้นออกนอกบ้าน ถ้าพ่อแม่เห็นว่าแต่งตัว ไม่เหมาะสมจะต้องให้เปลี่ยนใหม่ทันที					

วิธีที่พ่อแม่ปฏิบัติต่อเด็กเรียน	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
26. ฉันไม่ค่อยมีโอกาสดูไปเที่ยวกับเพื่อน ๆ นอก จากไปกับพ่อแม่.....					
27. เมื่อฉันขออนุญาตไปเที่ยวกับเพื่อน ๆ มักไม่ได้ รับอนุญาต					
28. ถ้าฉันจะใช้ของใช้ในครอบครัว ต้องได้รับ อนุญาตจากพ่อแม่ทุกครั้ง					
29. วันหยุดเสาร์อาทิตย์ พ่อแม่มักไม่อนุญาตให้ ฉันออกไปเที่ยวนอกบ้าน					
30. ถ้าพ่อแม่ไม่อยู่บ้าน ฉันจะรู้สึกใจมาก					
31. พ่อแม่จะกำหนดว่าฉันจะเลือกเรียนหรือประกอบ อาชีพอะไร					
32. ถ้าเพื่อนของฉันเป็นคนที่พ่อแม่ไม่ชอบ ท่านจะ สั่งให้ฉันเลิกคบ					
33. พ่อแม่ต้องการให้ฉันทำตามสิ่งที่ท่านต้องการ เสมอ					
34. เมื่อฉันทำผิดมักจะถูกดุและถูกลงโทษ					
35. พ่อแม่ชอบพูดว่า ฉันขี้เกียจ เมื่อฉันชี้แจง ให้ท่านฟัง					
36. เวลาฉันทำผิด พ่อแม่จะคุยกับ แม่จะไม่ใช้ ที่บ้านก็ตาม					
37. ถ้าฉันสอบตก พ่อแม่คงจะลงโทษฉันสถานหนัก					

วิธีที่พ่อแม่ปฏิบัติต่อนักเรียน	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
38. เวลาฉันฝึกหัด พ่อแม่ไม่ค่อยปลอบใจ					
39. เมื่อฉันมีปัญหาที่โรงเรียน ฉันไม่กล้าเก็บมาเล่าให้พ่อแม่ฟังที่บ้าน					
40. พ่อแม่เป็นผู้เลือกเสื้อผ้าให้ฉัน					
41. เวลาฉันทะเลาะกับพี่ ๆ น้อง ๆ พ่อแม่จะตัดสินโดยไม่ลำเอียง					
42. พ่อแม่จะพูดคุยกับฉันอย่างสนุกสนาน					
43. พ่อแม่จะจัดซื้อเสื้อผ้าให้ฉันใส่อย่างพอเพียง					
44. ถ้านักกลับบ้านค่ำ พ่อแม่จะเฝ้ารอคอยและเตือนไม่ให้ฉันทำเช่นนั้นอีก					
45. พ่อแม่มีกรรไกรของให้ลูก ๆ เท่ากันทุกคน					
46. พ่อแม่จะทำอาหารอร่อย ๆ ให้ฉันรับประทานเสมอ					
47. พ่อแม่อนุญาตให้ฉันไปเที่ยวนอกบ้านได้ตามสมควร					
48. พ่อแม่มักจะคุยทักท้วงหรือทำโทษ เมื่อลูกทุกคนทำผิดโดยไม่เว้นคนใด					
49. ในวันหยุด พ่อแม่จะอนุญาตให้ฉันทำงานส่วนตัวได้					
50. พ่อแม่ส่งเสริมให้ฉันเรียนวิชาที่ฉันถนัด					

วิธีที่พ่อแม่ปฏิบัติต่อนักเรียน	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
51. เมื่อฉันแข็งแรงเหตุผล พ่อแม่ไม่เคยแสดง ความโกรธ					
52. เมื่อฉันมีปัญหา เช่น ปัญหาการเรียน ปัญหา เรื่องเพื่อน ฉันมักจะปรึกษาพ่อแม่					
53. พ่อแม่รับฟังความคิดเห็นของฉันเสมอ					
54. เวลาจะพาฉันไปเที่ยวนอกบ้าน พ่อแม่ มักจะถามฉันก่อนว่าอยากไปเที่ยวที่ไหน					
55. เมื่อฉันทำผิด พ่อแม่มักให้ออกาสฉันชี้แจง เหตุผล					
56. ทุกครั้งที่ฉันไม่ทำตามสิ่งที่พ่อแม่ต้องการ ท่าน จะถามถึงเหตุผล					
57. พ่อแม่มักจะถามความคิดเห็นของฉันในเรื่อง ต่าง ๆ					
58. ฉันเลือกคบเพื่อน ได้ทั้งหญิงและชายโดยพ่อแม่ ไม่ห้าม					
59. พ่อแม่มักจะให้ฉันขบคิดปัญหาต่าง ๆ ด้วย ตัวเอง และจะช่วยเหลือฉันถ้าไม่ออก					
60. เมื่อฉันทำอะไรแล้วพลาดหวัง พ่อแม่จะ ให้กำลังใจ					